

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK İSTİSMARI VE
İHMALİNE YÖNELİK FARKINDALIK
DÜZEYLERİ**

DENİZ TUGAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
ANABİLİM DALI

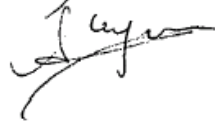
DANIŞMAN
Prof. Dr. Sema KUĞUOĞLU

İSTANBUL-2008

TEZ ONAYI

Kurum : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Programın seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ()
Anabilim Dalı : Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Tez Sahibi : Deniz TUGAY
Tez Başlığı : Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık
Düzeyleri
Sınav Yeri : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Sınav Tarihi : 14.10.2008

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Unvan, Adı, Soyadı)	Kurumu	İmza
Prof. Dr. Sema KUĞUOĞLU	Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü	
Sınav Jüri Üyeleri (Unvan, Adı, Soyadı)		
Prof. Dr. Mehmet Akif İnanıcı	Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı	
Yard. Doç. Dr. Ayşe ERGÜN	Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü yönetim Kurulu'nun 24.11.2008. tarih ve 4. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. NİMET BENCÜOĞLU

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

13.10.2008

“Deniz TUGAY”

ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında desteğini ve yardımını esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım

Sayın Prof. Dr. Sema Kuşuoğlu'na

Her zaman bana destek veren, yanımda olan ve bu çalışmada da oldukça büyük katkıları olan *Anne ve Babama*

Teknik yardım ve desteklerinden dolayı *Sayın Emre Hakkı Doğan'a*

En içten duygularıyla teşekkür ederim.

Deniz TUGAY

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR ve SİMGELER	v
TABLoların LİSTESİ	vi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	viii
ÖZET	1
SUMMARY	2
1. GİRİŞ ve AMAÇ	3
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Çocuk Kavramı	5
2.2. Çocuk İstismarı ve İhmaline Kültürel Bakış ve Tarihsel Gelişim	5
2.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türkiye’deki Durumu.....	8
2.4. Çocuk İstismarı	13
2.5. İhmal ve İstismarda Rol Oynayan Risk Faktörleri.....	15
2.5.1. Bireysel faktörler.....	17
2.5.1.1. Ebeveynlerdeki ve bakıcılardaki risk faktörleri	17
2.5.1.2. Çocuktaki risk faktörleri.....	18
2.5.2. İlişki faktörleri.....	18
2.5.3. Sosyal çevre faktörleri.....	19
2.5.4. Toplumsal faktörler.....	20
2.6. Çocuk İstismarının Sınıflandırılması	20
2.6.1. Fiziksel istismar	21
2.6.1.1. Çocuklarda fiziksel istismar bulguları.....	22
2.6.1.2. Çocuklarda fiziksel istismarın ele alınışı ve koruma.....	26
2.6.2. Cinsel istismar	27
2.6.2.1. Çocuklarda cinsel istismar bulguları	32
2.6.2.2. Çocuklarda cinsel istismarın tedavisi ve koruma	35
2.6.3. Duygusal istismar.....	35

2.6.3.1. Çocuklarda duygusal istismar bulguları	38
2.6.4. Çocuk ihmali	39
2.6.4.1. Fiziksel ihmal	40
2.6.4.2. Duygusal ihmal.....	41
2.6.4.3. Cinsel ihmal.....	42
2.6.4.4. Eğitim ihmali.....	42
2.6.4.5. Tıbbi ihmal	43
2.6.4.6. İhmalin sonuçları ve koruma.....	43
2.7. Çocuk İstismarının Belirlenmesinde Okulun ve Öğretmenlerin Rolü	44
2.8. Çocuk İstismarı ve İhmalinde Bildirim.....	49
2.9. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmal.....	52
3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	54
3.1. Araştırmanın Şekli	54
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman.....	54
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	54
3.4. Etik İlkeler.....	54
3.5. Veri Toplama Yöntemi	55
3.6. Veri Toplama Aracı.....	55
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği	56
3.8. Araştırmanın Hipotezleri.....	56
3.9. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	56
4. BULGULAR.....	59
4.1. Birinci Kısım.....	59
4.1.1. Öğretmenlerin özellikleri	59
4.1.2. Okul özellikleri.....	62
4.1.3. Çocuk ihmal ve istismarını bildirimde öğretmenlerin kanun ve politikaları farkındalık düzeyleri.....	63
4.1.4. Çocuk ihmal ve istismarı türlerinin belirleyicileri hakkında bilgi	71
4.1.5. Çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı hakkındaki inanışlar	77
4.1.6. Çocuk ihmal ve istismarını bildirim deneyimi.....	81
4.1.7. Çocuk ihmal ve istismar şüphesini bildirme ya da bildirmeme konusunda kararı etkileyen faktörler	90
4.2. İkinci Kısım.....	93
4.2.1. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali belirleme olasılığı	95

4.2.2.	Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalini bildirim olasılığı	97
4.2.3.	Öğretmenlerin bildirim eşiği	102
5.	TARTIŞMA ve SONUÇ	104
5.1.	Kanun ve Politikaların Farkındalığı	104
5.2.	Çocuk İhmal ve İstismarı Türlerinin Belirleyicileri Hakkında Bilgi	109
5.3.	Çocuk İstismarı ve İhmalinin Görülme Sıklığı ile İlgili İnanışlar ...	117
5.4.	Çocuk İstismarı ve İhmalini Bildirim Durumu	122
5.5.	Öğretmen ve Okulun Özelliklerinin Hikâye Değişkenlerine Etkisi.	133
5.6.	Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme	134
5.7.	Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirim	138
6.	EKLER.....	143
6.1.	Katılımcı Bilgilendirme Formu.....	143
6.2	Öğretmenler İçin Çocuk İhmal Ve İstismar Anketi (CANTQ B)	144
6.3.	Anketin Uygulanmasına İlişkin İzin Yazısı	158
6.4.	Valilik Makamına İlişkin Olur Yazısı	159
6.5.	Etik Kurul Onay Yazısı	160
6.6.	Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmali.....	161
KAYNAKLAR	173	
ÖZGEÇMİŞ.....	180	

KISALTMALAR ve SİMGELER

CANTQ	: Öğretmenler İçin Çocuk İhmal ve İstismar Anketi
ÇİKORED	: Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği
ISPCAN	: Uluslararası Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Derneği
NCANDS	: Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Veri Sistemi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TSPCAN	: Türkiye çocuk ihmal ve istismarını önleme derneği
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1. Kız ve Erkeklerde İstismar Sonrası Görülen Bulgular	34
Tablo 2. Öğretmenlerin Özellikleri (N=400)	59
Tablo 3. Mezun Olunan Okul (N=400).....	59
Tablo 4. Eğitim Verilen Öğrenci Düzeyi (N=400)	60
Tablo 5. Öğretmenlerin Okullardaki Görevleri (N=400).....	61
Tablo 6. Son 12 Ayda Alınan Eğitimlerin Toplam Saati.....	61
Tablo 7. Okul Özellikleri (N=400)	62
Tablo 8. Okullardaki Mevcut Öğrenci Sayısı (N=400).....	62
Tablo 9. Çocuk İhmal ve İstismarı Şüphesini Bildirmek Zorunda Mısınız?	63
Tablo 10. Çocuk İhmal ve İstismarını Kanunlara Göre Bildirim Zorunluluğuna İlişkin Farkındalık İle Okul ve Öğretmen Değişkenlerinin Karşılaştırılması	64
Tablo 11. Çocuk İhmal ve İstismarını Milli Eğitim Politikalarına Göre Bildirim Zorunluluğuna İlişkin Farkındalık ile Okul ve Öğretmen Değişkenlerinin Karşılaştırılması	67
Tablo 12. Çocuk İhmal ve İstismarını Tespit Ettiğinizde Kime Bildirirsiniz? ...	69
Tablo 13. Milli Eğitim Politikası'nda Çocuklara Yönelik Zararlı Davranışlar Belirtilmiş Midir?.....	70
Tablo 14. Okulunuzda Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik NeYapılmaktadır?78	
Tablo 15. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Türlerini Belirlemede Kendilerine Güven Durumları	71
Tablo 16. Çocuk İhmal ve İstismarı Türlerini Belirlemede Güven Ortalamaları72	
Tablo 17. Öğretmenlerin İhmal ve İstismar Türlerini Tanımlamada Kendilerine Güvenleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	75
Tablo 17. Öğretmenlerin İhmal ve İstismar Türlerini Tanımlamada Kendilerine Güvenleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)....	76
Tablo 18. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okullarda Çocuk İhmal ve İstismarının (Ebeveyn ya da Bakıcıları Tarafından Uygulanan) Görülme Sıklığına İlişkin İnanışları	77

Tablo 19. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının Görülme Sıklığına İlişkin İnanışları ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	80
Tablo 20. Çocuk İhmal ve İstismarından Şüphelenme Durumu.....	82
Tablo 21. Çocuk İhmal ve İstismarını Tanımlama Durumu.....	82
Tablo 22. Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirim Durumu.....	83
Tablo 23. Başkasının Çocuk İhmal ve İstismarını Tanımlamasına Yardımcı Olma Durumu	84
Tablo 24. Başkasının Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirmesine Yardımcı Olma Durumu.....	85
Tablo 25. Öğretmenlerin Çocuk İhmal/İstismar Türlerinden Toplam Şüphelenme, Tanımlama ve Bildirim Sayısı.....	86
Tablo 26. Bildirim Sonucunda Yarar ve Zarar Dağılımı	87
Tablo 27. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının Bildirilmesi Sonucu Yarar ve Zarar Belirtme Yüzdeleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması	89
Tablo 27. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının Bildirilmesi Sonucu Yarar ve Zarar Belirtme Yüzdeleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam).....	90
Tablo 28. Öğretmenlerin Bildirim Kararını Etkileyen Faktörler	90
Tablo 29. Öğretmenlerin Bildirmeme Kararını Etkileyen Faktörler.....	92
Tablo 30. Durum, Öğretmen ve Okul Bağımsız Değişkenleri.....	93
Tablo 30. Durum, Öğretmen ve Okul Bağımsız Değişkenleri (Devam)	93
Tablo 31. Hikâye Değişkenlerini Belirleme ve Bildirim İstatistikleri.....	95
Tablo 32. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme ve Bildirim Olasılığı İle Hikâye, Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	99
Tablo 32. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme ve Bildirim Olasılığı İle Hikâye, Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)	100
Tablo 32. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme ve Bildirim Olasılığı İle Hikâye, Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)	101

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1. Çocuk İhmal ve İstismarında Çok Seviyeli Risk Faktörleri	15
Şekil 2. Çocuk İstismarı İçin Risk Faktörlerini Tanımlayan Ekolojik Model	16
Şekil 3. Bildirimlerin Profesyonel ve Profesyonel Olmayanlar Arasındaki Sayısal Dağılımı	50
Şekil 4. Öğretmenlerin Ortalama Belirleme-Ortalama Bildirim Grafiği (N=400)	103

ÖZET

Bu çalışma çocuk ihmal ve istismarının tanınmasında önemli rolü olan öğretmenlerin, konuya ilişkin farkındalıklarını belirlemek ve farkındalık düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçme aracını Türk Literatürü'ne kazandırmak amacı ile yapılmıştır. Kullanılan anket Dr. Kerryann Walsh, Prf. Ann Farrell, Prf. Robert Schweitzer ve Ruth Bridgstock tarafından geliştirilen “Öğretmenler için Çocuk İstismar ve İhmal Anketi”dir. Araştırma, Ordu İli'ndeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 52 adet lise, ilköğretim, anaokulu ve özel eğitim okulu içerisinde, okul yönetimi tarafından izin verilen okullarda çalışan ve anketi doldurmayı kabul eden 1000 öğretmen üzerinde yapılmıştır. 600 anketin % 60'nın boş bırakılması nedeniyle çalışma 400 öğretmenle tamamlanmıştır. Veriler 01.11.2006–01.02.2007 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizleri SPSS 11.5 paket programında, yüzdellik, aritmetik ortalama, medyan, standart sapma ki-kare testi, t testi, korelasyon ve regresyon analizi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın birinci kısmında; öğretmen ve okul özellikleri, kanun ve politikalar hakkındaki farkındalıkları, çocuk ihmal ve istismarı türlerinin belirleyicileri hakkında bilgi, yaygınlığı ile ilgili inanışlar, konuyu bildirim durumu değerlendirilmiştir. İkinci kısımdaysa; öğretmen ve okul özelliklerinin cevap verilen 32 hikâye değişkenleri ile ilişkisi incelenmiştir. Öğretmenlerin hikâyelerde çocuk ihmal ve istismarını belirlemeye yönelik verdikleri cevapların ortalaması 5 üzerinden 3.01 olup “emin değilim” şeklindedir. Bildirime yönelik verdikleri cevapların ortalaması ise 2.77 olup muhtemelen hayır ve emin değilim arasındadır. Çocuk ihmal ve istismarını belirleme olasılıklarının artması ile öğretmenlerin bildirim olasılıklarının da arttığı görülmüştür ($p<0,001$). Sonuç olarak öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanımlama konusunda kendilerinden emin olmadıkları ve bildirime yönelik eksikliğinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, istismar, farkındalık, bildirim, öğretmenler

SUMMARY

Levels Of Awareness In Teachers Regarding Child Abuse And Neglect

This study is done with the purpose of determining levels of awareness in teachers regarding child abuse and neglect and making a recognition measurement tool be used in Turkish Literature. The questionnaire used in the study was developed by Dr. Kerryann Walsh et. al. in “Child Abuse and Neglect Questionnaire for Teachers”. The questionnaire was applied in 52 schools containing high schools, elementary schools, nursery schools, special education schools and done by the permission of the school managements on 1000 teachers who accepted to answer. 600 filled questionnaires were eliminated because of 60 % were empty and the study is completed 400 teachers. Data were collected between 01.11.2006–01.02.2007. The statistical analyses were done through SPSS 11.5 using percentages, means, standard deviations, medians, chi-square tests, t tests, correlation and regression analyses. The first part of the study includes school and teacher characteristics, awareness of laws and politics, knowledge of child abuse and neglect signs, beliefs about the prevalent of child abuse and neglect and reporting situations. In the second part, analysed the effects of school and teacher characteristics to 32 vignettes. The mean point of the answers for the detection of child abuse and neglect is 3.01 over 5 as “not sure”. The mean point of the answers for the reporting is 2.77 which is between “no” and “not sure”. It is also seen that with the increasing of the likelihood of detecting child abuse and neglect, the likelihood of reporting also increases ($p>0.001$). As a result teachers aren't sure themselves about determining child abuse and neglect and teachers have a lack of knowledge about reporting issues.

Key Words: Abuse, child, recognition, reporting, teachers

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Çocuk istismarı, dünyadaki birçok bilim literatüründe yer alan bir olgu olmakla beraber çeşitli toplumlarda ve kültürlerde farklı şekilde algılanmakta ve tanımlanmaktadır. Bu nedenle çocuk istismarı ve ihmalinin bir sorun olarak algılanıp algılanmadığı toplumdan topluma değişkenlik göstermekle birlikte çocuk ihmal ve istismarına yönelik farklı tanımlarda getirilmiştir.

1999 yılında çocuk istismarı ve ihmali Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından, bilerek veya bilmeyerek yapılan her türlü fiziksel, duygusal, cinsel istismar, ihmal veya ihmalcı davranış veya reklâm ve sömürü amacı ile çocuğun kullanımını” şeklinde tanımlanmaktadır

(http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

Ülkemizde ve dünyada çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklıklarına baktığımızda pek çok ülkede çocuk sağlığı ve gelişimi açısından olumlu gelişmeler kaydedilmiş olmasına rağmen: halen çocukların çeşitli şekillerde kötü muamele ve ihmal biçimleriyle karşılaştıkları görülmektedir.

Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin bilgiler, polise, adliyeye, hastaneye ve basına intikal eden vakalarla sınırlı kalmakta ve mevcut ortak bir veri sisteminin olmaması nedeniyle yeterince kayıtlara geçmemektedir. Gizli kalan ve müdahale edilemeyen her olgudaki istismar ve ihmal edilen çocuk süreç kesintiye uğramadığı takdirde, kendisinde istismarcı birer ebeveyn olmaktadır (12).

2003 Ulusal Eylem Planı'nda; 2002 yılında 5907 çocuktan 562'sinin fiziksel ya da duygusal istismara, 49'unun aile dışı cinsel istismara, 42'sinin ise enseste maruz kaldığı bildirilmiştir (http://www.shcek.gov.tr/Cocuk_Haklari/UlusalEylemPlani.doc, Erişim tarihi: 03 Nisan 2007).

Tüm dünyada çocuk ihmal ve istismarının önemli bir olgu olmasının yanı sıra ülkemizde hassasiyetle ele alınması gereken bir konudur. En ufak anlaşmazlıkların bile yumruklarla çözülmeye çalışıldığı ülkemizde şiddet olgusu ciddi bir sorun olarak ve her geçen gün artarak karşımıza çıkmaktadır.

Her ne kadar son yıllarda ülkemizde çocuk istismarıyla ilgili çalışmalara hız verilmiş ve bu kapsamda çocukların korunmasına yönelik çocuk koruma kanunu çıkartılmış ve Çocuk Polisi çalışmalarına başlamış, Alo Çocuk Merkezleri (İstanbul ve Ankara) kurulmuş olsa da yapılanlar halen çok yeterli değildir.

Bu nedenle kamuoyu daha fazla bilgilendirilmeli, istismara maruz kalan çocukların koruma altına alınacağı ve tedavi edilebileceği merkezlerin sayıları arttırılmalı, istismarla ilgili kanun maddelerinin uygulanışında zorunluluklar getirilmelidir. Ayrıca önemli bir husus da konuyla ilgili meslek gruplarının eğitilmesidir.

Bu doğrultuda çocuklarla yakın etkileşim halinde olan öğretmenlerin konuya ilişkin farkındalıklarının arttırılması gerek durumun tespit edilmesi gerekse erken dönemde müdahale edilmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle okula başladıktan sonra mezun oluncaya kadar ev ortamı dışında çocuğun en çok birlikte zaman geçirdikleri bireyler olan öğretmenlerin, çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi düzeyleri arttırılmalıdır. Yalnız bunu yaparken durumun tespit edilmesi, kayıt altına alınması, gerekli yasal süreçlerin başlatılması konusunda da uygulamalar getirilmelidir.

Çocuk sağlığının geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve korunmasında, ihmal ve istismar olgularının erken tanınması ve girişimlerin en erken dönemde başlatılmasında çocuk ve okul hemşirelerinede önemli roller düşmektedir. Multidisipliner ekip anlayışı içerisinde öğretmenlerle işbirliği de gerekmektedir.

Bu çalışma çocuk ihmal ve istismarının tanınmasında önemli rolü olan öğretmenlerin konuya ilişkin farkındalıklarını belirlemek ve farkındalık düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçme aracını Türk literatürüne kazandırmak amacı ile planlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı, tarihte toplumların yapılarına, kültürlerine, inançlarına, ekonomik durumlarına göre değişebilmekle birlikte, özellikle 19. Yüzyıl Sanayi Devrimi'nden itibaren, çocuğun ekonomik bir birey olarak algılanmasıyla daha çok önem kazanmıştır (66).

Orta Çağ'da ve onu izleyen yüzyılda çocukluk ayrı bir yaşam dönemi olarak kabul edilmiyordu. Bağımlı yaşadıkları belirli bir süre sonunda çocuklar, küçük yetişkinler olarak görülüyor ve onlardan yetişkinler gibi davranmaları bekleniyordu. Yetişkinler gibi giyiniyor, yetişkinlerle oturup içki içiyor, tarlada ve pazaryerlerinde onlarla birlikte çalışıyorlardı. Hatta evlendiriliyor, iktidara getiriliyor ve suçlu bulduklarında bir yetişkin gibi asılıyorlardı. Orta Çağ'da yasalar çocuk suçluluğuyla yetişkin suçluluğu arasında bir ayrım yapmıyordu. Söz konusu dönemlerde, çocuklar topluma yük olarak kabul ediliyorlardı. Çocukların öldürülmesi, Avrupa'da 1800'lere kadar en çok işlenen suçların başında geliyordu. Bazı ebeveynler de çocuklarını sütannelere veya bakım yurtlarına veriyorlardı. Buralarda çocuklar için yaşama oranı sadece % 45 civarındaydı (8).

2.2. Çocuk İstismarı ve İhmaline Kültürel Bakış ve Tarihsel Gelişim

Çocuğa yönelik kötü muamele yada çocuk istismarı insanlık tarihi kadar eski, bir okadar bilinen ancak ortaya çıkarılan sayısı kadar çıkarılmayanları da olan sosyal ve tıbbi bir sorundur (24).

Çocuk istismarı ve ihmali kavramı tarihsel ve kültürlerarası bağlamda farklılık göstermektedir. Tarihsel olarak çocukların sahip olunan bir maldan bugün hak ve özgürlüklere sahip bireyler olarak kabul edilmelerine doğru bir süreç göze çarpmaktadır (7).

Çocuk istismarı ve ihmali evrensel bir sorun olarak görülmesine rağmen, ülkelerarası karşılaştırma yapmak kültürel faktörler nedeniyle oldukça zordur. İstismar ve ihmal kapsamı toplumdan topluma değişkenlik gösterdiğinden, denk tanımlar kullanılarak kültürlerarası geçerli bir tanıma ulaşmak için, öncelikle tanımlardaki varyasyonun sosyal ve kültürel faktörlerden nasıl etkilendiğinin incelenmesi gerekmektedir. Çocuk istismarı ve ihmalinin bir sorun olarak algılanıp algılanmadığı bile toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir (7).

Çocuk istismarı ve ihmalinde yapılan davranışın, mutlaka çocuk tarafından algılanması ya da erişkin tarafından bilinçli olarak yapılması gerekli değildir. Çocuk ihmali ve

istismarının toplumdan topluma değişmesi; kültürel yapıdaki farklılıklarla, ailelerin çocuk eğitimi konusundaki bilgi ve inanışlarındaki farklılıklardan ve çocuğun anne-babasının ve diğer yetişkinlerin kendine karşı gösterdiği davranışları farklı algılamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bir toplumda çocuğa karşı yapılan hangi davranışların çocuk istismarı ve ihmali olarak algılanacağını büyük ölçüde o toplumda bulunan bireylerin değerleri, inançları, benimsedikleri toplumsal normlar, çocuk gelişimi ile ilgili bilgileri ve aile ilişkileri belirlemektedir. Örneğin, İsveç'te çocuğun tüm sorumluluğu devlet tarafından üstlenilmiş olup, anne-babanın söz hakkı en düşük düzeydedir. Devlet çocuk için doğru bulduğu yöntem ve organizasyonu anne-babaya danışmadan uygulayabilmektedir. Çocuk anne-babaya karşı sorumlu olmadığı gibi onları şikâyet edebilme hakkına da sahiptir. Arap Ülkeleri'nde ise çocukların tüm söz hakkı ebeveynlerine aittir (68, 69).

Türkiye bu açıdan değerlendirildiğinde tam orta noktada görülmektedir. Türkiye'de çocuğa uygulanan disiplin yöntemleri ve çocuk istismarı konusunda yapılmış çalışmalar çok yetersiz olmakla beraber, kullanılan disiplin yöntemleri arasında özellikle duygusal ve fiziksel şiddet içeren davranışların yaygın olduğu bilinmektedir. Kültürel özellikler ve gelenekler, çocuğu dövme veya pataklama gibi istismar olarak kabul edilen yöntemlerin kullanılmasına izin vermektedir. "Dayak cennetten çıkmadır", "Kızını dövmeyen dizini döver" gibi atasözlerimiz de bunlara iyi birer örnektir (13).

Irklara bağlı çocuk istismarı değişkenliği Amerika'da yapılan bir çalışma ile aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırmada; etnik azınlıktaki Afrikalı Amerikanlar, Latin Amerikalılar, Asya Pasifikli ebeveynler çocuklarına beyazlardan daha çok fiziksel ceza uygulamakta, çocuk yetiştirmede daha çok fiziksel cezalandırmayı kabullenmektedirler. Ayrıca azınlık ebeveynlerde çocuklarına karşı eleştirme, azarlama, utandırma ve düşmanca tavırların daha çok olduğu görülmüştür (26).

Yukarıda ifade edildiği gibi kültürel olarak kabul edilebilir ya da edilemez eylemler çocuk istismarı ve ihmalinin çerçevesini oluştursa da, asıl önemli olan çocuğa yönelik zararlı davranışların değerlendirilmesidir.

Korbin'e göre; kültürlerarası araştırmalarla, çocuk istismarı ve ihmalinin farklı dinamikleri incelenmeli ve olguların değerlendirilmesinde kullanılacak temel kriterlerin belirlenmesi yoluna gidilmelidir (41).

Kültürel farklılıkla birlikte çocuk ihmal ve istismarındaki tarihsel gelişimde eskiye dayanmaktadır. Polat çocuk ve şiddet adlı kitabında milattan önce 400'de Plato'nun

öğretmenlere, ‘çocukları kaba kuvvetle değil, oyun oynuyorcasına eğitin’ diyerek cezalandırma yöntemi dayayağa, alternatif görüş sunan ilk düşünür olduğunu, belirtmiştir (49).

Polat’ın kitabında İkinci Yüzyıl’da Saronus tarafından yazılan Gynaecology isimli eserde, çocukların bakıcıları tarafından dövüldüğünden ve infantisit olgularından bahsedildiği, özellikle sinirli annelerin çocuklarını ihmal ettikleri ve kızgın annelerin çocuklarını yere attıkları ifade edilmiştir (49).

Çocuk istismarı ABD’de Çocuk Refahı Hareketlerinin başlaması ile ele alınmış ve 1825’de New York’da suçlu çocuklar için ilk defa bir ıslahevi kurulmuştur (49).

Çocuk ihmal ve istismarını tıbbi boyutu toplumsal boyutuna göre çok daha yavaş gelişmiştir. Bu konuda yapılmış, kabul edilen ilk çalışma; Adli Tıp Profesörü Amboroise Tardieu’nun 1860 yılında, kırbaçlanarak ve yakılarak öldürüldüğü belirtilen 32 çocuğun otopsi bulgularını içeren yayındır (32). 1871’de “Çocuklara İşkenceyi Önleme Derneği” kurulmuştur (12).

1946’da ise çocuk radyolojisi uzmanı J. Caffey; değişik yaşlarda uzun kemiklerinde çok sayıda kırık olan çocukları tanımlamış ve bunların da travmatik orijinli olabileceğini belirtmiştir (16). 1962 yılında Kempe JAMA dergisinde yayımlanan “The Battered Child Syndrom” isimli makalesi ile çocuk istismarını tanımlamıştır (21).

Görüldüğü gibi çocukların erişkinler tarafından istismar ve ihmal edilmeleri insanlık tarihi kadar eskidir. Yeni olan, 1960’dan sonra bu olguların sistematik biçimde ele alınması ve karmaşık nedenlerinin bilimsel olarak ortaya konmasıdır (49).

Çocuk istismarı toplumlar arasında olduğu kadar zaman içerisinde de değişiklikler göstermektedir. Bundan 50 yıl önce normal kabul edilen bir davranışın bugün olması gereken davranış kalıplarının dışında kalması çok doğaldır. Örneğin; İngiltere’de 19. yüzyıl başında okullarda yönetmeliğe bağlı olarak uygulanan kemerle döverek cezalandırma yöntemi tamamen değişime uğramış olup günümüzde değil kemerle vurmak, hafif bir fiske vurmak bile vuran kişi hakkında soruşturma yapılmasını gerektirmektedir (68).

1960’larda “Dövülmüş Çocuk Sendromu” adı altında fiziksel istismara yönelik olarak başlayan çalışmalar; 1970’lerde cinsel istismarın farkına varılması ve 1980’lerde duygusal istismarın da fiziksel ve cinsel istismar kadar önemli olduğunun anlaşılması ile çocuk istismarı ve ihmali bir sorun olarak ele alınmaya başlanmıştır (12).

1988 yılında Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği (Turkish Society For Prevention Of Child Abuse And Neglect (TSPCAN)) 7 kurucu üyenin önderliğinde kurulmuş

olup bugün 200'ün üzerinde üye ile etkinliklerine devam etmektedir. Derneğin merkezi Ankara'dadır. Dernek birçok kongre ve etkinlikler gerçekleştirmiş olup 1998 yılında aldığı bir proje ile istismara uğramış çocukların başvurabileceği bir merkez kurmuş, bu merkez pratisyen hekim, psikiyatrist, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı ve avukatlar ile bu çocuklara hizmet vermiş, proje süresinin sonunda da merkez Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na devredilmiştir. Derneğin amacı ise bireyin doğum öncesinden başlayarak tüm gelişim evrelerinde sağlıklı bir biçimde yetişmesini sağlamak, fiziksel, duygusal ve cinsel istismarı önlemek için” Çocuk İstismar ve İhmali” ile ilgili;

- Bilimsel yöntemlerle bilgi elde etmek ve üretmek,
- Çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi ile ilgili bilgileri yaymak,
- Çocukla ilgili alanlarda çalışanların bilgilerini ve deneyimlerini birbirlerine iletebileceği ortamı sağlamaktır (<http://www.tspan.org/2006/files/1.doc>, Erişim tarihi: 14 Aralık 2007).

Günümüze uzanan süreçteki en önemli gelişme ise kuşkusuz Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 49. maddeye uygun olarak 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde ihtirazi kayıtla onaylamıştır. 4058 Sayılı Onay Kanunu 11 Aralık 1994 gün ve 22138 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Sözleşmenin 19. maddesi çocuğun, bakımıyla sorumlu olan kişilerden gelecek her türlü kötü muameleye karşı korunmasının sözleşmeyi imzalayan devletlerin yükümlülüğünde olması koşulunu getirmiştir (48, http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23a.html, Erişim tarihi: 26 Aralık 2006, <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/TConRightsChild.pdf>, Erişim tarihi: 14 Aralık 2007).

Ayrıca 1991 yılında kurulan ÇİKORED (Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği) de çalışmalarını büyük bir titizlikle sürdürmektedir (49).

2.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türkiye'deki Durumu

Çocuğa kötü muamele, yaygın sosyal bir sorun olarak kabul edilmese de, toplumumuzda da var olan bir sorundur. Son yıllardaki endüstrileşme ve kentleşme sürecine bağlı olarak artan göç hareketi ile gelen ailelerde, vasıfsız babanın iş bulma olasılığının az olması karşısında, çocuk çalışması ön plana çıkmakta ve erken yaşlarda çalışma yaşamına atılan çocuklar, yanlarında çalıştıkları işverenler tarafından horlanmakta, hırpalanmakta ve hatta

bazen kötüye kullanılarak cinsel yönden istismar edilmektedir. Geleneksel Türk aile yapısında da, çocuk eğitiminde, çocuğa yönelik hoşgörüsüzlük, kızgınlık belirten sözler, beddualar ve çocuk dövme, anne-babanın en doğal hakkı olarak kabul görmektedir. Bununla birlikte, aile içi ilişkiler tabu olmakta ve çocuğa yönelik fiziksel, cinsel ve duygusal her türlü ihmal ve örselenme, aile içinde çözümlenmesi ve gizli kalması gereken bir durum olarak görülmektedir. (12).

Türkiye’de ihmal ve istismar ile ilgili çalışmaların başlangıcı çok yenidir. Çocuk istismarı 40–50 yıldan beri sorun olarak kabul edilip çeşitli önlemler geliştirilmiş olmasına karşın, bu konu ülkemizde son yıllarda tıp ve kamuoyu gündemine girmiştir. Bu konudaki duyarlılığın ülkemizde son yıllarda gelişmeye başlamasıyla konunun sorumluluğunu yetmişli yıllardan beri taşıyan eğitimci ve hukukçuların yanı sıra hekimler de bu alanda çalışmalara başlamışlardır (1, 5).

SHÇEK’in (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu) son 5 yılda haklarında koruma kararı alınan çocukların karar alınma nedenlerine göre dağılımına bakıldığında; çocukların %18,6 sının anne veya babası tarafından ihmal veya istismar edildiği veya böyle bir risk ortada olduğundan haklarında koruma kararı alındığı görülmüştür. 942 kız ve 1736 erkek olmak üzere 2678 çocuk hakkında alınan koruma kararı tümü 14398 olan son 5 yıldaki koruma kararlarında ekonomik nedenlerden sonra ikinci en sık görülen koruma kararıdır (www.bianet.org, Erişim tarihi: 18 Kasım 2005).

Erol; anne ve babalar tarafından çocuklara uygulanan fiziksel istismarın incelenmesinde, 2003–2004 tarihlerinde anasınıfına devam eden 12 öğrenci ve anne babaları ile çalışmış ve % 33’ünün çocukluğunda kalıcı izler taşıyan fiziksel istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur. Anne babaların %42’si çocuklarına arada sırada olsa tokat attıklarını, %8’i ara sıra cisim fırlattıklarını, %22’si çocuklarını odaya kapattıklarını ifade etmişlerdir. Yine bu çalışmada dayanın çocuk eğitiminde olumlu bir yere sahip olduğunu düşünen velilerin oranı ise % 17’dir (23).

Güler, Uzun, Aydoğan ve Boztaş tarafından yapılan bir çalışmada ise; 150 anneden %28.7’sinin çocuklarının isteklerini göz ardı ettiği, %32.2’sinin hastalık durumunda hekime başvurmadığı, %14.7’sinin eğitimi ile ilgili okul ile görüşmediği belirlenmiştir. Bu ihmal davranışlarına ek olarak, % 53.8’i çocuklarına tokat attığını, % 23.1’i ise dövdüklerini söylemişlerdir (29).

Yanikkerem; ilköğretim öğrencileri ile bir çalışma yapmış ve bu çalışmada çocukların %16.4'ü babaları tarafından dövüldüğünü ifade etmişlerdir. Buna karşın babaların %62'si, annelerin ise %67'si çocuklarının hatalı davranışları karşısında ikna yolunu seçmişlerdir (77).

2001–2002 yılları arasında Deveci ve Açık tarafından Elazığ il merkezinde 3725 ilköğretim (öğrencilerin yaş ortalaması 12.8 olup, %53.2'si erkek, %46.8'i kız öğrencidir) öğrencisi üzerinde öğrencilerin fiziksel şiddete maruziyetleri ve yaklaşımlarını saptamak amacı ile yapılan çalışmada, öğrencilerin %74.0'nun hayatlarının herhangi bir döneminde bir kez dahi olsa fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirlemişlerdir. Bunların %19.8'i dayak sonucu yaralanmıştır. %43.4'ü halen ara sıra da olsa dayak yemektedir. Erkeklerin %51.7'si, kızların ise %33.9'u halen fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Son bir yıl içerisinde %17.3'ü anneleri, %13.9'u babaları tarafından dövülmüştür. Dayak yiyen öğrencilerin %2.1'i her gün, %33.1'i haftada en az 1–2 kez dayak yediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %31.6'sı hiç fiziksel şiddet içeren kavga etmediğini belirtirken, %3.8'i ise halen sık sık bu şekilde kavga etmektedir. %31.8'i fiziksel şiddetin gerektiğinde çözüm olabileceğini, %26.3'ü kavganın güzel bir şey değil ama yaşamın bir parçası olduğunu belirtmişlerdir (<http://www.dicle.edu.tr/~halks/m9.30.htm>, Erişim tarihi: 20 Eylül 2007).

Yeniden Sağlık Derneği'nin 2004 ile 2005 yıllarında İstanbul'da yaptığı bir araştırmaya göre; lisedeki çocukların yüzde 9.2'si aile içi cinsel istismara, yüzde 11.8'i ise yabancı bir kişinin cinsel istismarına uğramakta ancak korku, baskı, tehdit gibi nedenlerle yardım istememektedirler

(http://www.gundemcocuk.org/index.php?option=com_content&task=view&id=104&Itemid=2, Erişim tarihi: 18 Eylül 2007).

Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Derman; buluş çağına gelmiş kızların yüzde 25'inin, erkeklerin ise yüzde 15'inin cinsel istismara maruz kaldığını, 15 yaş altındaki çocukların, genellikle aile, yakın akraba ve tanıdık olmayan kişiler tarafından, 15 yaş üstündekilerin ise flörtle birlikte cinsel ilişkiye zorlanma şeklinde cinsel istismara uğradığını belirtmektedir

(http://www.inankara.org/haberler/haberincele.php?haberid=NzQ0_2007-08-02, Erişim tarihi: 24 Kasım 2007).

2001 yılında 7794 çocuk koruma altına alınırken, 319 çocuk ailenin fiziksel ve duygusal istismarı, 50'si aile dışı cinsel istismar ve 27'si de ensest nedeniyle koruma altına alınmıştır. 2002 yılında 8552 çocuk koruma altına alınırken, bunlardan 422'si ailenin fiziksel ve

duygusal istismarı, 24'ü aile dışı cinsel istismar ve 25'i de ensest nedeniyle çocuk yuvalarında korunmaktadır (<http://www.0-18.org/sayilar/048.htm>, Erişim tarihi: 15 Kasım 2007).

Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Yılmaz ise araştırma sonuçlarına göre, kimi bölgelerde 2 çocuktan birinin fiziksel istismara maruz kaldığını belirterek, fiziksel istismarın; tekmeleme, çarpma, tokat atma, kafasına vurma ve sarsma şeklinde olduğunu, yüzde 72 oranında duygusal istismarın ise, hakaret, aşağılama, kıyaslama, yüksek başarı beklentisi, aşırı sevgi, sözel şiddet, anne babanın ilgisizliği, televizyonun elektronik bakıcı olarak kullanılması şeklinde olduğunu saptamıştır

(<http://www.inankara.org/haberler/haberincele.php?haberid=NzQ0> 2007-08-02, Erişim tarihi: 24 Kasım 2007).

Yavuz, Ataman, Atamer ve Gölge; lise öğrencilerinde fiziksel şiddetin değerlendirilmesi ile ilgili bir çalışma yapmışlar ve çalışmada kız çocuklarının aile içinde daha fazla şiddete maruz kaldığını saptamışlardır. Bu çalışmada aile içinde fiziksel şiddete uğrayan öğrencilerin kendilerinin de fiziksel şiddete başvurdukları belirlenmiştir. Aile içi fiziksel şiddet bildiren öğrencilerin %54'ü, bildirmeyen öğrencilerin %14'ü ve özellikle erkek öğrenciler daha fazla fiziksel şiddete başvurduklarını bildirmişlerdir (79).

Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri ile ilgi Ayan tarafından yapılan bir çalışmada ise Sivas merkez ilçede bulunan 70 ilköğretim okulunun altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri çalışmaya alınmıştır. Çalışma sonucunda annelerin %57'si çocuklarına karşı sevecen, %36'sı ise bazen iyi bazen kötü ya da aşırı koruyucu davranmaktadır. Babaların da %57'si sevecen, %38'i bazen iyi bazen kötü, aşırı koruyucu ya da çok sert ve ilgisizdir. Çocukların %41'i evde en çok babalarından, %10'u annelerinden, %8'i hem annelerinden hem de babalarından korkmaktadır. Öğrencilerin %43.4'ü aile içinde anne-babası tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Bunların %46.1'i kız ve %53.9'u erkek olup, şiddete uğradığı belirlenen öğrencilerin %54'ü annelerinden, %46'sı da babalarından şiddet görmektedir. Anneleri tarafından şiddete maruz kalan öğrencilerin %42'si terlikle, tokatlanarak ya da saç çekilerek, %9'u ise değişen biçimlerde şiddet görmektedir. Babaları tarafından dövüldüğü belirlenen kız ve erkek öğrencilerin %24'ü tokatlanarak, tekmelenerek, kemerle ya da terlikle dövülmekte, %12'si ise değişen şekillerde şiddete maruz kalmaktadır. Öğrencilerin %32'si annesinden, %27'si ise haftada en az bir kere babasından dayak yemektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda annesinden hiç olumlu davranışlar görmeyen şiddete

maruz kalan öğrencilerin, annesinden kısmen de olsa olumlu davranışlar gören şiddete maruz kalan öğrencilerden daha fazla saldırganlık eğilimine sahip olduğu ortaya çıkmıştır (10).

Vahip ve Doğanavşargil tarafından yapılan bir çalışmada ise psikiyatri polikliniğine ilk kez başvuran 100 ardışık evli kadın hasta değerlendirilmiş ve aile içi fiziksel şiddet durumu araştırılmıştır. Hastaların %63'ünde çocuklukta fiziksel kötüye kullanım öyküsü saptanmış ve % 21'i çocukluğunda fiziksel şiddet görmüştür. Çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalanların evliliklerinde daha fazla aile içi şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Ayrıca yapılan çalışmada aile içi şiddete maruz kalanların çocuğuna daha fazla şiddet uyguladığı belirlenmiştir. Sonuç olarak çocuğun kötüye kullanımı ile ilgili üç temel soruna dikkat çekilmiştir. Birincisi eşinden ya da anne babasından şiddet gören kadınların annelik işlevlerinin ve çocukları ile ilişkilerinin bozulması, ikincisi çocuğun şiddet görme riskinin artması, üçüncüsü çocuğun anne baba arasındaki şiddete tanık olması sonucu erken ya da geç psikososyal etkileridir (73).

Bu sonuçlar göstermektedir ki çocuk ihmal ve istismarı çocuk ve adölesanın sağlığını ve refahını etkilediği gibi kalıcı izler bırakarak onların birer istismarcı ya da suçlu olmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte ekonomik kriz, eğitim düzeyinin düşüklüğü, ailelerin ilgisizliği ve kötü çevre koşulları da, Türkiye'de istismara uğrayan ve sokağa itilen çocuk sayısının her geçen gün biraz daha artmasına neden olmaktadır. Korunmaya muhtaç çocuk sayısı ülke genelinde 500000 aşmaktadır. Suç işleyen korunmaya muhtaç çocuk sayısı ise 90000 civarında bulunmaktadır (http://www.0-18.org/sayilar/038_cocuk_suclu_sayisi_artiyor.htm, Erişim tarihi: 17 Ağustos 2007).

Türkiye'de 'çocuk suçu' profili son beş yılda hızlı bir artış içine girmiştir. Suç işleyen çocuk sayısı yılda yüzde 5–10 oranında artarken, yılda 90000 çocuk mahkemeye çıkmaktadır (http://www.0-18.org/sayilar/038_cocuk_suclu_sayisi_artiyor.htm, Erişim tarihi: 17 Ağustos 2007).

2004 yılında her 100000 çocuktan 1310'u ceza mahkemelerinde sanık olarak bulunmuştur. 1994 ile karşılaştırıldığında, ceza mahkemelerine getirilen çocukların sayısı %48.5 oranında artmıştır. Yargılanan 10 çocuktan dokuzu erkektir (http://www.shcek.gov.tr/Cocuk_Haklari/UlusalEylemPlani2007.doc, Erişim tarihi: 05 Nisan 2007).

Ülkemizde, sokakta yaşayan, çalıştırılan çocukların sayılarında da hızlı bir artış görülmektedir. 2003 yılı haziran ayı sonu itibariyle, ulaşılan toplam çocuk sayısının 23872

olduğu; sokakta çalışma yaşının 7 ilâ 11 arasında olduğu; sokakta çalışan ya da yaşayan çocukların yüzde 95'inin cinsiyetinin erkek olduğu; 2003 yılının ilk 11 ayında (Ocak ile Kasım 2003 tarihleri arasında) sokakta yaşama, evden kaçma, kayıp, buluntu, terk, suç mağduru, suç işlediği şüphesiyle yakalanıp getirilen çocuk sayısının 0–18 grubu için 88313 olduğu; bu çocuklardan 12911'inin (%15) 0–10 yaş arası, 75402'sinin (%85) ise, 11–18 yaş grubunda olduğu, 2004'de yapılan komisyon bilgilendirme toplantısında belirtilmiştir (http://www.0-18.org/raporlar/meclis_arastirma_kom_rapor2.doc, Erişim tarihi: 12 Eylül 2007).

Yine aynı toplantı da şu anda, tutuklu çocuk sayısının, kapalı cezaevlerinde 1170, çocuk cezaevlerinde 696 olduğu; bu çocukların, hırsızlık, müessir fiil, gasp ve ırza geçmeye teşebbüs suçlarını yoğunlukla işlediği; çocuklar hakkında hırsızlık suçundan 11346 davanın, müessir fiil suçundan 3682 davanın, Trafik Kanununa muhalefet suçundan 1747 davanın, gasp suçundan 1700 davanın, ırza geçmeye teşebbüs suçundan 1254 davanın açıldığı; yaş gruplarına dağıldığında, bunun, 2933'ünün erkek çocuklar tarafından işlendiği, 499'unun 12–15 yaş arasındaki kız çocukları tarafından işlendiği; yaşın 16-18'e çıkması halinde erkeklerde 10596'ya, kızlarda 1740'a; 12–18 yaş grubunda ise sayının daha da yükseldiğini, hırsızlık suçundan 13529 erkek, 2239 kız çocukları hakkında hırsızlık suçundan dava açıldığı; eğitim düzeyi yükseldikçe suç işleme oranının azaldığı belirtilmiştir (http://www.0-18.org/raporlar/meclis_arastirma_kom_rapor2.doc, Erişim tarihi: 12 Eylül 2007).

2.4. Çocuk İstismarı

Çocuk istismarı çok geniş perspektifte ele alınması gereken, değişik disiplinler içerisinde değerlendirilen, multi-disipliner çalışılan bir konudur. Medikal yaklaşımlar, hukuksal yaklaşımlar, psikolojik yaklaşımlar ve sosyolojik yaklaşımlar hepsi de temel konuları oluşturan boyutlarıdır (1, 51).

Çocuk istismarı hakkında özellikle 1962'den sonra sayısız makale ve kitaplar yazılmış, tanımlar oluşturulmuştur. Bunlardan çocuk istismarı geniş anlamda, belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin veya başka bir çocuk tarafından çocuğun o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz bırakılması şeklinde tanımlanabilir. Diğer bir tanımı “çocuklarla anne-babaları ve/veya diğer bireyler arasında, çocukların bedensel, duygusal, zihinsel veya sosyal girişimlerini olumsuz etkileyen kasıtlı bir etkileşim ya da etkileşim eksikliği” şeklindedir. Tanım aynı zamanda çocuğun istismar veya şiddet olarak algılamadığı veya yetişkinlerin

istismar olarak kabul etmediği davranışları da içine alır. Davranışın çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılması şart değildir (31, 74).

Çetin, Kavak, Şahiner, ve Yurdakök çocuk ihmal ve istismarını; anne, baba veya çocuğun bakımı ve sağlığının korunmasından sorumlu kişilerin giriştiği veya girişmeyi ihmal ettiği eylemler sonucunda çocuğun her türlü fiziksel, ruhsal, cinsel veya sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğin tehlikeye girmesi olarak tanımlanmışlardır (20).

Polat'a göre; "0–18 yaş grubundaki çocuğun; kendisine bakmakla yükümlü kişi veya kişiler tarafından zarar verici olan, kaza dışı ve önlenemez, çocuğun fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini engelleyen, gerçekleştiği toplumun kültür değerleri dışında kalan ve uzmanlar tarafından istismar olarak kabul edilen bir davranışa maruz kalması çocuk istismarı ve/veya ihmalidir" (46).

Ayrıca çocuk ihmal ve istismarını açıklamaya yönelik çeşitli kuramlar da tanımlanmıştır. Bunlar;

- a) Psikiyatrik Model,
- b) Sosyolojik Model,
- c) Sosyal-Durumsal Model'dir.

Psikiyatrik Model de, ebeveynlerin kişilik özellikleri üzerinde durulmuş ve 5 tip istismarcı ebeveyn kişilik özelliği olduğu belirtilmiştir. Bunlar;

- i. Zayıf benlik kavramı,
- ii. Kişilik oluşumunda karmaşa,
- iii. Tepki kontrolünde bozukluk,
- iv. Çocuğun kötü algılanması,
- v. Aile ve eşle olan ilişkilerde doyum bulamamış bağımlılık mekanizmalarının kullanılmasıdır.

Sosyolojik Modele göre ihmal ve istismarın nedenleri şu şekilde sıralanabilir;

- i. Toplumsal değerler,
- ii. Örgütler,
- iii. Kültür ve aile kurumu olarak belirlenmiştir.

Sosyal Durumsal Modele göre ise; istismar ve ihmalin görülme sıklığının altında birey-çevre etkileşimi yatmaktadır. Bireyin maruz kaldığı istismar ve ihmal ne kadar fazla ise ve çevre de buna da yatkın ise bu istismar edilen birey de istismar etme davranışına o kadar yatkın olacaktır. Çocuk istismarının önemli bir bölümü, ana-babanın disiplin etme çabası kapsamında gerçekleşir

(<http://www.pdr.org.tr/dosya/cocuk-istismari.htm>, Erişim tarihi: 01 Kasım 2007).

2.5. İhmal ve İstismarda Rol Oynayan Risk Faktörleri

Hiçbir faktör tek başına; bazı kimselerin çocuklara neden vahşice davrandığını veya neden çocuk istismarının bazı toplumlarda diğerlerine göre daha yaygın olduğunu açıklayamaz. Diğer şiddet türlerinde olduğu gibi, çocuk istismarı da farklı düzeylerdeki birçok faktörün birbiriyle olan karmaşık etkileşiminin analiz edilmesi ile en iyi anlaşılabilir

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

Dünya sağlık örgütü 1999 yılında, çocuk ihmal ve istismarının çeşitli faktörlere bağlı olarak gerçekleştiğini belirtmiş ve bu risk faktörlerini aşağıdaki gibi ailesel, çocuktan kaynaklanan, toplumsal ve anne babadan kaynaklanan olarak gruplara ayırmıştır (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

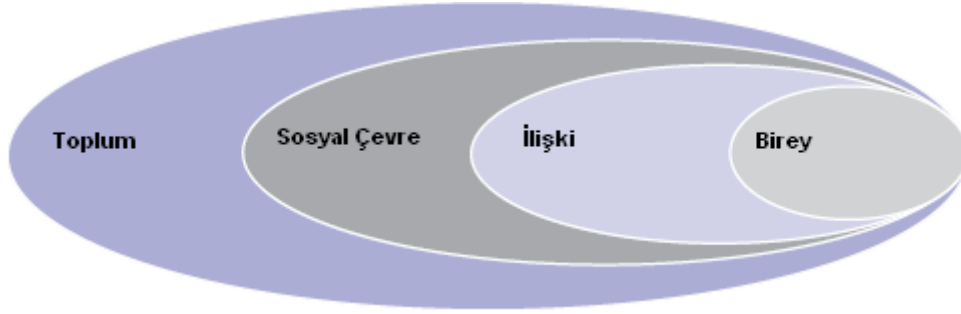

Şekil 1. Çocuk İhmal ve İstismarında Çok Seviyeli Risk Faktörleri

(http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006)

Günümüzde ise yine WHO'nun ve ISPCAN'nın çocuk istismarını önlemeye yönelik çıkarttığı raporda bu farklı faktörlerin karşılıklı etkilemesini simgeleyen ekolojik bir model sunulmaktadır

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007). Bu model aşağıdaki gibidir.

Şekil 2. Çocuk İstismarı İçin Risk Faktörlerini Tanımlayan Ekolojik Model

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007)

Modelin ilk düzeyi; birey düzeyi; yaş ve cinsiyet gibi biyolojik değişkenler ile birlikte bir bireyin çocuk istismarına hedef olmasını etkileyebilecek bireysel yaşam faktörlerini inceler.

İlişki düzeyi bir bireyin hem istismar suçu işleme hem de istismara uğrama riskini etkileyen yakın sosyal ilişkilerini inceler örneğin, aile üyeleri veya arkadaşlar ile ilişkiler gibi.

Sosyal faktörler istismarı etkileyen bazı sosyal şartları içerir: sert fiziksel cezaları destekleyen sosyal normlar, ekonomik eşitsizlikler ve sosyal sağlık güvencesinin eksikliği gibi.

Toplum düzeyindeki faktörler, sosyal ilişkilerin (komşuluklar, iş yerleri ve okullar) yer aldığı kurulumlarla ilgilidir ve bu kurulumların belirli özellikleri çocuk istismarına neden olabilmektedir.

Ekolojik modelin bütün düzeylerindeki faktör dinamiklerini tam anlamıyla anlamak için daha fazla araştırma gereksinimine karşın, çocuk istismarına hedef olmayı nelerin arttırabileceğine dair tatmin edici bir veri topluluğu mevcuttur.

Çocuk istismarına hedef olmayı arttıran faktörler risk faktörleri, azaltan faktörler ise koruyucu faktörler olarak bilinir. Aşağıda listelenen risk faktörleri tek başlarına çocuk

istismarını tanımlayacak diye bir gereklilik yoktur. Ancak kaynakların sınırlı olduğu yerlerde, bu faktörlerin birçoğuna sahip olan çocuk ve ailelere hizmet sağlanması açısından önceliklidir (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.5.1. Bireysel faktörler

2.5.1.1. Ebeveynlerdeki ve bakıcılardaki risk faktörleri

Artmış çocuk istismarı riski ebeveyn ve diğer aile üyelerinde, belli başlı faktörlerin bulunması ile ilgilidir. Bunlar;

- Yenidoğan bir çocukla ilişki kurmada zorluk çeken- örneğin, zor bir hamileliğin, doğum komplikasyonları veya bebekle ilgili hayal kırıklığının bir sonucu olarak;
- Çocuk büyütebilme özelliklerine sahip olmayan;
- Çocukken istismara uğrayan;
- Çocuk gelişimine ilgisiz kalan veya çocuğun gereksinimlerini veya davranışlarını anlamayı önleyen gerçek dışı beklentiler besleyen –örneğin, bilmeden yapılan davranışları gelişimindeki bir aşama yerine kasti olarak algılama;
- Yaramazlığı uygun olmayan, aşırı veya vahşi şekilde cezalandıran;
- Fiziksel cezaları bir disiplin yöntemi olarak algılayan veya bunun etkisine inanan;
- Çocukları disipline etmek için fiziksel ceza kullanan;
- Fiziksel veya ruhsal sorunlara veya ebeveynlik yeteneğini engelleyen bilişsel bozukluklara sahip olan;
- Kızgın olduğunda veya hayal kırıklığına uğradığında kontrolünü kaybeden;
- Hamilelik sürecini de içine alan dönemde alkol veya ilaç kullanan ve böylece çocuk bakma yeteneği etkilenen;
- Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz yönde etkileyen bazı suçlara karışan;
- Sosyal izole;
- Depresif veya düşük öz saygı veya yetersizlik duygularına sahip olan- çocuğun veya ailenin tüm gereksinimlerini karşılayamamanın yaratabileceği bir durum olarak;

- Genç yaşından veya eğitim eksikliğinden dolayı eksik ebeveyn yeteneği gösteren;
- Finansal zorluklar içinde olan ebeveyn ve bakıcılarda bu risk faktörleri görülmektedir (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.5.1.2. Çocuktaki risk faktörleri

Çocuğa bağı risk faktörlerinin kesin olarak çocuğun uğradığı istismardan sorumlu olduğunu söyleyemeyiz ancak aşağıda yer alan çocuktaki risk faktörleri istismar olasılığını yükseltir:

- İstenmeyen veya ebeveynin umduğunu veya beklentilerini karşılayamamış bir bebek-örneğin; cinsiyet, görünüş, huy veya özürler;
- Gereksinimi fazla olan bir çocuk-örneğin prematüre doğan, sık sık ağlayan, ruhsal veya fiziksel engelli veya kronik hastalığı olan;
- İsrarla ağlayan ve kolayca susturulamayan veya rahat ettirilemeyen;
- Yüzdeki anomaliler gibi fiziksel özelliklere sahip olma nedeni ile ebeveyn tarafından hoşlanılmama veya çocuktan geri çekilme;
- Mental hastalık belirtilerinin var olması;
- Ebeveyn tarafından problem olarak görülen kişisel veya geçici alışkanlıklar gösteren- örneğin hiperaktivite veya tikler;
- Anne babanın çocuk bakma sorumluluğunu alan bir çocuk;
- Ebeveynsel bakıma muhtaç özelliklerde yaşça yakın kardeş ya da kardeşlere sahip olma;
- Tehlikeli davranış sorunları gösteren veya bunlara maruz kalan bir çocuk-örneğin derin ebeveyn şiddeti, suç davranışları, kendi kendini istismar davranışı, hayvanlara karşı istismar veya akranlarına karşı ısrarlı agresiflik çocuktaki risk faktörlerini oluşturmaktadır (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.5.2. İlişki faktörleri

Ailelerin kompozisyonları kendi benzersiz durumlarına ve toplum normlarına bağı olarak oldukça değişkendir. Birçok toplumda, evli bir anne-baba ve çocuklardan oluşan

“geleneksel” çekirdek aile bir norm olmayabilir. Aileler tek anne, tek baba, aynı cinsten ebeveynler, kardeş ve büyüklerden oluşabilmektedir. Aile, arkadaşlar, çok yakın eşler ve akranlarla ilişkilerdeki çocuk istismarı risk faktörleri şunları içerir:

- Ebeveyn eksikliği-çocuk bağlılığı ve ilişkide eksiklik,
- Bir aile üyesinin fiziksel, gelişimsel veya ruhsal bir sağlık sorunu,
- Çocukta veya yetişkinde ruhsal hastalık, mutsuzluk, yalnızlık, gerilim veya vesayet üzerine tartışma ile sonuçlanan aile ayrılığı-örneğin bir evlilikteki veya çok yakın ilişkideki sorunlar,
- Ailede ebeveynler arası, çocuklar arası veya ebeveynler ve çocuklar arası şiddet,
- Evliliği de içeren yakın ilişkilerde evde meydana gelen saygısız davranışlar,
- Toplumdan izole olmak,
- Bir ilişkideki zor ve stresli durumlarda yardımcı olabilecek destek ağının eksikliği,
- Geniş ailelerde çocuğun bakımındaki desteğin bozulması,
- Etnik, ulus, din, cinsiyet, yaş, cinsel yönelim, engellilik veya yaşam stili yüzünden aileden ayrılma,
- Toplumdaki suç veya şiddet aktivitelerine karışma, çocuk istismarı ilişki faktörleridir (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.5.3. Sosyal çevre faktörleri

Sosyal çevrenin çocuk istismarı ile ilgili olan özellikleri;

- Şiddet toleransını,
- Toplumdaki cinsiyet ve sosyal eşitsizlikleri,
- Yetersiz ev ve barınmayı,
- Aileleri, kurumları ve özel isteklerin karşılanmasını destekleyecek hizmet eksikliğini,
- Yüksek düzeydeki işsizliği,
- Yoksulluğu,
- Çevredeki zararlı kurşun veya diğer toksinlerin oranını,

- Kısa süreli komşuluklar,
- Alkole kolay ulaşım,
- Bölgesel ilaç ticaretini,
- Çocuk istismarının oluşması ihtimalini arttıran kurumlar içindeki yetersiz polis ve programları içerir

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.5.4. Toplumsal faktörler

Bir toplumda çocuk istismarına neden olabilecek faktörler şunları içerir;

- Yoksul yaşam standartlarına veya ekonomik eşitsizlik veya dayanıksızlığa neden olan sosyal, ekonomik, sağlık ve eğitim politikaları,
 - Başkalarına yapılan, fiziksel cezayı da içine alan şiddeti yücelten veya destekleyen medya da, popüler müzikte ve bilgisayar oyunlarında gösterilen sosyal ve kültürel normlar,
 - Erkek ve kadınlar için katı cinsiyet rolleri talep eden sosyal ve kültürel normlar,
 - Çocuğun ebeveyn-çocuk ilişkisindeki önemini azaltan sosyal ve kültürel normlar,
 - Çocuk pornografisi, çocuk fahişeliği ve çocuk işçiliğinin varlığını içermektedir
- (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.6. Çocuk İstismarının Sınıflandırılması

Tüm dünya da çocuğa yönelik kötü eylemlerle ilgili bilgi birikimi arttıkça, bu konunun tek bir grup altında toplanamayacağı ve alt gruplar halinde ele alınması gereksinimi ortaya çıkmıştır (68). Ayrıca çocuk istismarı ve ihmali kavramı, çocuğa yöneltilen eylemin türü, bu eylemin nedenleri ve çocuk üzerindeki etkileri açısından da farklılaşmaktadır (4). Bu nedenle çocuk istismarı 3 temel grupta incelenmektedir;

- a) Fiziksel istismar,
- b) Duygusal istismar,
- c) Cinsel istismar (4, 68).

Dünya sağlık örgütü 1999'da çocuk istismarını 5 gruba ayırmıştır. Bunlar;

- a) Fiziksel istismar,
- b) Duygusal istismar,
- c) Cinsel istismar,
- d) İhmal,
- e) Sömürü (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html
Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

Kozcu; çocuk istismarı ve ihmalinin türlerini aktif ve pasif eylemler olarak gruplandırmış ve şu şekilde özetlemiştir;

- a) İstismar (Aktif Eylemler);
 - i. Fiziksel İstismar,
 - ii. Cinsel İstismar,
 - iii. Duygusal İstismar.
- b) İhmal (Pasif Eylemler);
 - i. Fiziksel İhmal,
 - ii. Cinsel İhmal,
 - iii. Duygusal İhmal (42).

Bu çalışmada istismar ve ihmal ayrı başlıklar altında ele alınacak ve incelenecektir.

2.6.1. Fiziksel istismar

Fiziksel istismarla da ilgili birçok tanım olmakla birlikte, Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre fiziksel istismar; çocuk üzerinde sorumluluğu, gücü olan veya çocuk tarafından güvenilen bir ebeveyn veya kimsenin, makul ölçülerde kontrolü altında olan bir etkileşim veya etkileşimsizlik nedeniyle çocuğun gerçek zarara uğramasına veya potansiyel bir zarar tehdidine maruz kalmasına neden olmasıdır. Bu durum tek sefer ya da tekrarlayan şekillerde olabilir (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

Fiziksel istismarın en öncü araştırmalarından birinin sahibi Kempe'nin “Örselenmiş Çocuk Sendromu” tanımlaması klasik bir tanımdır ve ebeveyn veya bakıcı tarafından, ciddi

fiziksel yaralanmaya maruz kalmış küçük çocukları tanımlamada kullanılmaktadır (<http://www.kempecenter.org>, Erişim tarihi: 10 Eylül 2007).

Fiziksel istismar en geniş anlamda çocuğun kaza dışı yaralanması şeklinde tanımlanırken bu durum basit bir tokat atmadan, bir alet kullanarak çocuğun yararlanmasına veya ölümüne kadar geniş yelpazeyi içermektedir (7, 32, 47, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Fiziksel istismar başka bir tanım da, çocuğun evde birlikte yaşadığı herhangi bir erişkin tarafından herhangi bir nedenle (istenmeyen bir davranışın yapılması dâhil) doku hasarına yol açacak şekilde yaralanması olarak ifade edilmiştir (3).

Fiziksel istismar, bir erişkinin, itaat sağlama, cezalandırma ya da öfke boşaltma amacıyla elle veya aletle çocuğun vücudunun herhangi bir yerine iz bırakacak şekilde ya da iz bırakmasa da yüze şiddet uygulayarak çocuğa bir zarar vermesi olarak da tanımlanmaktadır (31).

Anne-baba veya bir başka kişi tarafından çocuğa uygulanan, fiziksel travma, yaralanma veya ağrı oluşturan yada çocukta zarara yol açma riski taşıyan kasıtlı güç kullanımınıdır (30).

Fiziksel istismar tanımının, suçlunun ebeveyn ya da bakıcı olduğu durumlarla sınırlandırılmadığı başka bir tanımda, bir çocuğun gelişim ve işlevlerinde sürekli bozukluklar ve yaralanmalara neden olan, çocuğa acı veren ve kaza dışı meydana gelen, çocuğa yönelik şiddet, fiziksel istismardır (7).

Fiziksel istismar, çocuğun sağlığını, yaşamını, gelişimini veya kişiliğini olumsuz etkileyen veya büyük ihtimalle etkileyecek olan fiziksel gücün çocuğa karşı kasti kullanımınıdır (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

2.6.1.1. Çocuklarda fiziksel istismar bulguları

Bu tanımların üzerinde birleştiği nokta çocuğun sağlığını olumsuz etkileyen ve vücutta iz bırakan lezyonların bulunmasıdır. En sık rastlanan şekli ise çocuğu dövme şeklindedir. Bunun yanı sıra yakma, sallama, itme, ısırma, tekmeleme, çimdikleme, istenmeyen bir maddeyi boşaltma, bir cisim ile vurma ve silah kullanma şeklinde olabilir. Ayrıca filisid olguları da yani çocuğun ebeveynlerince öldürülmesi eylemi de fiziksel istismar olgusu içinde yer almaktadır (2, 30, 33, 34).

Fiziksel istismar klinik olarak en çok deri, iskelet ve nörolojik sistemindeki lezyonlar ve bulgularla ortaya çıkar (4, 47, 49, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006). Bununla birlikte fiziksel istismarın şekline göre de bulgular dikkate alınmalıdır.

2.6.1.1.A. Deri bulguları

Deride sıyrıklar, ekimozlar, ısırıklar ve yanıklar şeklinde görülebilir. Sıyrıklarda önemli olan sıyrığın lokalizasyonu ve aynı bölgede tekrarlayan sıyrık durumunun varlığıdır. Aynı bölgede paralel tekrarlayan sıyrıklar ve büyük eklemler çevresindeki özellikle de üst kol, dirsek, bilek ve dizlerde ki sıyrıklar akla istismar olasılığını getirmektedir.

Ekimozlar, değişik yaşlarda ve kullanılan aletlere bağlı olarak farklılıklar gösterebilir. Bu ekimozlar ya çocuğun gelişimi ile uyumlu değildir ya da çocuğun hareketleri ile pek olmayacak yerlerde görülür (uyluk iç yüzeylerinde, gluteal bölgelerde, koltuk altlarında, skapula üzerinde gibi). Abrazyonlar ve laserasyonlar, kullanılan cismin özelliklerine ve cismin uygulanış kuvvetine bağlı olarak gelişebilir.

Çocuk istismarı olgularının % 5-10'unu yanıklar oluşturmaktadır. Yanıklar sıklıkla cezalandırma amacı ile oluşturulur. El sırtlarında genital ve gluteal bölgelerde görülebilir. En sık etkenin sıcak sıvılar olduğu bununda sıvı içine daldırma şeklinde uygulandığı, kızgın bir cisimle dağlama veya direk alev yanığı şeklinde görüldüğü bildirilmektedir. Kullanılan aletin şekline göre ciltte lezyon oluşur (3, 4, 32, 47, 49, 68, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Isırık izleri fiziksel ve cinsel istismarın bulgusu olarak görülebilir. Çocukta görülen ısırık izinin analizinde öncelikle ısırık izinin boyutuna bakmak yararlıdır. İnsan ısırıkları genellikle elips şeklindedir. Bebek ısırıkları genellikle ceza amaçlı olurken, daha büyük çocuklarda cinsel istismar ve fiziksel saldırı amaçlı olabilir. Özellikle emme izleri bazen cinsel istismarı gösteren tek bulgudur (2, 4, 47, 49, 74, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.1.B. Göz bulguları

Göz lezyonları da çocuk istismarında önemli bir bulgudur. Özellikle retina kanamaları 2 aydan büyük bebeklerde tipik bir istismar bulgusudur (47, 49, 74, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.1.C. Saçlı deri bulguları

Yine çocuklarda görülen saç kayıpları çocuğa karşı kötü davranışların işaretleri olabilir ve ayırımı yaparken; saç kaybının düzgün, sınırlı bir dağılım mı gösterdiği yoksa saçlı deride kanamalarla birlikte düzensiz saç kayıpları mı olduğuna dikkat etmek gerekir (11, 47, 49, 74, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.1.D. Gastointestinal sistem bulguları

Ayrıca çocuk istismarında gastrointestinal sistem bulgularınada rastlanmaktadır. Özellikle ağız içi yanıklar (sıcak yemek yedirme vb. sebeplerle), frenelum yırtıkları, safralı kusma (travmaya bağlı duodenal hemotom, ince bağırsak rüptürü gibi durumlarda) ve zehirlenme (çocuğa kasıtlı olarak ilaç ya da kimyasal madde verilmesi şeklinde olabileceği gibi çocuğa aşırı miktarda tuz ya da su verilmesi ya da susuz bırakılması şeklinde de olabilir) gastrointestinal sisteme ait bulgulardır (4, 33, 43, 47, 49, 74, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.1.E. İç organ yaralanmaları

İç organ yaralanmaları genellikle batınla sınırlı kalmakta, kalp ve akciğerde daha nadir yaralanma bulunmaktadır. Batın içi organlarının rüptürü istismara uğramış çocuklarda kafa travmalarından sonra en yaygın ikinci ölüm nedenlerindedir(4, 34, 47, 49, 68, 74).

2.6.1.1.F. Munchausen by Proxy sendromu (Polle sendromu)

Bir anne-babanın çocuğunda gerçekte olmadığı halde bir hastalık üretmesi sonucu ortaya çıkan her türlü durumu tanımlar. Çocuk doğrudan anne-babanın ürettiği hastalık sonucu veya tanı ve tedavi uygulamaları sonucu zarar görür. Çocukta fizyolojik olarak kolaylıkla açıklanamayacak acayip bulguların varlığında ve bu bulgular sadece anne-babanın yanında oluyorsa bu sendromdan şüphelenilmelidir. Burada esas amaç çocuğa ceza ya da zarar vermek değil, dikkatleri üzerine çekmektir (33, 43, 47, 74).

2.6.1.1.G. Gelişme geriliği bulguları

Özellikle etkene yönelik belirti bulunmamışsa istismar düşünülebilir. Uzun süre ihmal edilen ve fiziksel istismara uğrayan çocuklarda ciddi gelişme geriliği görülebilir (68).

2.6.1.1.H. İskelet sistemindeki bulgular

Kafatası kemiklerinde, ekstremite kemiklerinde ve kostalarda olan kırıklar istismar olgularında görülebilir. Fiziksel istismarla oluşan kırıklar özellikle 3 yaşın altındaki çocuklarda görülmektedir. İstismar sonucu oluşan bu kırıklar özellikle fiziksel istismar olgularının %10-20'sinde görülür (68, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Fiziksel istismarı kazadan ayırt edebilmek için şu tip kemik lezyonlarına dikkat etmek gerekir;

- a) Tek bir kırık ve ona eşlik eden sıyrıklar ve ekimozların varlığı,
- b) Değişik iyileşme evrelerinde birçok kırığın bulunması,
- c) Metafizyel-epifizyel hasarın olduğu kırıklar,
- d) Kaburga kırıkları,
- e) Yeni kemik oluşumu,
- f) Kafatası kırıkları ve intrakraniyal hasar (49, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.1.İ. Nörolojik sistem bulguları

Kırıklar içinde kemik kırıkları ilk sırada yer alırken ikinci sırada kafatası kırıkları yer almaktadır. Ayrıca fiziksel istismar vakalarının %50'sinde yüz ve kafada lezyonlara rastlanmakta olup en sık ölüm nedenleri arasındadır (4, 32, 49, 74, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Kafa travmaları vurma, bir yere fırlatma sonucu olabileceği gibi çok şiddetli sarsma sonucu da oluşabilir. Kafa travmalarının da ön cepheden (çene, burun, diş) oluşan lezyonlarda daha çok kaza düşünülürken yüz kenarlarında (kulak, yanak, elmacık kemiği) oluşan lezyonlar daha çok fiziksel istismarı işaret etmektedir (4, 30, 32, 49, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.1.J. Sarsılmış bebek sendromu

Çocuk istismarının ağır bir formudur, en sık iki yaşın altında görülür, ancak beş yaşa kadar olabileceği bildirilmektedir. Özellikle bebeğin ağlamasını durdurmak ve huzursuzluğunu ortadan kaldırmak amacı ile sarsmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Genellikle 15 ayın, özellikle de altı ayın altındaki çocuklar kollarından veya ekstremitelerinden tutulup sallandıklarında, beyin kafatasının içinde ileri geri hareket eder ve

kontüzyon, köprü venlerin yırtılması, subdural hematom ve beyin kanamaları gelişebilir. Kafatası kırığı gibi olgular hariç bir yaşın altındaki çocuklarda ağır kafa içi zedelenmelerinin %95'i ve tüm kafatası hasarlarının %64'ü istismara bağlıdır. İlk kez 1972'de Caffey tarafından 'Whiplash Shaken Infant Syndrom' olarak tanımlanan bulgular günümüzde 'Sarsılmış Bebek Sendromu' yaygın olarak kullanılmaktadır (4, 32, 47, 49, 74, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

2.6.1.2. Çocuklarda fiziksel istismarın ele alınışı ve koruma

Acil servise başvuran travmaya uğramış her çocukta anlatılan öykünün ve çocuğun nöromotor becerilerinin klinik tabloyu açıklayıp açıklamadığı değerlendirilmelidir. Tüm yaralanmalarda çocuğun yaşı, boyu, motor becerileri, motor gücü, olay anında üzerinde bulunan giysileri, temas ettiği yüzeyin sertlik derecesi, olayın gerçekleştiği ortamın özellikleri sorgulanmalıdır. İstismar şüphesi olduğunda öykü her iki ebeveyninden ayrı ayrı alınmalı, tutarlılığı denetlenmeli ve bu şekilde ele alınmalıdır (3).

Bir çocuğun öyküsünü alırken fiziksel istismarı düşündürecek bulgular aşağıdaki gibi gruplandırılmalı, istismar durumunun varlığında tedavi, koruma planı gerçekleştirilmelidir (3, 47, 49).

- a) Çocuğun tedavisinde açıklanamayan gecikme,
- b) Anne-baba ve çocuk arasındaki öyküde uyumsuzluk,
- c) Fiziksel bulgulara uymayan öykü,
- d) Çocuğun gelişimi ile uyumsuz öykü,
- e) Çocukta olan yaralanmanın önemsiz gösterilme çabası,
- f) Ailenin tanı için gerekli ileri tetkikleri yaptırmak istememesi,
- g) Çocuğun kendisinin veya kardeşlerinin suçlanması,
- h) Çocuğun anne-babaya olan suçlayıcı davranışları, aileden kaçarmış gibi görünmesi, fiziksel temastan kaçınması, aileyi idare etmeye çalışması, küfür etmesi veya yaşından küçük davranma gibi garip davranışlar içinde olması,
- i) Çocuğun istismar öyküsü vermesi,
- j) Çocuğun hastane hastane gezdirilmesidir,
- k) Ailenin acil serviste uygun olmayan davranışlarda bulunması,

- 1) Çocuğun istismar edilme riskinin yüksek olması: istenmeyen gebelikler, prematüre doğumlar, ikiz eşleri, yaşamın erken döneminde sağlık sorunları olanlar ve evlatlıklar.

Fizik istismar olgularının ele alınışında birincil hedef istismarın daha fazla devam etmesini engellemek, çocukta gelişen psikolojik bozuklukları azaltmak ya da geri döndürmek, ebeveyn işlevselliğini güçlendirmek, istismar ile ilgili çevresel stresörleri azaltmaktır (18).

Öncelikle çocuğun güvenliği sağlanmalıdır. Hafif, orta şiddette istismar vakalarında çocuk sosyal hizmetlerin gözetiminde aile yanında kalabilirken, ağır istismar olgularında aile yanından alınması gerekebilmektedir. Çocuğun güvenliği sağlandıktan sonra gerekli fiziksel tedavinin ardından çocukta psikolojik etkileri azaltmaya ve ailenin işlevselliğini arttırmaya yönelik olarak psikoterapi başlamalıdır (18).

Fiziksel istismara önlem olarak kabul edilen yaklaşım, gerçekte yüksek riskli ailelerde erken müdahaledir. Primer önleme, evrensel olarak ebeveyn eğitimi ve tüm ailelere yapılan ev ziyaretlerini kapsar. Günümüzde istismar açısından yüksek riskli olarak değerlendirilen aileler saptanarak bunlara hizmet götürülmelidir (50).

2.6.2. Cinsel istismar

Çocukluk çağı cinsel istismarı çocuğun hastalanmasına hatta ölümüne kadar varabilen psikolojik ve fizyolojik etkileri olan ve olumsuz süreci yetişkinlik çağına kadar uzanabilen şiddet türüdür (39).

Dünya Sağlık Örgütü (1999), cinsel istismarı, geniş kapsamlı olarak şu şekilde tanımlamaktadır: Çocuğun tamamen kavrayamadığı, rızasının mümkün olmayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, yasalara aykırı veya içinde yaşadığı toplumun tabu gördüğü cinsel bir eylem içine sokulmasıdır (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

Çocuğun en az kendisinden altı yas büyük bir kişi tarafından cinsel doyum için zorla veya ikna edilerek kullanılması ya da başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin verilmesidir (31, 43, 28, 54, 67, http://www.tr.net/saglik/cocuk_sagligi_cinsel_istismar.shtml, Erişim tarihi: 07 Kasım 2007).

Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin seksüel stimülasyonu için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismara uğradığı kabul edilir. Cinsel istismar bir çocuğun bir başka çocuk üstüne belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa ya da bariz bir yaş farkı varsa da gerçekleştirilebilir. Bu tanımlama özellikle erişkinler tarafından

çocuklar üzerinde oluşturulabilecek her türlü cinsel istismarı kapsamaktadır (4, 19, 51, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Çocuğa yönelik, onun tam olarak anlayamadığı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, bilerek onaylamadığı veya toplum kurallarına ve yasalara uygun düşmeyen cinsel davranışlar cinsel istismar olarak tanımlanır (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

Bir başka deyişle erişkin bir kişinin 18 yaşından küçük genç ve çocukları cinsel istek ve ihtiyaçlarının doyumu için kullanmasıdır (74).

Finkelhor ve Korbin cinsel istismarı; bir erişkin ve cinsel olarak gelişmemiş çocuk arasında, erişkinin cinsel haz alması amacıyla, çocuğun zorlanarak, tehdit edilerek ya da kandırılarak eyleme sokulduğu cinsel temas olarak tanımlar ve çocuğun yaşı, güç farkı veya erişkin ile olan ilişkisinin doğası nedeniyle onam veremeyecek durumda olduğunu belirtir (25).

Yapılan bu tanımlarda, cinsel istismarın üç farklı kritere göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir; (1) çocuğun yaşının üst sınır, (2) çocuk ve fail arasındaki yaş farkı ve (3) istismar davranışının şekli.

Ayrıca bir olgunun cinsel istismar olup olmadığının değerlendirilmesinde bu tanımlardan elde edilen aşağıdaki kriterler yol gösterici olabilir:

- a) Çocuğun psikoseksüel gelişimini tamamlamamış, dolayısıyla cinsel eylem için aydınlatılmış onam veremeyecek konumda olması,
- b) İstismarcının kendi cinsel uyarılmasını sağlamak amacıyla bunu yapması,
- c) Çocuğun tehdit edilerek, zorlanarak ya da kandırılarak bu eyleme katılması (18).

Bu bağlamda da seksüel davranışların suç olarak kabul edildiği durumlar şu şekilde özetlenebilir.

- d) 15 yaşını bitirmemiş kişiye yapılması (eylemde rıza olsa da suçtur),
- e) Reşit olmayan kişilere yapılması,
- f) Reşit olan kişiye zor ve şiddet kullanarak ya da tehditle yapılması,
- g) Hile ile gerçekleştirilmesi (narkoz, eter koklatma gibi),
- h) Akıl ya da sağlığı tam olmayan kişiye yapılması,

- i) 15 yaşını bitiren kızın evlenme vaadiyle kızlığının bozulması,
- j) Cinsel olayların açıkta olması (http://www.tr.net/saglik/cocuk_sagligi_cinsel_istismar.shtml, Erişim tarihi: 07 Kasım 2007).

Cinsel istismar olguları genellikle;

- İzole olmuş aileler,
- Ekonomik sorunlar,
- Ailede alkol ya da uyuşturucu kullanımı,
- 6–8 yaşlarında ve kız çocuğu olmak,
- Aile bireylerinde psikolojik-psikiyatrik bozukluklar,
- Yetişkinin genç cinsel partner seçmeye eğilimli olması,
- Annenin hasta olması, dışarıda çalışıyor olması ya da evi terk etmesi,
- Yetişkinlerin çocukla aynı odayı ya da yatağı paylaşmaları durumlarında görülmekte olup yukarıdaki maddeler bu durumlardan bazılarıdır (4, 49).

Cinsel istismar kendi içinde 7 grupta incelenmektedir (4, 7, 47, 68, http://www.phac-aspc.gc.ca/cm-vee/csca-ecve/pdf/childabuse_final_e.pdf, Erişim tarihi: 19 Ekim 2007).

1) Temas içermeyen cinsel istismar türleri:

- i. Cinsel içerikli konuşma,
- ii. Teşhircilik (Failin kendi cinsel bölgelerini çocuğa göstermesi veya çocuğun önünde masturbasyon yapması),
- iii. Voyerizm (Failin açıkça veya gizlice çocuğu çıplakken faile cinsel doyum sağlayacak herhangi bir durumdayken gözetlemesi, röntgencilik).

2) Cinsel amaçlı fiziksel temas: Göğüs, vajina, penis, anüs gibi cinsel bölgelere dokunma olarak tanımlanır. Frotaj olarak tanımlanan failin cinsel bölgelerini mağdurun vücuduna sürterek cinsel haz alması da bu gruba girer.

3) Oral-genital temas: Failin çocuğun cinsel organına ağız yoluyla temas etmesi veya çocuğun kendi cinsel organına ağız yoluyla temas etmesini sağlamasıdır

4) Interfemoral ilişki: Failin penisini çocuğun vulvasına veya bacaklarının arasına sürtmek yoluyla cinsel haz alması olup penetrasyonun gerçekleşmemesi durumudur.

- 5) Penetrasyon: Dört tip penetrasyon tanımlanmıştır. Bunlardan dijital penetrasyon, parmakların vajina veya anüse girmesidir. Objelerle penetrasyonda bir obje kullanılır. Genital penetrasyonda penisin bir kısmı veya tamamının anüs ya da vajinaya girmesidir. Anal penetrasyonda ise aynı şekilde anüse girilmesidir.
- 6) Cinsel sömürü: Cinsel sömürde çocuğun doğrudan sorumlu kişiyle cinsel teması olmayabilir. Genellikle sorumlu kişinin maddi kazanç karşılığında, çocuğu cinsellik içeren birtakım eylemler içerisine sokmasıdır. İki türlü cinsel sömürü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi çocuk pornografisi diğeri ise çocuk fuhuşudur.

Çocuk pornografisi: Çocuğun cinsel davranışı ya da organları üzerinde odaklanan yazılı ve işitsel gereçler de dâhil olmak üzere, çocukların cinsel istismarını göstermenin ya da teşvik etmenin her türlü yolu olarak tanımlanmaktadır. Çocuk pornografisinin;

- i. Ticari satış amacıyla üretilen çocuk pornografisi,
- ii. Başlangıçta satış amacıyla değil, taciz edenin deneyimini kaydetmek için üretilen evde yapılmış çocuk pornografisi olarak 2 ana kaynağı bulunmaktadır.

Özellikle internetin hızlı bir şekilde yaygınlaşması ile gerek çocukların pornografik sitelere girişi gerekse pornografik sitelerde çocukların kullanımı yaygınlaşmış ve kolaylaşmıştır. Bu durum çocuk pornografisinin yerel, ulusal ve uluslar arası düzeyde acil ve gerçek olarak çözümlenmesi gereken bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu durumun ne kadar ciddi boyutta oluşunu giderek artan internet kullanımı ile birlikte çocuk pornografisinde kullanılan yazılımların kullanıcılarının artan sayısı göstermektedir (70).

Çocuk Fuhuşu: Çocuğa yönelik cinsel şiddete zemin hazırlayan bir durum da “seks turizmi”dir. Turizm ve seks ilişkisi, pazardaki arz-talebe göre ve seks ticaretinin merkezi haline gelmiş ülkeler arasındaki rekabete dayalı olarak gelişmektedir. 1960’lardan sonra çocuk seks turizminde yedi kat artış olduğu bildirilmektedir (70).

Sonuç olarak gerek çocuk pornografisi gerekse çocuk fuhuşu ile ilgili olarak yapılacak yasal düzenlemeler, bilim adamları ve bu konuda bilgi sahibi hukukçuların ortak çalışmaları ile hazırlanmalı ve bir an önce uygulamaya konmalıdır. Yasal düzenlemeler dışında, her düzeydeki yerel ve ulusal çabalar küresel işbirliği ile desteklenmelidir.

- 7) Diğer istismar türleri ile beraber görülen cinsel istismar: Yukarıda tanımlanan cinsel eylemlerin dışında, sado-mazoşistik eylemlerin uygulanması (ürinasyon, defekasyon,

fiziksel kötü muamelenin cinsel bir eylemle birleştirildiği haller, alkol ya da madde kullanımının da cinsel istismarın parçası olduğu durumlar sayılabilir.

Cinsel istismar ayrıca aile içi ve aile dışı olarak da sınıflandırılabilir. Aile içi olarak ensest, çocuk ve gençlerin ailelerindeki kan bağı olan ve ebeveyn rolü üstlenen kişiler tarafından cinsel olarak istismardır (74).

Bununa beraber, üvey babalar ve birlikte yaşayan partnerler de aile üyesi sayılırlar çocuğun psikolojik açıdan ebeveyni durumundadırlar. Bu rollerdeki erişkinlerin içinde yer aldığı cinsel istismar aile içi olarak kabul edilir (68).

Klasik ensest ilişki sadece kan bağına dayanmaktadır. Yakın ilişkilerin kurulmuş olduğu ebeveyn bağına ve güvenin oluşmuş olduğu veya ebeveynlerle olan ensest ilişki uzun yıllar boyunca görülmezlikten gelmiştir. Bu nedenle son yıllarda ensestin daha genel bir yaklaşımla çocukta cinsel istismar olarak değerlendirilmesi ve sadece cinsel ilişki dışında daha geniş anlamda cinsel içerikli davranışları da içermesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır (www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc, Erişim tarihi: 08 Mayıs 2007).

Ensest konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlamalarda iki temel faktör ön plana çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar sadece çekirdek aile içindeki aile bireylerini bu kapsama alırken bazı araştırmacılar ise bakmakla yükümlü olan tüm kişileri biyolojik bağa bakmaksızın bu kapsama almaktadır. İkinci faktör ise hangi tür davranışların bu grupta değerlendirilmesi gerektiğidir. Son yıllarda geniş anlamı ile cinsel içerikli davranışların Ensest kavramı kapsamına alınması gerektiği görüşü ağır basmaktadır (www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc, Erişim tarihi: 08 Mayıs 2007).

Ensest vakalarının çoğu annelerin çocuklarındaki davranış sorunları sonucu çocuklarını bir uzmana götürmeleri sırasında araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Olayın kurbanlarının suçluluk, utanma ve dışlanma korkuları olayın bildirilmesini engellemektedir. Bu durum genellikle başka araştırmalar yapılırken rastlantı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ensest ile ilgili yapılan çalışmalarda, kurban konumundaki çocuk ile olayın sanığı arasındaki yakınlık ve yaş farkı ne kadar fazla ise olumsuz etkilenmenin daha büyük oranlarda ortaya çıkacağı belirtilmekte ve ensest ilişkinin en sık baba-kız arasında yaşandığı bilinmektedir (24, www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc, Erişim tarihi: 08 Mayıs 2007).

Ensest konusunda düşünölen risk faktörleri (ensestin olabileceğini düşöndüren belirtiler) ise;

- Alkolik baba,
- Alışılmışın dışında şüpheci ya da bağnaz baba,
- Otoriter baba,
- Annenin olmayışı ya da ailede koruyucu güç olmayı beceremeyen anne,
- Annenin ev işlerini yapan ve anne rolünü oynayan kız çocuğu,
- Anne babanın bitmiş ya da sorunlu cinsel yaşantılarının olması,
- Babanın kendi kontrolünü sınırlayan faktörlere (madde bağımlılığı, psikopatoloji, sınırlı zekâ) sahip olması,
- Küçük kızda aniden gelişen baştan çıkarıcı tavırların varlığı,
- Çocuğun insanlarla yakın ilişki kurmasına izin verilmemesi,
- Anne babanın yabancılara karşı düşmanca, paranoid tutum içine girmesi,
- Anne veya babanın ya da her ikisinin ailesinde daha önce ensest ilişkinin varlığı,
- Babanın puberte döneminde kızına karşı aşırı kıskançlık göstermesi (80, www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc, Erişim tarihi: 08 Mayıs 2007).

2.6.2.1. Çocuklarda cinsel istismar bulguları

Çocuklarda görölen cinsel istismar bulguları fiziksel ve davranışsal olmak üzere iki şekilde görölmektedir. Ayrıca cinsel istismara uğramış çocukların tutum ve davranışlarında da cinselliğin ön plana çıkması da söz konusudur (4, 17, 30).

Fiziksel Bulgular: Fiziksel bulgular arasında;

- i. Yürüme ve oturmada zorluk,
- ii. Abdominal, genital ve rektal ağrı,
- iii. Sekonder enürezis ve enkoprezis,
- iv. Genital ya da anal bölgede irritasyon ya da inflamasyon,
- v. Açıklanamayan tekrarlayan idrar yolu enfeksiyonu, vulvovajinit veya vajinit,
- vi. Genital travmayı gösteren akut bulgular (kanama, lesarasyon, ekimoz),

- vii. Hymen, anüs ya da vajinada skar oluşumu,
 - viii. Prepupertal veya cinsel olarak inaktif bir çocukta hymen/anüs dilatasyonu,
 - ix. Ağız, vajina ya da anüste semen bulunması,
 - x. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar,
 - xi. Erken pupertal dönemde gebe kalması sayılabilir (17, 30, 33, 47).
- 8) Davranışsal Bulgular: Davranışsal bulguları arasında ise;
- i. Erişkinlerle temastan ürkme,
 - ii. Evden/ okuldan kaçma,
 - iii. Sosyal ilişkilerin dışında kalma,
 - iv. Erişkinlerden aşırı ilgi bekleme,
 - v. Öldürme fikirleri ve fantezileri,
 - vi. Yaptığı çizimler ya da oynadığı oyunlarda cinsel istismarı tanımlama,
 - vii. Suçluluk ve utanç duygusu,
 - viii. Anksiyete ve depresyon,
 - ix. Post travmatik stres bozukluğu,
 - x. İntihar fikirleri,
 - xi. Uyku bozuklukları ve kabuslar,
 - xii. Somatik şikayetler,
 - xiii. Yeme bozuklukları,
 - xiv. Madde kötüye kullanımı,
 - xv. Fobiler,
 - xvi. Regresif semptomların varlığı (mutizm, infantil davranış, bebek gibi konuşma),
 - xvii. Öğrenme güçlüğü,
 - xviii. Cinsel konularla aşırı ilgilenme, erken cinsel uyanma,
 - xix. Daha küçük çocuklara tecavüz,
 - xx. Artmış ve alenen yapılan masturbasyon,
 - xxi. Fahişelik sayılabilir (30, 39, 47, 49, 80).

Ayrıca Unicef cinsel istismar sonrası görülen bulguları kız ve erkek olarak ayırmış ve aşağıdaki gibi belirtilmiştir (<http://www.unicef.org/teachers/protection/prevention.htm>, Erişim tarihi: 07 Aralık 2007).

Tablo 1. Kız ve Erkeklerde İstismar Sonrası Görülen Bulgular

	6-11 yaş	12-17 yaş
KIZLAR	Diğer çocuklarla cinsel davranışlar içinde olmak Cinsel istismarı sözlü olarak tanımlamak Cinsel organlarına karşı aşırı ilgili olma ya da sürekli meşgul olma Yetişkinlerle cinsel ilişki	Genç çocuklarla cinsel sömürücü etkileşim Rastgele cinsel davranışlar ya da bağlanmadan kaçınma Yeme bozuklukları
	Erkekler ya da kadınlara karşı ani korku, güvensizlik Yaşına uygun olmayan cinsel davranış bilgisi Uyku düzensizlikleri, gece kâbusları	Suçluluk duygusundan uzaklaşma çabaları, utanma ve aşağılanma Evden kaçma
ERKEKLER	Diğer çocuklarla cinsel davranışlar içinde olmak Cinsel organlarına karşı aşırı ilgili olma ya da sürekli meşgul olma Uyku düzensizlikleri, gece kâbusları	Genç çocuklara cinsel sömürü ya da onlarla agresif etkileşim içinde olma Risk içeren davranışlar
	Ani agresif davranışlar ya da davranışların dışı vurumu Regresif davranışlar Önceki ilgi alanlarının kaybı	Regresif davranışlar Suçluluk duygusundan uzaklaşma çabaları, utanma ve aşağılanma

(<http://www.unicef.org/teachers/protection/prevention.htm>, Erişim tarihi: 07 Aralık 2007)

Çocuğun yaşadığı cinsel istismar sonrası ortaya çıkan bu bulgular, çocuğun gördüğü zararın derecesine de bağlıdır. Çocuğa karşı uygulanan cinsel istismar sonrası, çocuktaki zararın derecesini de 4 faktör önemli ölçüde etkilemektedir. Bunlar:

- i. Çocukla istismarcı arasındaki ilişkide cinselliğin yoğunluğu,
- ii. Çocuğun güveninin istismarcı tarafından kullanılması,
- iii. Çocuğun istismarcıya karşı acizliğini görmesi,
- iv. İstismarcı tarafından dayatılan sır saklamanın çocuğu aileden ve çevreden izole etmesidir (70).

Ayrıca çocuğun cinsel istismarında, istismarla birlikte yaşanan travmatik cinsellik, ihanete uğramışlık hissi, güçsüzlük, stigmatizasyon(damgalanma) gibi dört travmatik dinamik

de yer alır. Bu dinamikler travmaya farklı bir yan katar, travmatik olayın etkilerini ağırlaştırır ve çocuğun dünyaya kognitif ve emosyonel oryantasyonuna zarar verir (39).

2.6.2.2. Çocuklarda cinsel istismarın tedavisi ve koruma

Çocuklarda cinsel istismar vakasıyla karşı karşıya kalındığında acil olarak;

- i. Çocuğun güvenliği sağlanmalıdır,
- ii. Şüpheli istismarın sağlık durumu değerlendirilmelidir,
- iii. Şüpheli cinsel istismar adli makamlara bildirilmelidir (50).

Bu uygulamalar vaka ile karşı karşıya kalındığında acil olarak yapılacak müdahalelerdir. Bunun yanı sıra cinsel istismarın tedavisinde istismarın süresi, istismarı uygulayanın aile üyesi olup olmaması, çocuğun yaşı ve semptomların durumu etkili olmaktadır (74).

Cinsel istismar uzun süre devam etmişse, bir baba ya da baba figürü tarafından gerçekleştirilmişse, şiddet kullanılmışsa ve penetrasyon meydana gelmişse istismarın çocukta oluşturduğu zarar daha uzun ve daha fazla yıkıcı etkilere sahip olacaktır. Bu durumda ilk olarak çocuğun güvenliğinin sağlanmasının ardından oluşan fiziksel ve psikososyal travmanın uzun dönem etkilerinin en aza indirilmesi, benlik saygısının artırılması, pozitif benliğin oluşturulması ve baş etme mekanizmalarının güçlendirilmesi yapılacak en doğru girişimlerdir (39).

Ayrıca çocuğun cinsel istismardan korunması adına bazı davranışların çocuk da geliştirilmesi çok önemlidir. Özellikle aile dışı istismarın önlenmesin de çocuklarımızı öz güveni ve öz saygısı yüksek bireyler olarak yetiştirmek en önemli koruma yöntemidir. Sevgi ve şefkatle, demokratik bir aile ortamında büyütülmüş çocuklar, istemedikleri şeylere “hayır” diyebilme özgürlüğünü hissedebilir ve kendilerini en iyi şekilde koruyabilirler. Çocuklarımıza cinsel konularda merak ettikleri doğru ve sağlıklı bir şekilde anlatılmalı, kendilerine zarar verecek bir davranışa maruz kaldıklarında, güvendikleri birine anlatabilecekleri vurgulanmalıdır (54).

2.6.3. Duygusal istismar

Diğer istismar türlerinden farklı olarak ölçülebilirliği daha zor olan duygusal istismar genellikle diğer istismar türlerinin ayrılmaz bir parçasıdır (7).

Duygusal istismarın tanımı diğer istismarlara göre bazı değişkenler içerdiğinden bu konuda birçok tanımlama yapılmıştır. 1983 yılında yapılan Uluslararası Duygusal İstismar

Toplantısı'nda fikir birliğine varılarak ortak bir tanım oluşturulmuştur. Bu tanıma göre duygusal istismar: “Çocuk ve gençlerin psikolojik olara kötüye kullanılması, yapılan ya da yapılması gerekli olup da ihmal edilen toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlardır”. Bu davranışlar yaş, bilgi ve pozisyon gibi özellikler ile çocuk ya da gencin üzerinde güç sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından gerçekleştirilir. Bu tür davranışlar çocuğun bilişsel, duygusal ya da fiziksel gelişimine hemen veya gelecekte zarar veren ya da verme potansiyeli taşıyan davranışlardır’(47, 68).

Bir diğer tanıma göre, duygusal istismar çocuğun iç öngörüsünü ya da psikolojik bütünlüğünü bozan her tür kronik eylem ya da eylemsizliktir (3, 38, 43, www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc, Erişim tarihi: 08 Mayıs 2007).

Duygusal istismar, destekleyici çevre ve gelişimsel ortamın sağlanmasında bakıcı veya aile üyelerinin olumsuz davranışları ve buna ek olarak başarısızlıkları olarak tanımlanır (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

Polat'a göre duygusal istismar; çocuk ve gençlerin, kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumudur. Bu davranışlar, yaş, statü, bilgi, konum gibi özellikleri ile çocuk veya gencin üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanır. Psikolojik gelişmenin duraklamasına neden olacak sözel istismarı veya aşırı emirleri kapsayan, çocuğun kimliğini zedeleyen ve bozuk davranışları ortaya çıkaran tavırları içeren istismar tipidir (46, 49).

Daha güncel bir yaklaşıma göre duygusal istismar, çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının devamlı olarak aşağılayıcı muameleye maruz bırakılması, korkutulması, tehdit edilmesi, yaşıyla ve gelişimsel durumuyla uygunsuz beklentilere hedef olması, toplumsal olarak kabul edilemez yöntemlerle yetiştirilmesidir (7).

Duygusal istismarın en geniş tanımı ise Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımı olup bu tanıma göre duygusal istismar; çocuğa gelişimsel olarak uygun destekleyici bir çevrenin sağlanmamasıdır. Buna dâhil olan durumlar arasında; birincil bağlanma figürünün sunulmaması ve buna bağlı olarak çocuğun içinde yaşadığı toplumla uyumlu, potansiyelleri ile örtüşen, tutarlı ve bütüncül, duygusal ve sosyal yetkinlikleri kazanamaması da vardır. Çocuğun sağlığına, fiziksel, zihinsel, manevi, ahlaki veya sosyal gelişimine zarar veren veya zarar verme ihtimali yüksek eylemlere maruz kalması da duygusal istismar kapsamı içinde ele

almaktadır (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

Duygusal istismar, tek başına görülebildiği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülebilir. Ancak tek başına görüldüğü durumlarda fark edilmesi oldukça güçtür. Çünkü yara, yırtık gibi belirgin, somut fiziksel özellikler göstermez. Ancak cinsel ya da fiziksel istismara uğramış bir çocuk bunun uzantısı olarak duygusal istismara da maruz kalmaktadır (9, 17, 68, 74).

Duygusal istismar, diğer istismar türleri içerisinde gündelik yaşamda en sık rastlanan tiplerden birisidir. Duygusal istismarın temelinde çocuğun psikolojik hasarı yaşaması bulunmaktadır. Bunun oluşumunun iki temel nedene bağlı olduğu görülmektedir.

- a) Kendilerine bakmakla yükümlü kişiler tarafından olumsuz olarak etkilendikleri tutum ve davranışlara maruz kalmaları,
- b) Gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılmalarıdır (49, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Duygusal istismara diğer istismarlara göre bazı değişkenler içermektedir. Örneğin bir davranış modeli bebeklik anında normal kabul edilirken, diğer gelişim dönemlerinde duygusal istismar sınıfına girmektedir. Ağır koruyuculuk davranışı buna örnektir (68).

Duygusal istismar neden olan başlıca ebeveyn davranışları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 1) Reddetme (Rejection): Erişkin bireyin çocuğun gereksinimlerini karşılamaması, onu ayrı bir birey olarak kabul etmesi, evdeki hatalardan çocuğu sorumlu tutması gibi davranışları içerir.
- 2) Tek Başına Bırakma, Yalnız Bırakma (İsolation): Ebeveynin çocuğu toplumsal ilişkilerden ve kendinden uzak tutması, çocuğun bu tip ilişkilere girmesini sağlayacak olanaklar yaratmaması ya da kasıtlı olarak engellemesi, çocuğun yalnız olduğuna inandırılması şeklindedir.
- 3) Aşağılama (Degrading): Ebeveynin çocuğun küçük düşmesine neden olacak, onurunu zedeleyecek davranışlarda bulunması, takma isimlerle çağırma gibi davranışların sistematik olarak uygulanmasıdır.

4) Korkutma, Yıldırma, Tehdit (Terrorizing): Ebeveynin sözel ya da fiziksel saldırılar ile çocuğu korkutması, tehdit etmesi, gözdağı vererek korku dolu bir ortamda yaşamasına neden olmasıdır.

5) Suça Yönelme, Kışkırtma (Corrupting): Çocuğun anti-sosyal davranışlara yöneltilmesi, bu tür davranışlara göz yumulması, özendirilmesi, iyi-kötü kavramının öğretilmemesidir.

6) Duygusal Tepki Vermeyi Reddetme (Denying Emotional Responsiveness): Uygun gelişim ve bağlılığın sağlanamaması, duygusal ve zihinsel gelişimin baskılanması, yardıma gereksinimi olduğunda yanında olmama gibi davranışları kapsar.

7) Kendi Çıkarına Kullanma (Exploiting): Ebeveynin kendi çıkarları için çocuğu kullanmasıdır. Fuhuş, dilencilik, soygun yaptırılması, çocuğun okuldan alınarak çalıştırılması, kardeşlerinin sorumluluğunun yüklenmesi gibi davranışlar kendi çıkarına kullanmaya örnek olarak gösterilebilir.

8) Vaktinden Önce Yetişkin Rolü Verme (*Adultifying*): Çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerin olması ve bu tip başarıların beklenmesi, yapamayacağı şeyleri başarması için baskılamak, yaş gelişimine uygun olmayan sorumlulukların verilmesidir (4, 18, 49, 51, 68).

Bunların yanı sıra kardeşler arası ayırım yapma, sık eleştirme, aşırı baskı ve otorite kurma, şiddete tanık olmayıda duygusal istismar grubu içinde değerlendirmek gerekmektedir (49).

2.6.3.1. Çocuklarda duygusal istismar bulguları

Çocuklardaki duygusal istismarın bulguları aşağıdadır:

- Çocuğun fiziksel ve sosyal gelişiminin anlamlı geri olması,
- Organik temeli olmayan büyüme –gelişme geriliği,
- Anksiyete bulguları, psikojenik deri döküntüleri, parmak emme, tik ve stereotipik hareketler,
- Konuşma bozukluğu,
- Göz temasından kaçınma, uyku ve iletişim bozuklukları,
- Anti-sosyal davranışlar, depresyon, suisidal davranışlar, evden/okuldan kaçma,
- Suça eğilim,

- Ailenin beklentilerini tatmin için aşırı uyumlu, çalışkan ve sevimli olma çabasıdır (4).

Duygusal istismar oluşturan nedenler irdelendiğinde temelde kültürel ve sosyal yapının rol oynadığı görülmektedir. Duygusal istismara toplumun tüm katmanlarında rastlanmaktadır. Ülkemizde ise kültürel yapımıza bağlı olarak anne babaların çocuklarını sevdiklerini göstermemeleri, onların şımarmaması ve ahlaklarının bozulmaması için yapılan davranışlar olarak görülmektedir. Çoğu anne baba bağırma ve azarlama davranışlarını çocuğun eğitimi için gerekli davranışlar olarak değerlendirmektedir. Buna bağlı olarak çocuklarımız yaşamları içinde az ya da çok duygusal istismarı yaşamaktadırlar.

2.6.4. Çocuk ihmali

Genellikle çocuk istismarı ile birlikte anılan bir kavram olan ihmal, oldukça sık görülen, ancak tanı ve tedavisinde zorluk çekilen bir durumdur. Tanım olarak çocuk ihmali veya pasif istismarı anne-baba veya bakıcıların çocuğun beslenme, barınma, uygun ve temiz giydirilme, eğitim, tıbbi bakım gibi temel gereksinimlerini karşılamamaları, ihmal etmeleridir. Ailenin ihmali çocuğun sağlığı için gerçek ya da potansiyel olarak zarar yaratabilir. Söz konusu zarar uzun ya da kısa vadeli, fiziksel ya da psikolojik olabilir. İhmali değerlendirirken çeşitli kültürel farklılıklar da göz önüne alınmalıdır (53, 68, 74).

Çocukta ihmal kavramı genel olarak “Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesi” olarak tanımlanabilir. Çocuğun beslenme, barınma, giyim, hijyen, oyun, eğitim, güvenlik ve sağlık hizmetini sağlama görevinin reddedilmesi ya da yerine getirilmemesidir (31, 47, 68, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim tarihi: 08 Aralık 2006).

Dünya sağlık örgütünün tanımına göre ihmal: çocuğa bakmakla yükümlü kimsenin çocuğun gelişimi için gerekli her türlü ihtiyacını karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almamasıdır. Bu gereksinimler: sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam şartları alanlarında ortaya çıkabilir (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2006).

Bir başka tanımda, çocuğun gelişimini ve iyilik halini sağlamak durumunda olan anne-baba veya diğer aile üyelerinin zaman içerisindeki başarısızlıklarına ek olarak sağlık, duygusal gelişim, eğitim, beslenme, koruma ve güvenli yaşama koşullarının sağlanması

konusunda bir ya da birden fazlasındaki esiklikleri olarak tanımlanmaktadır (<http://www.kempecenter.org>, Erişim tarihi: 10 Eylül 2007).

Daha spesifik olarak ise, çocuğa bakmakla yükümlü kimsenin, kasten veya olağandışı bir dikkatsizlik sonucu, çocuğun optimal gelişimini engeller biçimde eşit hak ve özgürlüklerden yoksun bırakması, söz konusu yoksunluğun, bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması, tıbbi tedbir ve müdahalelere ulaşamaması, ebeveynin yeterli gözetimi sağlayamaması veya fiziksel, entelektüel, duygusal kapasitesini geliştirmesine mani davranışlar içine girmesi veya gerekli şartları sağlayamaması şeklinde olabilir (7).

İstismar ve ihmali birbirinden ayıran temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. İhmali de fiziksel, cinsel ve duygusal boyutta ele almak mümkündür. Son yıllarda ise ihmal tipleri arasına eğitimin ihmali ve tıbbi ihmalde dâhil edilmiştir (4, 22, 53, 74).

2.6.4.1. Fiziksel ihmal

Çocuğun beslenme, barınma, sağlık, giyinme gibi temel gereksinimlerini karşılamada yoksunluk veya yetersizlik fiziksel ihmal olarak tanımlanır (4, 22, 53, 74).

Fiziksel istismar da kendi içinde gruplara ayrılmaktadır. Bunlar;

- a) Yetersiz Beslenme: Beslenmenin ihmali sonucu çocuğun büyüme hızının beklenenden az olmasıdır. Çocukta eğer gelişim geriliğini açıklayacak organik bir neden yoksa ihmal akla gelmelidir (33, 53).
- b) Uygun Olmayan Giysiler: Çocuğun üzerine çok büyük ya da küçük giysiler giydirilmesi, mevsime uygun olmayan biçimde dolaştırılması ihmali düşündürmelidir. Ancak ekonomik nedenlerle ve diğer ihmal bulguları ile birlikte değerlendirilmelidir (53).
- c) Yetersiz Temizlik: İhmale uğrayan çocuklarda sık görülen bir bulguda çocuğun kendisinin ve giysilerinin kirli olması, çocuğun kötü kokmasıdır (53).
- d) Yetersiz Ev Koşulları: Kötü ev koşulları diğer ihmal bulguları ile birlikte değerlendirilmelidir (53).
- e) Kazalara Karşı Önlem Alınmaması: Küçük bir çocuğu motorlu bir taşıtta yalnız bırakmak, ilaç, ateş ve zehirli maddeleri çocukların kolayca ulaşabileceği yerlere koymak gibi davranışları kapsar (22, 53).

- f) İnteruterin İhmal: Henüz doğmamış bebeğin ihmali olarak değerlendirilen bu ihmali türünde annenin gebelik süresi içinde ilaç, alkol, sigara gibi zararlı maddeler kullanması, yetersiz beslenmesi, doğum öncesi gerekli tıbbi bakımı almamasıdır (53).
- g) Terk: Uygun bakım ve gözetim ortamı ayarlanmadan çocuğun bırakılması olarak tanımlanmaktadır. Literatürde terk, ebeveyn ya da bakıcı tarafından bırakılan çocukların iki gün boyunca aranmamış olmaları ve anne babaları hakkında bilgi verilmemiş ya da yanlış bilgi verilmiş olması şeklinde belirtilmiş bir durumdur (22).
- h) Kovma: Sürekli ya da belirsiz zamanlarda çocuğu bakılacağı başka bir ortam hazırlamadan kovma ya da geriye gelmesini reddetme olarak tanımlanabilir (22).
- i) Diğer Koruma Güçlükleri: Terk etme ve kovmadan farklı olarak çocuğun bir aile üyesi tarafından sürekli dışlanması ya da tekrarlayıcı bir şekilde çocuğun bakım için başkalarına bırakılması bu kapsamda değerlendirilebilir (22).

2.6.4.2. Duygusal ihmali

Çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmemesi, özellikle ergenlik yıllarında destek ve denetimden yoksun bırakılması olarak tanımlanmaktadır. Bu anne ve babalar çocuğun duygusal gereksinimlerine karşı kayıtsızdır. Çocuğu duygusal olarak reddedebilir, yok sayabilirler. Yeterli gözetim olmadığında, çocuk tehlikeli kişilere ve davranışlara yönelebilir (4, 53).

Duygusal istismarda ebeveynleri tarafından çocuğun alkol ya da ilaç kullanımına göz yumulması, gereksinim duyduğu duygusal bakımı sağlamada başarısızlık, sürekli aşağılanması ve duygularının bloke edilmesi durumu söz konusudur. Bu davranışlar düşük benlik imajına, maddelerin kötü kullanımına (alkol, ilaç), zararlı davranışlara ve hatta intihar davranışlarına neden olmaktadır. Çocukların şiddetli duygusal istismarı sonucunda gelişme ve büyümede başarısızlıklar hatta ölümler görülebilmektedir (<http://preventchildabuse.com/neglect.htm>, Erişim tarihi: 12 Aralık 2007).

Duygusal ihmalde, en çok sözlü istismar yapılır. Çocuğun üzerine bütün suçların yüklenmesi, aşağılama, küçük düşürme, kardeş istismarına şahit olmak diğer verilebilecek örneklerdir. Duygusal istismarda ebeveynler çocuklarına yeterli vakit ayırmazlar, onlarla oyun oynamazlar hatta onlara gelişim düzeylerine uygun yetersiz oyuncak almaları bile duygusal istismar olarak değerlendirilebilir (4).

1988'de Ulusal Çocuk İstismar Merkezi duygusal istismarı şu şekilde tanımlamıştır: "Ebeveynin çocuğa karşı uygun olmayan bakma, büyütme tutumları ve yetersiz duygusal

aktarımda bulunması, çocuğun anne babası tarafından olan karı koca istismarına tanık olması, çocuğun ilaç, alkol kötüye kullanımına izin verilmesi, çocukta görülen davranış sorunları için gerekli psikolojik yardım ve desteğin alınmamasıdır” (22).

Duygusal ihmale uğramış çocukların ruhsal gelişim özellikleri ise şu şekilde özetlenebilir.

- a) Kognitif yetilerinde bozukluk,
- b) Güvensiz bağlanma,
- c) Duygusal iletişimden kaçınma,
- d) Depresyon,
- e) Anksiyete,
- f) Saldırgan davranış, sosyal uyumda bozulma ihmale uğramamış olan çocuklara göre daha fazla görülür (22).

2.6.4.3. Cinsel ihmal

Cinsel ihmal çocuğa, insanların geçirdiği cinsel gelişim evreleri hakkında yeterli cinsel eğitimin verilmemesi olarak ele alınmaktadır. Günümüzde bu konuya tabu gözüyle bakılıyor olması gerek eğitimcilerin gerekse anne babaların bu konuyla ilgili nasıl bir yaklaşım içinde olacaklarını bilememelerine neden olmuştur (4, 35).

Aile içinde eğitimin 0–6 yaştaki önemi büyüktür. Bu dönemde çocuğun cinsel kimliğine yönelik uygun davranışlar sergilemek, cinsiyetine uygun giydirilmesi, oyuncaklar alınmasının yanı sıra bu yaş ve ilerleyen dönemlerde çocuğun cinsel konulardaki sorularına yönelik yaşına uygun şekilde cevap verilmesi de önemlidir (4).

2.6.4.4. Eğitim ihmali

Eğitimin ihmali çocuğun eğitiminin bir şekilde ihmal edilmesi, ilgisiz kalınmasıdır ve bu başlık altında yer alan ihmal tipi incelendiğinde aşağıda özetlenen alt gruplara ulaşılmaktadır (22).

- a) Süregen okul kaçkınlığına izin vermek, göz yummak, eğitim alanında çocuğun ihmali. Ayda 5 günden fazla tekrarlayıcı okul devamsızlığı olması ve ailenin bu duruma izin vermesi olarak da tanımlanabilir.
- b) Çalıştırma, kardeş baktırma gibi nedenlerle okul yaşı gelmiş bir çocuğu okula kaydettirmemek de sık görülen bir başka ihmal tipidir.

- c) Öğrenme güçlükleri, zihinsel kapasitede sınırlılık gibi nedenlerle özel eğitime gereksinimi olan bir çocuğun bu ihtiyacının reddedilmesi ya da eğitimin sürdürülmesi eğitim alanındaki bir ihmaldir (22).

2.6.4.5. Tıbbi ihmal

Tıbbi ihmal çocuğun gereksinimi olan tıbbi yardımın çocuğun ailesi veya bakıcısı tarafından sağlanmamasıdır. Standart tanı yöntemlerinin ve tedavinin uygulanmasının reddedilmesi veya tedavinin devam ettirilmesinde uyumsuzluk gösterilmesi de tıbbi ihmal olarak kabul edilir. Hukuki açıdan, ailelerin ekonomik durumlarından dolayı çocukların sağlıklarının bozulmasına izin vermeleri suçtur (74).

Tıbbi ihmal nedenleri arasında cehalet, ekonomik sıkıntılar, çocuğa karşı kinici duygular, dini inanışlar, hastanın sağlık kuruluşuna ulaşımının çok zor olması, sosyal güvence olmaması, verilen tedavinin iyi anlaşılmamış olması ya da tedavinin aileye çok zor gelmiş olması gibi etmenler sayılabilir. Sorunun hangi etmeden kaynaklandığını bulmak soruna başa çıkmak için ilk şarttır ve bu doğrultuda tıbbi ihmal önlenmeye çalışılmalıdır (53).

2.6.4.6. İhmalin sonuçları ve koruma

Ağır ihmal ölümle sonuçlanabilir. Ölümle sonuçlanmasa bile ihmalin etkileri çocukta çoğu kez ömür boyu sürer. Yaşamın ilk yılları çocuğun gelişiminde kritik zamanlardır. Bu dönemde ihmale uğrayan çocuğun gelişimi kalıcı olarak duraklar. Daha sonra ihmal ortadan kalksa bile çoğu kez hasar kalıcı hale gelmiştir (53, 74).

Bulgular bedensel olabileceği gibi, gelişimsel ve duygusal da olabilir. Bedensel bulguların başında büyüme – gelişme gerilikleri gelir. Bu çocukların büyük kısmında organik bir nedeni olmayan büyüme geriliği saptanır. Uzun dönemde bu çocukları zekâ düzeyleri geri kaldığı gibi sağlıkları da yaşam boyu etkilenir. Okul öncesi ve okul çağında zihinsel yeteneklerde küntleşme, derslerde başarısızlık gibi bulgular dikkati çeker. Duygusal incinme, saldırganlık ya da depresyon biçiminde ortaya çıkabilir. Bu çocuklar yaşamdan kendilerini çekmiş, başarmayı hedeflemeyen, çocukluk neşesini kaybetmiş bireylerdir. Hareketleri yavaştır. Sosyal ilişkilerde başarılı olamazlar. Öz güvenleri düşüktür. Diğer insanlara karşı da güvenleri sarsılmıştır. Çoğunlukla uyumsuz ve olumsuz kişilik özellikleri gösterirler. Suça yatkınlık artmıştır. İhmalin önemli bir sonucu da nesiller arası geçiş gösterme özelliği olmasıdır. Yani ihmale uğramış bireyler, ihmal edici anne-babalar olurlar ve bir kısır döngü yaratırlar (53).

İhmali korumaya yönelik ise koruma basamaklarını birincil ve ikincil koruma olarak ele almak daha doğrudur. Birincil koruma ihmali hazırlayan ortamları engellemektedir. Sosyal ve ekonomik sorunların ihmale yol açtığı bilinmektedir. Bu doğrultuda yoksulluğun önlenmesi, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, özellikle riskli ailelere sosyal desteklerin sağlanması ihmalin önlenmesine katkıda bulunabilir. Doğum öncesi dönemden başlayarak aile ve bebeğin izlenmesi, risklerin saptanması bunları ortadan kaldıracı çabaların gösterilmesi ihmalin ortaya çıkmasını engelleyebilir. İkincil koruma ise; ihmale uğrayan bir çocukta ipuçlarının değerlendirilmesi ile tanının olabildiğince erken konması ve tedavi edilmesidir (53).

2.7. Çocuk İstismarının Belirlenmesinde Okulun ve Öğretmenlerin Rolü

Çocukları istismardan korumak zor, sıkıntı verici, özel yetenek ve bilgi gerektiren bir iştir. Çocuk istismarı ve ihmali olaylarının belirlenmesi ve önlenmesinde çocuk bakım kurumu çalışanları, hukukçular, emniyet mensupları, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, veterinerler (çocuk istismar ile hayvan istismarı paralel gitmektedir), hastanede ve alanda çalışan hemşireler, ebeler, sağlık memurları, hekimler ve tüm sağlık çalışanlarına gereksinim vardır (31, 35). Fakat bu alanda öğretmenlerin rolü çok önemlidir.

Okul ortamı, 6–15 yaş arası çocukların ev ortamı dışında en çok zaman geçirdikleri yerdir. Zorunlu sekiz yıl örgün eğitim süresince, ailesi tarafından kötü muameleye uğrayan çocuk ve ergenlerin tespit edilmesi, gerek müdahale, gerek sağaltım açısından çok önem taşımaktadır. Hatta ilgili literatürde öğretmenlerin çocuklarla sürekli iletişim halinde olmaları, çocuk eğitimi ile ilgili bilgi ve deneyime sahip olmaları nedeniyle, aileleri tarafından kötü muameleye maruz kalan çocukların korunmasında okul ortamı ile birlikte son derece önemli oldukları vurgulanmaktadır (7, 35, 76).

Öğretmenlerin istismar ve ihmal olgularını tespit etmede rol almaları gereği öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitilmeleri gereğini de beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirtileri, müdahale ve bildirim konularında eğitilmeleri gerekmektedir (7).

Avustralya’da bazı okullarda çocuklarda cinsel istismarı belirlemeye yönelik sınıf temelli derslerden, anne-baba eğitimine kadar çeşitli eğitim programları kullanılmaktadır. Bununla birlikte çocuk istismarı konusunda öğretmenlerin profesyonelliklerini geliştirmek ve çocukları koruyucu davranışları öğretme de hizmet öncesi eğitimin önemli bir rolü olduğu da vurgulanmaktadır. Bu nedenle üniversitedeki öğretmen adayı öğrenciler eğitim öğretim yılları

boyunca çocuk istismarı ile ilgili çalışmalar ve tartışmalar yapma, ilköğretim öğrencileri için uygun stratejileri öğrenmek zorundadırlar. Böylece sahip oldukları bilgiyi ve profesyonelliği arttırmış ve çocuk istismarının önlenmesi ile ilgili olarak çocuk eğitimindeki yeteneklerini geliştirmiş olurlar (27).

Bu doğrultuda verilebilecek bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Bütün okullar çalışanları için; açık, ulaşılabilir ve yazılı çocuk istismarını bildirim politikasına sahip olmalıdır,
- Müdürler bu prosedürleri uygulatarak ve personellerine uygun eğitim ve desteği sağlayarak çocuklara gelebilecek zararları önlemeye yardımcı olmalıdır,
- Eğitimcilerin eğitimi; istismar kurbanlarına ve ailelerine destek oluşturacak yolları içermeli ve zorunlu bildirimde bulunanlar için tanımlama ve bildirim yeteneklerini geliştirmelerini sağlamalıdır (36).

Birçok çocuk okula, istismar ve ihmal sonucu ortaya çıkan sorunlar yüzünden, özel eğitime muhtaç bir şekilde başlamaktadır. İstismar ve ihmale uğrayan çocukların gösterdikleri davranış bozuklukları çocuklarla yüz yüze ilişki halinde bulunan öğretmenler tarafından gözlenebilir. Öğretmenler sınıflarında bulunan bir çocuğun istismar edilip edilmediğini aşağıdaki şekilde anlayabilir;

- a) Çocuğun durumu hakkında öğretmeni ile konuşması ile,
- b) Çocuğun bir yakını ya da arkadaşının yani üçüncü şahısların çocuğun öğretmeni ile konuşması ile,
- c) Öğretmenin çocuğun davranışlarındaki değişikliği gözlemesi ile,
- d) Öğretmenin çocuktaki morluk, şişlik, yanık gibi fiziksel belirtileri gözlemesi ile (35).

İstismar ve ihmale uğramış çocukların, okulda çeşitli uyum sorunları yaşadıkları, akademik başarı yönünden zayıf oldukları, akranlarıyla ilişkilerde başarısız oldukları, sosyal etkileşim yönünden eksik oldukları, düşük öz saygıya sahip oldukları belirtilerek, fiziksel durumları şüphe uyandıran veya uyum güçlükleri yaşayan çocukların istismar ve ihmal şüphesi ile izlenmeleri ve bu izlenimde kullanılacak temel yöntem ve tekniklerle, farklı istismar ve ihmal türlerine ait sorgulama alanları hakkında öğretmenlerin bilgilendirilmeleri gerektiği bildirilmektedir (7, 68).

Çocukların çizimleri üzerinden çocuk istismarı ve ihmali tespit etmede etkin bir şekilde eğitilen öğretmenlerin, istismarı psikolog ve psikiyatristlerle benzer düzeyde ayırt edebildikleri ortaya konmuştur (75).

Öğretmenler ilk olarak sınıfta öğrencilerin kendine güvendiği bir ortam yaratmalı ve öğrencilerin kendilerini koruma becerileri geliştirmesine yardım etmelidir. Ayrıca sınıf içinde davranışlarına özen göstermeli, şiddete ve fiziksel cezalara yer vermeden öğrencilerdeki istenmeyen davranışların giderilmesine çalışılmalıdır. Daha sonrada istismar tehlikesi içinde olan çocuklara destek olmalı ve rehberlik etmelidir (35).

İstismar ve ihmale uğrayan bazı çocuklar güvenebilecekleri ve onları eleştirmeden dinleyebilecek kişilerle konuşmak isterler. Öğretmenlerin istismar ve ihmal edildiklerinden şüphelendikleri çocuklarla konuşmaları ve onları dinlemeleri bu açıdan önemlidir. Konuşmaya başlamadan önce hangi soruların ne şekilde sorulacağına karar vermek gereklidir. Çocuğun aniden ağlamaya başlaması ya da konuşmayı reddetmesi gibi ortaya çıkabilecek durumlar önceden tahmin edilmelidir (35).

Çocuk kendi durumunu anlatırken öğretmen çocuğa empati ile yaklaşmalı ve çocuğa sorununu anlatmakla bir hata yapmadığını, aksine bu davranışın yerinde bir davranış olduğunu söylemelidir (35).

Çocukla konuşulacak yer ve zaman da çok önemlidir. Konuşma yeri olarak özel, sessiz, diğer öğrencilerden uzak bir yer seçilmelidir. Çocuk kendisini rahat hissetmeli, durumunu istediği zamanda anlatmalı ve açıklamaları için yeterli süreye sahip olmalıdır (35).

Çocuğu dikkatle dinlemek, söylediklerini ciddiye almak, anlatılanlar karşısında dehşete kapılmamak, sakin olmak, çocuğa olanlardan dolayı kendisini suçlamaması gerektiğini ve böyle bir olayla karşılaşan tek insanın kendisi olmadığını söyleyerek onu rahatlatmak, mümkün olduğunca az soru sormak ve konuşurken çocuğun kullandığı kelimeleri kullanmak konuşmanın daha etkili olabilmesinde dikkat edilmesi gereken noktalardır. Çocuğun anlattıklarının doğru bir şekilde anlaşıldığından emin olunmalı, söylediği her şey daha sonra kaydedilmelidir. Ayrıca konuşmanın bitiminde çocuğa yerine getirilmesi zor sözler verilmemelidir. Yaşadığı olaylar çocuğu üzdüğü için, ondan başından geçen olayları tekrar tekrar anlatması istenmemelidir. En son olarak çocuğa daha sonra yapılacaklar hakkında bilgi verilmelidir, öğretmenin çocuğa anlattıklarını ona ve ailesine yardım edecek birine söyleyeceğini belirtmesi doğru bir davranış olacaktır (35).

Çocuk bu açıklamalarından sonra anne-babasının kendisine karşı şiddete başvuracağından korkup pişman olabilir. Bazen de ailesinden uzaklaştırılacağını ya da ailesinin dağıtılacağını düşünebilir. Kimi zaman da çocuk anlattıklarının bir sır olarak saklanmasını isteyebilir ki bu durumda doğrudan herhangi bir önlem alınamayacağı için istismarın devam etme tehlikesi vardır (35).

Çocuklarını istismar ve ihmal eden anne-babaların öğretmenlerce gözlenebilecek davranışları şunlardır:

- a) Çocukla ilgisizdirler. Okul tarafından düzenlenen toplantılara ve diğer etkinliklere ya çok az katılım gösterirler ya da hiç katılmazlar.
- b) Çocuğu bir yük ya da değersiz bir varlık olarak görürler.
- c) Öğretmene, eğer çocuğu sınıfta yaramazlık yaparsa onu sert bir şekilde cezalandırabileceğini söylerler (35).

Öğretmenin çocuk istismarı ve ihmali olaylarında anne-babalarla da konuşması gerekmektedir. Ailelere karşı açık ve dürüst olunmalı, alınan her karar onlara açıklanmalıdır. Çocuklarını istismar ve ihmal eden anne-babalara karşı suçlayıcı bir tavır almak işleri iyice güçleştirebilir ve bu durum çocuk için zararlı olacak sonuçlar doğurabilir. Ailelere anlayış ve saygı göstermek onların karşı karşıya olduğu güçlüğü yenmek için çaba göstermelerine ve yardım almaya yönelmelerine katkıda bulunacaktır (35).

Öğretmenlerin çocuk korumasındaki en önemli rollerinden biri de çocuk istismarı ve ihmal şüphesini yetkili kurum ve kuruluşlara bildirmektir. Bildirim çocuk ihmal ve istismarını saptadıktan ve bildirdikten sonraki son aşamadır. Buradaki amaç çocuk kurbanlarını tanımlamak, istismar ve ihmali durdurmak, aile ve çocuğa destek sağlamak ve tekrar ortaya çıkmasını engellemektir (76).

Kimi zaman öğretmenler şüphelendikleri istismar ve ihmal olaylarını ihbar etmekten çekinirler. Çünkü ihbar sonucu öğretmen-öğrenci ve öğretmen-aile ilişkisinin bozulacağından korkarlar. Bazen de aile ve çocuk arasındaki ilişkilere ve ailenin özel hayatına karışmaktan çekinirler. Öğretmenlerin ihbarda bulunmak istememelerinin bir nedeni de haklarında ihbarda buldukları çocuklar için gerekli yardım çalışmalarının yapılmayacağı ve çocuğun daha fazla zarar göreceği endişesini taşımalarıdır. Kimi zamanda çocuk ihmal ve istismarını gösteren yeterli kanıtlarının olmayışıdır.

Avustralya'da 254 ilkokul öğretmeni ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin çocuk istismarını bildirmeme nedenleri arasında, yetersiz kanıt cevabını veren öğretmen sayısı 29, çocuk için doğacak sonuçlardan korkma cevabını veren öğretmen sayısı 7, çocuğu açığa çıkarmama cevabını veren öğretmen sayısı 2, aile ile ilişkilerin bozulması cevabını veren öğretmen sayısı 5'dir. Bunun dışında öğretmenler bildirmeme nedenlerini okul, kendilerinden kaynaklanan nedenler ve aileden kaynaklanan nedenler olarak da gruplandırmışlardır (76).

Avustralya'nın birçok eyalet ve bölgesinde okul personeli çocuk koruma araştırmalarının en yaygın kaynaklarıdır. Ayrıca 1989'dan beri Queensland'da (Avustralya) resmi bir çocuk koruma politikası sürdürülmektedir. 1998'de ise daha önceden gönüllülük esasına dayana bildirim süreci zorunlu hale getirilmiştir (76).

ABD'nin tüm eyaletlerinde öğretmenlerin istismar ve ihmal şüphesi uyandıran olguları bildirim zorunluluğu vardır ve bildirilen olguların dörtte biri eğitim alanındaki profesyonellerden gelmektedir (40).

Öğretmenlerin istismarı ve ihmal olgularını bildirmek zorunda olduğu ülkelerde, öğretmenlere yönelik; istismar ve ihmali tanımlamaları, belirtilerini fark etmeleri ve fark edilen olgulara müdahalede ne tür bir yol izlemeleri gerektiğine dair çeşitli eğitim programları meslek içi eğitime dâhil edilmiş, öğretmenlere yönelik el kitapları yayınlanmıştır (7).

Bizim ülkemizde ise okullarda istismar ve ihmal olaylarının anlaşılmasına yol açan en önemli nedenler arasında istismarı, ihmali ve bunların ihbarı (Ülkemizde okullarda öğretmenlere yönelik istismarı ve ihmali bildirim zorunluluğu yoktur, ancak yeni TCK ve çocuk koruma konunu ile belirlenmiş çocuğun zarar görmesinin engellenmesine yönelik düzenlemeler bulunmaktadır) ile ilgili işlem basamaklarını açıklayan rehber kitapçıkların bulunmayışıdır. Bilgisizlik sonucu öğretmenler şüphelendikleri çocukları ihbar etmekten kaçınmaktadırlar.

Sonuç olarak, çocuk istismarı ve ihmalinin tespit edilmesinde okulun önemli bir alan olduğu görülmektedir. Bu alanda, öğretmenlerin istismar ve ihmale maruz kalan çocukları tespit etme konusunda rol almaları, çocukların korunmasında önemli bir aşama olacaktır. İstimara ve ihmale maruz kalan çocukların belirlenmesi için, öğretmenlerin bu alanda eğitilmeleri hem çocuk ihmal ve istismarına müdahale konusunda bilgi sahibi olmalarına hem de çocuklar ve çocuk hakları konusunda duyarlılığın gelişerek kendi hakları gibi çocuk haklarını da savunmalarına neden olacaktır. Böylece sadece istismarı tespit etmekle kalmayıp diğer disiplin üyeleri ile işbirliği yaparak durumu önleyici ve koruyucu tedbirler de

alabileceklerdir. Bu koşulların sağlanmasında da kuşkusuz hizmet içi eğitim, tarama amacı ile standardize edilmiş bir gerecin varlığı ve bildirim sisteminin oluşturulması gerekliliği kaçınılmazdır.

2.8. Çocuk İstismarı ve İhmalinde Bildirim

Toplumda yasalara ve kanunlara aykırı davranışlarda bulunan kişilerin yargı organlarına bildirilmeleri önemli bir konudur. Çocuk ihmali ve istismarından şüphelenildiğinde ya da tespit edilmesi halinde mümkün olduğunca kısa süre içinde durumun ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmesi gerekmektedir.

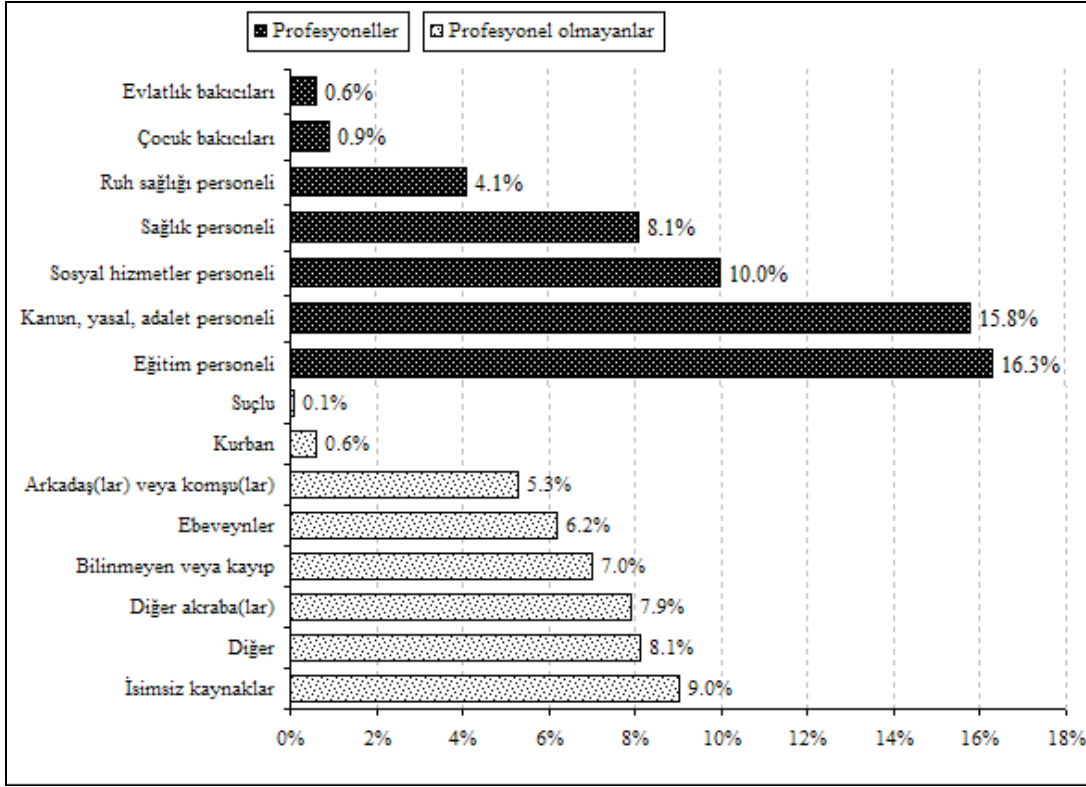
Ülkeler şüpheli çocuk istismarı vakalarına farklı yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Bazıları; örneğin Amerika, Avustralya, Kanada, Güney Afrika ve Birleşmiş Milletler, kanun olarak çocuk koruması için yetkililere sorumluluk verme ve zorunlu bildirim sistemini seçmişlerdir. Bazı ülkeler sağlık bakım sistemine otomatik gizli bildirim yolunu seçmiştir. Bazı ülkelerde ise profesyonel standartlar ve ahlak kuralları bildirim kabul edilen bir norm haline getirir. Ancak birçok ülke bildirim veya şüphelenilmiş veya gerçekleşen çocuk istismarına karşılık bir bildirim veya cevap sistemine sahip değildir. Sistem ne olursa olsun, bütün sektörlerdeki hizmet sağlayıcılar sorumluluklarının ne olduğunu ve hangi protokolleri takip edeceklerini bilmelidirler. Bildirim yapıları, koruma, yardım, çocuk ve ailesi için eğitimi destekleyecek iyi geliştirilmiş yapılarla eşleştirilebilmelidir

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, Erişim tarihi: 11 Ekim 2007).

Çocuk istismarını bildirim ya da bildirmeme konusunda profesyoneller arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Öğretmenler, doktorlar, psikologlar, sosyal çalışanlar ve hukuk adamları zorunlu bildirimde bulunanlar olarak tanımlanmasına rağmen, çocuk istismarının bildiriminde bir profesyonel için önemli olan başka bir profesyonel için önemli olmayabilir (14).

2005 yılında Amerika'da yayınlanan raporda National Child Abuse and Neglect Data System (NCANDS) 'den alınan veriler doğrultusunda bildirim ile ilgili olarak 2005 yılında 6 milyon çocuğu kapsayan yaklaşık 3.3 milyon çocuk istismarı ve ihmali iddiası Çocuk Koruma Hizmetlerine bildirilmiştir. Bu iddiaların % 62'si bildirim aşamasına ulaşmış, araştırılmış veya alternatif bir cevap alınmıştır. Bildirim aşamasına ulaşan araştırmaların yaklaşık % 30'u (% 28.5) en az bir çocuğun çocuk istismarı veya ihmali kurbanı olduğunu belirlemiştir (<http://www.acf.dhhs.gov/programs/cb/pubs/cm05/cm05.pdf>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2007).

Bu bildirimler Amerika'daki 50 eyaleti, Kolombiya bölgesi ve Porto Riko'yu kapsamaktadır. 2005 yılında raporların % 55.8'i profesyoneller tarafından yapılmıştır. İlk göze çarpan bildirim yapan profesyoneller eğitimciler, polisler, avukatlar ve sosyal hizmet çalışanlarıdır. Kalan bildirimler ise arkadaş, komşu ve akrabalar tarafından yapılmıştır ve aşağıdaki şekilde yüzdeleri gösterilmektedir (<http://www.acf.dhhs.gov/programs/cb/pubs/cm05/cm05.pdf>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2007).

Şekil 3. Bildirimlerin Profesyonel ve Profesyonel Olmayanlar Arasındaki Sayısal Dağılımı

(<http://www.acf.dhhs.gov/programs/cb/pubs/cm05/cm05.pdf>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2007)

Amerika'da birçok eyalet çocuk istismarı veya ihmali bildirimine gidecek bir araştırma başlatmak için gereksinimler belirlemiştir. Bu konuya öncelik veren eyaletler 1 saat ile 24 saat arasında değişen yüksek öncelikli cevaplar kurmuşlardır (Arizona 76 saat, Florida 11 saat, Nevada 47 saat gibi). Az öncelik verenler ise 24 saatten 14 güne kadar değişen cevap sürelerine sahiptir. Bildirimden araştırmaya olan medyan cevap süresi 67 saat veya 2-3 gündür. Bu eyaletlerdeki ortalama cevap süresi ise 89 saat yani yaklaşık 4 gündür (<http://www.acf.dhhs.gov/programs/cb/pubs/cm05/cm05.pdf>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2007).

Çocuk istismarının bildirilmesi aşamasında çeşitli değişkenler karar sürecini etkileyebilir. Yapılan birçok çalışmalar bildirim davranışının profesyonellerin özelliklerinden etkilendiğini

ortaya koymuştur. Bu değişkenler arasında profesyonellerin çocuk istismarı konusunda geçmiş yaşantıları, tutumları, eğitimleri ve bilgileri önemli bir yer tutar. Özellikle profesyonellerin çocuk istismarı konusunda ki eğitim geçmişleri bu konu hakkında bilgi sahibi olmaya göre bildirimde daha etkilidir (14).

Suçu işleyen kişilerin de karakteristik özellikleri bildirim konusunda etkilidir. Örneğin istismar eden kişilerin sosyo-ekonomik durumlarının düşük olması profesyonellerin bildirimkararında etkili olup, bu durumlarda daha fazla bildirimde buldukları görülmektedir. Ayrıca istismarcının kızgın ya da ilgisiz tutumları istismar şüphesinin daha fazla bildirilmesine neden olmaktadır (14).

Daha önceden istismar hikâyesinin olup olmaması, istismarın şiddeti, istismara uğrayan çocuğun yaşı, olayın yakında meydana gelmesi de bildirim etkilileyen faktörler arasındadır. Son olarak çocuk istismarının bildirilmesini etkileyen faktörler arasında bildiri yapan kişinin geçmişi, konu ile ilgili deneyimleri, eğitimleri, kültürel ve etnik geçmişi, değer yargıları, çocuğun aile hikâyesi, çocuğun daha önceki istismar edilme durumu ve istismar edilen çocuğun etrafındaki diğer detaylar sayılabilir (14).

Öğretmenlerin bu konudaki davranışlarına baktığımız da ise birçoğu standart çocuk istismarı bildirim süreçlerinin farkında değildir ve bu tür vakaları bildirimde hazırlıksızdırlar. 2001 yılında Amerika'da 197 öğretmenle yapılan bir çalışmada genelde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun daha önce bildirim yapmadığı belirlenmiştir (Sadece % 27'si daha önce çocuk istismarını bildirmiştir). Çalışmada öğretmenlerin cinsiyetlerinin ve çalışma yıllarının da bildiri etkililediği saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin birçoğu çocuk istismarını bildirim konusunda kendilerini zorunlu hissetmemektedirler. Yapılan bu araştırma; beş yılın üzerinde deneyime sahip ve bayan öğretmenlerin istismarı bildirim ve tespit de katkılarının daha çok olduğu ve erkeklere göre daha fazla bildirim yaptıklarını belirlemiştir. Bundaki neden kadınların kötü davranışın işaretlerine olan duyarlılıklarının erkeklerden daha çok olduğudur (37).

Bu çalışmada vurgulanan bir başka nokta ise; çocuk istismarını bildirmeme nedenlerinin en önemli sebeplerinden birinin yanlış bildirim korkusu olduğudur. Bu nedenle çocuk istismarı konusunda eğitimin önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bildirimde isteksiz olmalarının bir başka nedeni ise sosyal çocuk koruma hizmetlerinin istismara uğrayan çocuğa yardımcı olamayacaklarına inanmalarıdır (37).

2003'de yine Amerika'da yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin fiziksel istismar olaylarını duygusal istismar ve ihmale göre daha fazla sıklıkta bildirdikleri saptanmıştır. Ayrıca eğitim programları ile potansiyel çocuk istismarı vakalarının bildirilmesi için uygun ortamın hazır hale getirileceği vurgulanmıştır (78).

Sonuç olarak; bildirim aşamasında da konu ile ilgili eğitimin önemi vurgulanmış ve çocuk istismarını bildirim ve süreçleri ile ilgili öğretmenlere eğitim verilmesinin gerekliliği bir kez daha ortaya koyulmuştur. Belki de birçok öğretmen kendilerinin istismarı bildirmek zorunda olduklarını bildikleri halde, doğru prosedürü ve doğru zamanı bilememektedir. Bizim ülkemiz için ise sorun çoğu kere çocuk istismarını bildirmeye yönelik ayrı bir yasal prosedürün bulunmamasıdır. Çünkü diğer faktörlerin yanı sıra bildirim konusunda asıl önemli olan kanunun öğretmenler için bildirim zorunlu hale getirip getirmemesidir.

Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmali olgularının bildirimi ile ilgili olarak yeni TCK, devlet memuru olmadan doğan sorumluluğun dışında (madde 279), “işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyi” (madde 278) her sade vatandaş için yaptırım kapsamına almıştır (55). Bunun dışında çocuk koruma kanunu ve çocuk koruma kanununa eklenen yeni yönetmelikle de çocukların korunmasına yönelik düzenlemeler mevcuttur. Ancak öğretmenler için çocuk istismarını bildirim süreci ile ilgili olarak ayrı bir kanun ya da düzenlemeler bulunmamaktadır. Buna rağmen öğretmenlerin, öğrencinin ihmal veya istismara maruz kaldığını fark etmeleri halinde ilgili makamlara başvurmaları gerekmektedir. Çünkü bu yükümlülük, istismar ve ihmal olgularından haberdar olan tüm vatandaşlar için geçerlidir ve ilgili yasalardaki maddelerle (55, 61, 62) de zorunlu hale getirilmiştir.

2.9. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmali

Ülkemizde çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili çalışmalar bir taraftan sürerken diğer taraftan da bu konuyla ilgili yeni yasa, kanun ve tüzükler getirilmeye çalışılmaktadır. Çocuk istismarını öneminin kavranması ile konuya duyarlılık artmış, yaklaşımlar değerlendirilmiş ve çocukların korunmasına yönelik bilinç oluşmuştur. Özellikle günümüzde artan çocuğa yönelik cinsel istismar konusunda yeni düzenlemelere başvurulmaktadır. Ayrıca çeşitli yasalarda çocukların korunması, refah düzeylerinin artırılması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına yönelik hükümler yer almaktadır. Ek-6'da bu konular incelenmiştir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Çalışma; öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini değerlendirmek ayrıca farkındalık düzeyini belirlemeye yönelik öğretmenler için çocuk istismar ve ihmal anketini Türk literatürüne kazandırma çalışmalarının metodolojik bir tasarımıdır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırmanın; Ordu il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 52 adet lise, ilköğretim, anaokulu ve özel eğitim okulunda gerekli izinler alındıktan sonra yapılması planlanmıştır. Ancak yazılı izin olmasına rağmen Ordu il merkezinde toplam 9 okul yönetiminin çalışmayı kabul etmemesi nedeniyle veriler 43 adet lise, ilköğretim, anaokulu ve özel eğitim okulundan 01.11.2006 – 01.02.2007 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Ordu il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ve çalışmayı kabul eden 52 adet lise (16), ilköğretim (26), anaokulu (5) ve özel eğitim okulunda (5) çalışan toplam 1758 öğretmen oluşturmuştur.

Araştırmamızın örneklemini ise; Ordu il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 52 lise, ilköğretim, anaokulu ve özel eğitim okulunda çalışan toplam 1758 öğretmenden, çalışmanın uygulanmasına izin veren 43 okulda (11 lise, 26 ilköğretim, 5 anaokulu ve 1 işitme engelliler okulu) çalışan, araştırmacının veri toplama amacı ile 01.11.2006 – 01.02.2007 tarihleri arasında gittiği günlerde izinli - raporlu olmayan ve araştırmayı kabul eden 1000 öğretmen oluşturmuştur.

Etik ilkeler doğrultusunda okul içerisindeki ders saatlerini bozmayacak şekilde çalışmanın yürütülmesi ve anketin doldurulmuş süresinin uzun olması nedeniyle anketler örneklem grubuna gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra dağıtılmış ve 3. günün sonunda okul yönetimlerinden toplanmıştır. Bu nedenle istatistiksel aşamada 600 anket % 60'ının boş bırakılması nedeniyle değerlendirmeye alınmamış ve 400 öğretmenle çalışma tamamlanmıştır.

3.4. Etik İlkeler

Çalışmaya başlamadan önce Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı lise, ilköğretim ve anaokullarında araştırmanın yapılabilmesi için, çalışmanın amaç ve içeriğini kapsayan bir

dilekçe ile Ordu İl Valiliği'ne başvurularak valilik ve milli eğitim müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır (Ek-1). Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin haklarının korunması için; araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce öğretmenlere araştırmanın yapılma amacı, kapsamı ve süresi açıklanarak “Aydınlatılmış Onam” ilkesine uyulmuştur. Çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilerek “Özerklik” ilkesi, paylaşılacak olan bireysel bilgilerin korunacağı söylenerek “Gizlilik ve Gizliliğin Korunması” ilkesine uyulmasına özen gösterilmiştir. Çalışılmayı kabul eden öğretmenlerin ankette isim belirtmeleri istenmemiş olup, görüşme isteklerine yönelik isim belirten öğretmenlerin bilgileri ve kimliklerinin gizli tutulacağı belirtilerek “Kimliksizlik ve Güvenlik” ilkesi yerine getirilmiştir.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından 2005 yılında geliştirilen “Öğretmenler İçin Çocuk İstismarı ve İhmal Anketi CANTQ B'nin (Child Abuse and Neglect Questionnaire For Teachers)” (76) ülkemiz için dil geçerliliği ve güvenilirliği yapılarak kullanılmış ve Ek- 2'de sunulmuştur. Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından hazırlanan bu ölçeğin (Ek-3) izni alınmıştır.

3.6. Veri Toplama Aracı

Avustralya'daki Queensland Teknoloji Üniversitesi'nde görevli Dr. Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Ocak 2005'de “Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalini Saptama ve Raporlamasında Kritik faktörler” adlı çalışmada kullanılan “Öğretmenler için Çocuk İstismar ve İhmal Anketi” (76) kullanılmıştır. Anketin Türkçe çevirisi literatür ve 11 uzman görüşüne başvurularak yapılmıştır. 11 uzmandan ankette yer alan her bir soruyu uygun olup olmadığı (1= Hiç uygun değil ve açıklama, 2= Çok düzeltme var ve açıklama, 3= Az düzeltme var ve açıklama, 4= Çok uygun) yönünden değerlendirilmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri teker teker değerlendirilip gelen geri bildirimler ve açıklamalar doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak uygulamaya geçilmiştir. Anketin güvenilirliğini sınamak üzere iç tutarlılık kapsamında Cronbah Alpha testi uygulanmış ve Alpha değeri ,93 olarak bulunmuştur.

Bu ölçek;

- a) Öğretmenlerin özgeçmiş bilgileri ve deneyimleri (7 madde),
- b) Çalışılan okulun özellikleri (3 madde),
- c) Öğretmenlerin çocukları koruma ile ilgili bilgi ve eğitimleri (6 madde),

- d) Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirim süreçleriyle ilgili bilgileri (5 madde),
- e) Çocuk ihmal ve istismarı ile geçmişteki karşılaşmalar (7 madde),
- f) Tanımlama ve bildirim yetenekleri (32 madde) ile ilgili 6 ana başlık altında yer alan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini değerlendirmeye yönelik toplam 60 maddeden oluşmuştur.

Maddeler çoktan seçmeli ve dereceli, açıklamalı ve evet-hayır tiplerinden oluşmaktadır. Tek anketin uygulanış süresi ortalama 40 dakikadır.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği

Çalışmamızın sınırlılıkları anketin uygulanış aşamasındaki güçlüklerden kaynaklanmaktadır. Etik ilkeler doğrultusunda ders saatlerinin dışında kalan sürelerde öğretmenlere ulaşılmaya çalışılmış ve bunun içinde öğretmenlerin dinlenme aralarında görüşmeler yapılmıştır. Bu süre içinde öğretmenlere etik ilkelerimiz, amacımız ve anketin uygulanışı hakkındaki bilgiler verilmiştir. Anketin uygulanış süresinin uzun olması nedeniyle anketler öğretmenlere birebir uygulanamamış ve 3 gün uygulama süresi sonunda anketler toplanmıştır. Birebir anketlerin uygulanamaması nedeniyle geri dönüşü yapılan 1000 anketin 600'ünün % 60'ı boş olarak alınmıştır. Ayrıca yazılı izin olmasına rağmen çalışmayı kabul etmeyen okul yönetimleri de çalışmanın uygulanışındaki diğer bir güçlüğü oluşturmuştur.

3.8. Araştırmanın Hipotezleri

H₁ Hipotezi: Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının farkındadır.

H₂ Hipotezi: Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının farkında değildir.

H₃ Hipotezi: Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını bildirmektedir.

H₄ Hipotezi: Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını bildirmemektedir.

H₅ Hipotezi: Öğretmenlere göre ülkemizde çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim programları ve milli eğitim politikaları içinde bildirim yöneltik mevcut sistem yeterlidir.

H₆ Hipotezi: Öğretmenlere göre ülkemizde çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim programları ve milli eğitim politikaları içinde bildirim yöneltik mevcut sistem yeterli düzeyde değildir.

3.9. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizleri SPSS 11.5 istatistik paket programında (52) yapılmıştır.

a) Birinci kısımdaki verilerin değerlendirilmesinde;

- Öğretmenlerin sosyo-demografik verileri, okullarına ve kendilerine ait özelliklerin incelenmesi amacıyla yüzdelik, aritmetik ortalama, standart sapma,
- Çocuk ihmal ve istismarını bildirimde öğretmenlerin kanun ve politikaları farkındalık düzeyleri ile okul ve öğretmen özelliklerinin karşılaştırılmasında ki-kare,
- Bildirim süreçleri ile ilgili bulguların değerlendirilmesinde yüzdelik,
- Çocuk ihmal ve istismar türlerinin belirlenmesine ilişkin güven durumlarına ait bulguların incelenmesinde yüzdelik, standart sapma ve ortalama,
- Öğretmenlerin ihmal ve istismar türlerini tanımlamada kendilerine güven durumları ile kendilerinin ve okullarının özelliklerinin karşılaştırılmasında ki-kare,
- Çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı ile ilgili inanışların belirlenmesinde yüzdelik, okul ve öğretmen özellikleri ile karşılaştırılmasında ki-kare,
- Öğretmenlerin şüphelenme, tanımlama ve bildirim deneyimlerine ilişkin bulguların saptanmasında yüzdelik, standart sapma ve ortalama,
- Bildirim sonucu çocuğa yarar ya da zarar sağlanacağı konusunda yarar ve zarar yüzdelilerinin belirlenmesinde standart sapma, medyan ve ortalama,
- Yarar ve zarar belirtme durumu (yüzde değerler) ile bazı okul ve öğretmenlerin özelliklerinin karşılaştırılmasında t-testi,
- Çocuk ihmal ve istismar şüphesini bildirmeye ya da bildirmeme konusunda kararı etkileyen faktörlerin belirlenmesinde yüzdelik değer kullanılmıştır.

b) 2. kısımdaki verilerin değerlendirilmesinde;

- Hikâye değişkenlerini belirleme ve bildirim puanlarının belirlenmesinde toplam, ortalama ve standart sapma,
- Hikâye değişkenlerini belirleme olasılığı ile durum, öğretmen ve okul özellikleri arasında regresyon analizi,
- Hikâye değişkenlerini bildirim olasılığı ile durum, öğretmen ve okul özellikleri arasında regresyon analizi,

- Hikâye değişkenlerini belirleme ve bildirimtoplamaları arasında Spearman's RHO basit korelasyonu,
- Bildirimeşğinin belirlenmesinde X - Y nokta dağılımı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bulguları 2 bölüm halinde sunulmuştur. Birinci bölümde öğretmen ve okul özellikleri, ikinci bölümde ise hikaye değişkenlerine ait bulgular yer almaktadır.

4.1. Birinci Kısım

4.1.1. Öğretmenlerin özellikleri

Öğretmenlerin özellikleri ve deneyimleri; yaş, cinsiyet, anne ya da baba olma durumu, mezun oldukları eğitim düzeyi, öğretmen olarak çalışma yılları, hangi düzeydeki öğrencilere öğretmenlik yaptıkları, okuldaki görevleri, şimdiye kadar çocuk koruma kanunu ya da çocuk ihmal/istismarına yönelik resmi eğitim alıp almadıkları, yakın zamanda bu eğitimlere katılıp katılmadıkları ile ölçülmüştür. Bu karakteristikler tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin Özellikleri (N=400)

Öğretmen özellikleri	İstatistikler
Kadın	% 52.8
Yaş	(30–39) - % 42.3
Anne ya da baba	% 78.5
Lisans mezunu	% 84.3
Deneyim	Ortalama = 14.4 yıl (SS = 8.4)
Sınıf öğretmeni	% 31.3
Çocuk ihmal / istismarına yönelik eğitim almama	% 93.8
Son 12 ayda hizmet içi eğitim alanlar	% 1.0

Çalışmamızı oluşturan 400 öğretmenden (okul öncesi, ana sınıfı, ilköğretim ve lise düzeyi) 211’i kadın, (% 52.8), 189’u (% 47.3) ise erkektir. Yaş aralığına baktığımızda ise 169 öğretmenin (% 42.3) 30–39 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin % 83.5’i evli ve % 78.5’i anne ya da babadır.

Lisans mezunu öğretmen sayısı 337 olup grubun % 84.3’ünü oluşturmaktadır. Öğretmenlerin % 0.5’i öğretmen lisesi mezunu, % 5.0’i yüksek lisans mezunudur. % 10.3’ü ise mezun oldukları eğitim seviyesini diğer seçeneği (ön lisans, eğitim enstitüsü, yüksek okul) ile belirtmişlerdir. Doktora yapmış öğretmen ise hiç bulunmamaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Mezun Olunan Okul (N=400)

	N	%
Öğretmen lisesi	2	0.5
Lisans	337	84.3

Yüksek lisans	20	5.0
Diğer	41	10.3
Toplam	400	100.0

Öğretmenlerin çoğu 10 yılın üstünde (ortalama 14.4 yıl) deneyime sahiptir. Bununla birlikte öğretmenlerin % 41.3'ü (165 öğretmen) 1–10 yıl arasında, % 32.8'i (133 öğretmen) 11–20 yıl arasında, % 22.0'si (88 öğretmen) 21–30 yıl, % 4.0'ü (16 öğretmen) ise 31–40 yıl arasında öğretmenlik deneyimine sahiptir.

Öğretmenlerin hangi düzeydeki öğrencilere öğretmenlik yaptıklarına baktığımızda % 4,5'i okul öncesi, % 2,5'i ana sınıfı, % 31,3'ü ilköğretim 1. 2. 3. 4. 5. sınıf düzeyinde, % 30.0'u ortaöğretim, % 27,0'si lise, % 4,8'i ise diğer (rehber öğretmen, işitme engelliler öğretmeni) düzeyindeki öğrencilere öğretmenlik yapmaktadır (Tablo 4). Bu grup içindeki öğretmenlerin 133'ü sınıf öğretmeni, 220'si branş öğretmeni, 15'i müdür yardımcısı, 5'i müdür ve 27'si diğer (rehber öğretmen ve belirtilmemiş verileri içermektedir) olarak görev yapmaktadır (Tablo 5).

Tablo 4. Eğitim Verilen Öğrenci Düzeyi (N=400)

	N	%
Okul öncesi	18	4.5
Ana sınıfı	10	2.5
Sınıf öğretmeni (1.,2.,3.,4.,5. Sınıf)	125	31.3
Orta öğretim	120	30.0
Lise	108	27.0
Diğer	19	4.8
Toplam	400	100.0

Tablo 5. Öğretmenlerin Okullardaki Görevleri (N=400)

	N	%
Sınıf öğretmeni	133	33.3
Branş öğretmeni	220	55.0
Müdür yardımcısı	15	3.8
Müdür	5	1.3
Diğer	27	6.8
Toplam	400	100.0

Çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 93.8) çocuk ihmal/istismarına ve çocuk korumaya yönelik resmi eğitim almamışlardır. Eğitim alan öğretmenlerden %3.0'ü (20 öğretmen) 20 saatten fazla, % 1.3'ü (5 öğretmen) 6–10 saat, % 0.8'i (3 öğretmen) 5 saatten az, % 0.8'i (3 öğretmen) 11–15 saat, % 0.5'i (2 öğretmen) ise 16–20 saat eğitim almıştır. Son 12 ayda eğitim alan 4 öğretmenin aldıkları eğitimlerin süreleri ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6. Son 12 Ayda Alınan Eğitimlerin Toplam Saati

Toplam saat	Sayı	%	%*
20	1	0.3	25.0
25	1	0.3	25.0
30	2	0.5	50.0
Ara toplam	4	1.0	100.0
Cevap vermeyenler	396	99.0	-
Toplam	400	100.0	-

* Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Eğitim alan öğretmenlerden en son 2007 yılında; (4 öğretmen) risk altındaki çocukları koruma; 2006 yılında (2 öğretmen) çocuk ve gençlerin risklerden korunması; 2005 yılında (1 öğretmen) çocuk ihmal ve istismarı, (4 öğretmen) temel önleme, (4 öğretmen) rehberlik ve psikolojik danışmanlık eğitimi, (1 öğretmen) çocuk gelişimi, (1 öğretmen) 16-14 yaş grubu öğrenci psikolojisi, 2003 yılında (1 öğretmen) çocuk ihmal ve istismarını önleme, (3 öğretmen) rehberlik ve psikolojik danışmanlık eğitimi ve 2002 yılında (1 öğretmen) çocuk hakları sözleşmesi konularında eğitim aldıkları belirlenmiştir.

Çocuk koruma kanununa ilişkin bilgi durumlarına bakıldığında ise öğretmenlerin % 13.5'i bu kanun hakkında bilgilendirilirken, % 86.5'i bu kanun hakkında bilgi sahibi değildir.

4.1.2. Okul özellikleri

Okul özellikleri hakkında 5 soru ile bilgi edinilmiştir. Bu sorular okulun büyüklüğü, okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri, öğretmenlerin çalıştıkları okulda çocuk ihmal ve istismarına yönelik tartışmalar yapılıp yapılmadığı, okullarında çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı ve okul yöneticilerinin bildirimini destekleyip desteklemediğidir. Okul özellikleri tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Okul Özellikleri (N=400)

Okul özellikleri	N	%
500 öğrenci ve fazlası	210	52.5
Düşük sosyo-ekonomik durum	197	48.0
Okulda ihmal / istismar ile ilgili tartışmaların yapılma durumu	216	54.0
Çocuk istismarı diğer okullara göre daha az sıklıkla görülür	168	42.0
Okul yöneticisi bildirimini destekler	360	90.0

Araştırmaya katılan okullar % 52.5 oranla 500’den fazla öğrenciye sahip okullardır. Çalışmaya aldığımız okullardaki öğrenci mevcudu aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 8. Okullardaki Mevcut Öğrenci Sayısı (N=400)

Mevcut öğrenci sayısı	N	%
200’den az	60	15
200-500	130	32.5
500 ve fazlası	210	52.5
Toplam	400	100.0

Öğretmenlerin okullarındaki öğrencilerin sosyo-ekonomik gelir seviyelerine verdikleri cevaplar ise % 10.3 (41 öğretmen) yüksek, % 41.8 (167 öğretmen) orta, % 48.0 (197 öğretmen) düşük sosyo-ekonomik gelir şeklindedir.

Çalışmaya katılanların % 54.0’ü (216 öğretmen) okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapıldığını belirtmiştir. 184 (% 46.0) öğretmen ise okullarında bu konu ile ilgili konuşmalar ve tartışmalar olmadığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu % 42.3’ü çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında diğer okullara göre daha az sıklıkta görüldüğünü belirtmişlerdir. Çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığına ilişkin öğretmenlerin inanışları tablo 18’de diğer yüzdelerle birlikte verilmiştir.

Öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu % 90.0’ı (360 öğretmen) çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bildirim yaptıklarında okul yöneticilerinin kendilerini destekleyeceğini

belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden sadece % 10.0’u yöneticilerinin kendilerini desteklemeyeceğini ifade etmişlerdir.

4.1.3. Çocuk ihmal ve istismarını bildirimde öğretmenlerin kanun ve politikaları farkındalık düzeyleri

Öğretmenlere çocuk ihmal ve istismar şüphesini kanunlara göre, Milli Eğitim politikasına göre ve ahlaki anlamda bildirmek zorunda olup olmadıklarını sorduk. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 51.2) çocuk ihmal ve istismarını kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını, yasaların bu zorunluluğu getirdiğini belirtmişlerdir. 183 öğretmen (% 45.7) böyle bir durumla karşılaştıklarında Milli Eğitim politikalarına göre de bildirmek zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Ahlaki anlamda ise sadece 13 öğretmen (% 3.3) böyle bir zorunluluklarının olmadığı yanıtını vermiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Çocuk İhmal ve İstismarı Şüphesini Bildirmek Zorunda Mısınız?

		N	%
Kanunlara göre	Evet	205	51.2
	Hayır	39	9.8
	Emin değilim	156	39.0
	Toplam	400	100
Milli Eğitim politikalarına göre	Evet	183	45.7
	Hayır	77	19.3
	Emin değilim	140	35.0
	Toplam	400	100
Ahlaki anlamda	Evet	341	85.2
	Hayır	13	3.3
	Emin değilim	46	11.5
	Toplam	400	100

Bildirim süreci ile ilgili bildirim zorunluluklarını araştırdığımız bu soruda “Kanunlara göre, Milli Eğitim politikasına göre ve Ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismar şüphesini bildirmek zorunda mısınız?” sorusunu sorarken sadece belli bir istismar türü kastedilmemiş, tüm ihmal ve istismar türlerine yönelik zorunluluklarına yanıt aranmıştır.

“Çocuk ihmal ve istismarından şüphelendiğinizde yasal olarak bildirmek zorunda mısınız?” sorusunun aşağıdakilerle ilişkili olduğu saptanmıştır. Bunlar;

- Öğretmen olarak çalışma süresi ($p<0.05$),
- Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- Cinsel istismarın belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),

- İhmalin belirtilerini tanımlama ($p < 0.05$) konusunda kendilerine ne kadar güvendikleri ile ilgili sorulardır (Tablo 10).

Bununla birlikte;

- Anne ya da baba olmak ($p > 0.05$),
- Eğitim verilen öğrenci seviyesi ($p > 0.05$),
- Mezun olunan eğitim seviyesi ($p > 0.05$),
- Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu ($p > 0.05$),
- Okuldaki mevcut öğrenci sayısı ($p > 0.05$),
- 5 saatten fazla çocuk ihmal/istismarı ve çocukları korumaya yönelik eğitim alma ($p > 0.05$),
- Duygusal istismarın belirtilerini tanımlama ($p > 0.05$),
- Çalışılan okulda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapıp yapılmaması ($p > 0.05$),
- Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilme durumu ($p > 0.05$),
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme durumu ($p > 0.05$),
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlama durumu ($p > 0.05$),
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirim durumu ($p > 0.05$) arasında ilişki belirlenmemiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Çocuk İhmal ve İstismarını Kanunlara Göre Bildirim Zorunluluğuna İlişkin Farkındalık İle Okul ve Öğretmen Değişkenlerinin Karşılaştırılması

	Ki-kare	df	p
Anne ya da baba olmak	1.996	2	0.369
Eğitim verilen öğrenci seviyesi ^{***}	3.462	2	0.177
Öğretmen olarak çalışma süresi	14.224	6	0.027*
Okuldaki mevcut öğrenci sayısı	4.147	4	0.386

Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu	1.879	4	0.758
Mezun olunan okul****	3.156	6	0.789
Beş saatten fazla çocuk ihmal/istismarı ve çocukları korumaya yönelik eğitim almak	4.352	4	0.360
Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlamada güven	21.596	8	0.005**
Cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada güven	15.820	8	0.045*
Duygusal istismarın belirtilerini tanımlamada güven	12.697	8	0.123
İhmalin belirtilerini tanımlamada güven	18.444	8	0.018*
Okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılma durumu	0.151	2	0.927
Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmiş olma durumu	2.605	2	0.272
Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme durumu	2.145	2	0.342
Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlama durumu	1.922	2	0.382
Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirimdurumu	1.321	2	0.517

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı, ** $p < 0.01$ düzeyinde, ***Okul öncesi, Ana sınıfı, Sınıf ve Orta öğretim birleştirilerek, ****Öğretmen lisesi, diğer ve lisans tek satır yüksek lisans ve doktora tek satır olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda fiziksel, cinsel istismarı ve ihmal tanımlamada kendine çok güvenen öğretmenler kanunlara göre bildirim zorunluluğuna en fazla evet diyen orana sahiptir. Kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını “evet bildiririm” diyen öğretmenlerin büyük çoğunluğu 21–30 yıl arasında deneyime sahip öğretmenlerdir. Bununla birlikte bildirim zorunluluğuna “emin değilim” diyen öğretmenler ise 1–10 yıl arasında deneyime sahip öğretmenlerden oluşmaktadır.

“Çocuk ihmal ve istismarından şüphelendiğinizde Milli Eğitim Politikalarına göre bildirmek zorunda mısınız?” sorusunun ise aşağıdakilerle ilişkili olduğu saptanmıştır. Bunlar;

- Cinsel istismarın belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- Duygusal istismarın belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- İhmalin belirtilerini tanımlama ($p<0.05$) konusunda kendilerine ne kadar güvendikleri ile ilgili sorulardır (Tablo 11).

Yukarıdaki değişkenlerin dışında;

- Anne ya da baba olmak ($p>0.05$),
- Eğitim verilen öğrenci seviyesi ($p>0.05$),
- Öğretmen olarak çalışma süresi ($p>0.05$),
- Mezun olunan eğitim seviyesi ($p>0.05$),
- Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu ($p>0.05$),
- Okuldaki mevcut öğrenci sayısı ($p>0.05$),
- 5 saatten fazla çocuk ihmal/istismarı ve çocukları korumaya yönelik eğitim alma ($p>0.05$),
- Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlama ($p>0.05$),
- Okulunuzda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmaların yapılıp yapılmadığı ($p>0.05$),
- Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilme ($p>0.05$),
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme durumu ($p>0.05$),
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlama durumu ($p>0.05$),
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirimdurumu ($p>0.05$) arasında ilişki belirlenmemiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Çocuk İhmal ve İstismarını Milli Eğitim Politikalarına Göre Bildirim Zorunluluğuna İlişkin Farkındalık ile Okul ve Öğretmen Değişkenlerinin Karşılaştırılması

	Ki-kare	df	p
Anne ya da baba olmak	5.716	2	0.057
Eğitim verilen öğrenci seviyesi***	2.240	2	0.326
Öğretmen olarak çalışma süresi	10.374	6	0.110
Okuldaki mevcut öğrenci sayısı	0.574	4	0.966
Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu	9.148	4	0.058
Mezun olunan okul****	1.139	2	0.566
Beş saatten fazla çocuk ihmal/istismarı ve çocukları korumaya yönelik eğitim almak	3.147	2	0.207
Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlamada güven	14.292	8	0.074
Cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada güven	17.919	8	0.022*
Duygusal istismarın belirtilerini tanımlamada güven	23.677	8	0.003**
İhmalin belirtilerini tanımlamada güven	23.260	8	0.003**
Okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılma durumu	4.540	2	0.103
Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmiş olma durumu	2.798	2	0.247
Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme durumu	2.873	2	0.238
Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlama durumu	0.580	2	0.748
Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirimdurumu	1.607	2	0.448

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı, ** $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı, ***Okul öncesi, Ana sınıfı, Sınıf ve Orta öğretim birleştirilerek, ****Öğretmen lisesi, diğer ve lisans tek satır yüksek lisans ve doktora tek satır olarak değerlendirilmiştir.

Anlamalı olanlar içerisinde cinsel istismarı, duygusal istismarı ve ihmali tanımlamada kendine güvenen öğretmenler Milli Eğitim politikalarına göre bildirim zorunluluğuna “evet” diyen grubu oluşturmaktadır.

Ahlaki anlamda bildirim ile değişkenler arasında ilişkilere baktığımızda ise sadece deneyim ve ahlaki anlamda bildirim zorunluluğuna olan inanç arasında ilişki belirlenmiş olup “ahlaki anlamda bildirmek zorunda mısınız?” sorusuna “evet” diyen öğretmenler 1–10 yıl arasında deneyime sahip olan grubu oluşturmuştur.

Son olarak bildirim zorunlulukları arasında ilişki değerlendirilmiştir. Burada kanunlara göre, Milli Eğitim politikalarına göre ve ahlaki anlamda verilen yanıtlar birbirleri ile $p<0.001$ düzeyinde anlamlı olarak belirlenmiştir. Ayrıca kanunlara göre bildirim zorunluluğu belirten öğretmenler aynı zamanda Milli Eğitim politikalarına göre ve ahlaki anlamda da bildirim zorunluluğuna inanmaktadır ($p<0.001$). Milli Eğitim politikalarına göre bildirim zorunluluğuna “evet” diyen öğretmenler ahlaki anlamda da bildirim zorunluluğu olduğu inancındadır ($p<0.001$).

Öğretmenlere “Çocuk ihmal ve istismar durumunu tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz?” diye sorduğumuzda % 33.0’ı sosyal hizmetler müdürlüğüne, % 24.8’i Milli Eğitim müdürlüğüne, % 12.8’i il sağlık müdürlüklerine, % 29.0’ı polise, % 16.5’i okul aile birliğine, %77.8’i okul yönetimine, % 4.0’ı ise diğer (savcılık, rehber öğretmen, sivil toplum kuruluşları, valilik, aile ile görüşme) şeklinde cevap vermişlerdir (Tablo 12).

Tablo 12. Çocuk İhmal ve İstismarını Tespit Ettiğinizde Kime Bildirirsiniz?

		N*	%
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne	Evet	132	33.0
	Hayır	222	55.5
	Emin değilim	46	11.5
	Toplam	400	100
Milli Eğitim Müdürlüğü'ne	Evet	99	24.8
	Hayır	257	64.3
	Emin değilim	44	11.0
	Toplam	400	100
Sağlık Müdürlüğü'ne	Evet	51	12.8
	Hayır	292	73.0
	Emin değilim	57	14.3
	Toplam	400	100
Polise	Evet	116	29.0
	Hayır	240	60
	Emin değilim	44	11
	Toplam	400	100
Okul aile birliğine	Evet	66	16.5
	Hayır	285	71.3
	Emin değilim	49	12.3
	Toplam	400	100
Okul yönetimine	Evet	311	77.8
	Hayır	73	18.3
	Emin değilim	16	4.0
	Toplam	400	100
Diğer	Savcılık	1	0.3 (6.3)**
	Rehber öğretmen	8	2.0 (50)**
	Sivil toplum kuruluşları	1	0.3 (6.3)**
	Aile	4	1.0 (25.0)**
	Valilik	2	0.5 (12.5)**
	Toplam	16	4.0 (100)**

* Birden fazla cevap verilmiştir.

** Parantez içindeki değerler “diğer” cevabı verenler arasından hesaplanmış yüzdelerdir.

Çalışmaya katılan öğretmenlere “Milli Eğitim Politikası’nda çocuklara yönelik zararlı davranışlar belirtilmiş midir?” şeklinde açık uçlu bir soru sorularak öğretmenlerin bu konu hakkında bilgi düzeylerini saptamak ve çocuğa yönelik zararlı davranışları sıralarken hangi davranışların onlar için önemli olduğu konusunda bilgi edinmek amacı güdülmüştür. Ancak bu soruya öğretmenlerin sadece % 18.5’i cevap vermiştir. Öğretmenlerin % 2.3’ü “bilmiyorum”, % 1.3’ü “belirtilmemiş” şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerin % 2.5’i “belirtilmiş” şeklinde cevap vermiş ancak neler olduğunu sıralamamıştır. “Belirtilmiştir”

diyerek fiziksel istismarı (dayak, herhangi bir cisimle vurma, fiziksel şiddet gibi) içeren davranışları sıralayan öğretmenler % 6.3'dür. Cinsel istismarı içeren davranışları sıralayan (zina, çocuk pornosu, öğretmen öğrenci ilişkisini aşan davranışlar, porno yayınlar gibi) öğretmenler sadece % 0.5'dir. Duygusal istismar (aşağılayıcı, rencide edici sözler, aşırı otorite, sözlü hakaret gibi) % 1.3, kötü alışkanlıklar (sigara, alkol ve uyuşturucu maddeler) % 4,0 ve çocuk işçiliği (çocuğun zorla çalıştırılması) % 0.3 oranında belirtilmiştir. Öğretmenlerin % 0.3'ü ise misyonerlik faaliyetlerini ve din, ırk yönünden ayırım yapmayı (diğer) çocuğa yönelik zararlı davranışlar içinde sıralamıştır. Tablo 13'de verilen cevaplar, frekanslar ve yüzdeleri belirtilmiştir.

Tablo 13. Milli Eğitim Politikası'nda Çocuklara Yönelik Zararlı Davranışlar Belirtilmiş Midir?

	N*	%	%**
Belirtilmemiştir	5	1.3	6.8
Belirtilmiştir	10	2.5	13.5
Belirtilmiştir, Fiziksel İstismar	25	6.3	33.8
Belirtilmiştir, Cinsel İstismar	2	0.5	2.7
Belirtilmiştir, Duygusal İstismar	5	1.3	6.8
Belirtilmiştir, Kötü Alışkanlıklar	16	4.0	21.6
Belirtilmiştir, Çocuk İşçiliği	1	0.3	1.3
Belirtilmiştir, Diğer(Misyonerlik)	1	0.3	1.3
Bilmiyorum	9	2.3	12.1
Ara toplam	74	18.5	100
Cevap vermeyenler	326	81.5	-
Toplam	400	100	-

* Birden fazla cevap verilmiştir. ** Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik okullarında neler yapıldığının sorulduğu çalışma grubundaki öğretmenlerden sadece % 25.8'i bu soruya yanıt vermiştir. Bu grup içindeki öğretmenlerin % 1.5'i güvenlik kontrolü, % 11.0'i rehberlik hizmeti, % 5,0'i okul aile görüşmeleri ve % 3.5'i hizmet içi eğitim ve toplantılar yapıldığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin % 0.8'i okulları bünyesinde çocuk haklarına yönelik çalışma yapmak amaçlı çocuk hakları kulübünün bulunduğunu, % 0.3'ü böyle bir durumla karşılaştıklarında Milli Eğitim'e bildirdiklerini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 2.8'i çocuk ihmal ve istismarına yönelik okullarında herhangi bir uygulama, eğitim ya da çalışma yapılmadığını ifade etmişlerdir (Tablo 14).

Tablo 14. Okulunuzda Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Ne Yapılmaktadır?

	N*	%	%**
Güvenlik kontrolü	6	1.5	5.9
Rehberlik hizmeti	44	11.0	43.6
Okul-aile görüşmeleri	20	5.0	19.8
Hizmet içi eğitimler ve toplantılar	14	3.5	13.9
Çocuk hakları kulübü	3	0.8	3.0
Bilgim yok	2	0.5	2.0
Hiçbir şey yapılmamaktadır	11	2.8	10.9
Milli Eğitim müdürlüğüne bildirilmektedir	1	0.3	1.0
Ara toplam	101	25.2	100
Cevap vermeyenler	299	74.8	-
Toplam	400	100	-

* Birden fazla cevap verilmiştir, ** Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren çocuk koruma kanunu hakkında ise çalışmaya katılan öğretmenlerin sadece % 13.5'inin bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin % 86.5'inin (346 öğretmen) bu kanun hakkında daha önceden bilgilendirilmedikleri yönünde cevap verdikleri saptanmıştır.

4.1.4. Çocuk ihmal ve istismarı türlerinin belirleyicileri hakkında bilgi

Bu kısımda öğretmenlere fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine ne kadar güvendikleri sorularak çocuk ihmal ve istismarının tüm türleri hakkındaki bilgileri ve bu türleri tanımlanmalarına yönelik kendilerine güven düzeyleri ölçülmüştür. Bu değerlendirme için 5'li likert tip ölçek kullanılarak öğretmenlerin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada ne kadar hazırlıklı olduklarını 1 (çok hazırlıksızım), 2 (biraz hazırlıksızım), 3 (emin değilim), 4 (biraz hazırlıklıyım) ve 5 (çok hazırlıklıyım) arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmenler ihmali ve istismarın türlerini tanımlamada cinsel istismar hariç ağırlıklı olarak biraz hazırlıklıyım (4) demişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin en çok kendilerine güven belirttikleri ve 5 (çok hazırlıklıyım) dedikleri çocuk ihmalidir (% 16.0). İhmali duygusal istismar (% 13.3), fiziksel istismar (% 12.5) ve cinsel istismar (% 8.3) takip etmektedir. Ancak kendilerine güven konusunda biraz hazırlıklı oldukları (4) istismar türü fiziksel istismardır (% 55.3). Bunu yine ihmal (% 52.0), duygusal istismar (% 49.3) ve cinsel istismar (% 31.5) takip etmektedir. Tablo 15'de elde edilen istatistiksel sonuçlar gösterilmektedir.

Tablo 15. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Türlerini Belirlemede Kendilerine Güven Durumları

	Fiziksel istismar	Cinsel istismar	Duygusal istismar	İhmali
--	-------------------	-----------------	-------------------	--------

Çok hazırlıksızım	N	26	73	27	27
	%	6.5	18.3	6.8	6.8
Biraz hazırlıksızım	N	23	31	24	26
	%	5.8	7.8	6.0	6.5
Emin değilim	N	80	137	99	75
	%	20.0	34.3	24.8	18.8
Biraz hazırlıklıyım	N	221	126	197	208
	%	55.3	31.5	49.3	52.0
Çok hazırlıklıyım	N	50	33	53	64
	%	12.5	8.3	13.3	16.0
Toplam	N	400	400	400	400
	%	100	100	100	100

Tablo 16’da ise çalışmaya katılan 400 öğretmenin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamayabilmede kendilerine güven ortalamaları ve standart sapmaları ile tüm kategoriler için toplam ortalama ve standart sapma verilmiştir (1 (çok hazırlıksızım), 2 (biraz hazırlıksızım), 3 (emin değilim), 4 (biraz hazırlıklıyım) ve 5 (çok hazırlıklıyım)).

Tablo 16. Çocuk İhmal ve İstismarı Türlerini Belirlemede Güven Ortalamaları

Tanımlamadaki güven	Ortalama	SS
Fiziksel istismar	3,62	1,00
İhmal	3,64	1,04
Duygusal istismar	3,56	1,02
Cinsel istismar	3,04	1,21
Toplam*	3,46	1,09

* Tüm kategoriler için

Tanımlamadaki güven ortalamalarına bakıldığında ihmalin ortalamasının daha yüksek olduğu (3.64) ve en düşük ortalamanın da cinsel istismara (3.04) ait olduğu görülmektedir. İhmali sırası ile fiziksel istismar (3.62) ve duygusal istismar (3.56) takip etmektedir.

Öğretmenlerin bu 4 gruptaki ihmal ve istismar türlerini tanımlamada kendilerine güven durumları ile kendilerinin ve okullarının bazı özellikleri arasında ilişki saptanmıştır (Tablo 17). Bunlar;

- Yaş ile fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p < 0.05$),
- Anne ya da baba olma durumu ile sadece duygusal istismarın belirtilerini tanımlama ($p < 0.05$),

- Öğretmen olarak çalışma süresi ile duygusal istismar ve cinsel istismarın belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- Daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma ile duygusal istismar ($p<0.05$),
- Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlama ile istismarın diğer türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- Okullarında çocuk ihmal ve istismarı hakkında tartışmalar yapıp yapılmama durumu ile fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlama ($p<0.05$),
- Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilme durumları ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımlama durumları ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p<0.05$),
- Çocuk ihmal ve istismarı diğer okullarla aynı sıklıkta görülür (evet ya da hayır) ile fiziksel, cinsel istismar ve çocuk ihmalinin belirtilerini tanımlamadır ($p<0.05$).

Bunların yanı sıra bazı öğretmen ve okul özellikleri ile çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada kendine güven arasında ilişki saptanmamıştır (Tablo 17). Bunlar;

- Yaş ile duygusal istismarın belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Anne ya da baba olma durumu ile fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Hangi düzeydeki öğrencilere öğretmenlik yaptıkları ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Öğretmen olarak çalışma süresi ile fiziksel istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Mezun olunan eğitim seviyesi ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma durumları ile fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)

- Okullarında çocuk ihmal ve istismarı hakkında tartişmalar yapılıp yapılmadığı ile cinsel istismarın belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Şimdiye kadar çocuk ihmal ve ya istismarını bildirdiniz mi? ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Çocuk ihmal ve istismarı diğer okullara göre daha sık görülür (evet ya da hayır) ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Çocuk ihmal ve istismarı diğer okullarla aynı sıklıkta görülür (evet ya da hayır) ile duygusal istismarın belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Çocuk ihmal ve istismarı bu okulda diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür (evet ya da hayır) ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)
- Çocuk ihmal ve istismarı bu okulda hiç görülmez (evet ya da hayır) ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$)

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bildirim yaptığınızda yöneticiniz sizi destekler mi? sorusu ile tüm istismar türleri ve ihmalin belirtilerini tanımlama ($p>0.05$) Şeklinde sıralanabilir.

Tablo 17. Öğretmenlerin İhmal ve İstismar Türlerini Tanımlamada Kendilerine Güvenleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		Fiziksel istismar	Cinsel istismar	Duygusal istismar	İhmal
Yaş	X ²	10.207	37.654	6.769	16.026
	df	4	4	4	4
	p	0.037*	0.000***	0.149	0.003**
Anne ya da baba olma durumu	X ²	4.852	7.016	11.064	5.434
	df	4	4	4	4
	p	0.303	0.135	0.026*	0.246
Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi	X ²	5.192	4.410	0.742	7.305
	df	4	4	4	4
	p	0.268	0.353	0.946	0.121
Öğretmen olarak çalışma süresi	X ²	19.295	27.558	21.173	16.747
	df	12	12	12	12
	p	0.082	0.006**	0.048*	0.159
Okuldaki mevcut öğrenci sayısı	X ²	5.136	7.205	10.932	9.551
	df	8	8	8	8
	p	0.743	0.515	0.206	0.298
Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu	X ²	7.054	10.650	5.710	7.333
	df	8	8	8	8
	p	0.531	0.222	0.680	0.501
Mezun olunan eğitim seviyesi	X ²	3.222	0.201	4.305	3.137
	df	1	1	1	1
	p	0.072	0.653	0.038	0.076
Daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma durumu	X ²	3.223	0.201	4.306	3.137
	df	1	1	1	1
	p	0.115	0.812	0.038*	0.121
Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlamada güven	X ²	-	75.698	113.611	148.553
	df	-	4	4	4
	p	-	0.000***	0.000***	0.000***
Okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmaların yapılma durumu	X ²	22.976	5.268	25.080	29.722
	df	4	4	4	4
	p	0.000***	0.261	0.000***	0.000***
Çocuk koruma kanunu hakkında daha önce bilgilendirilme durumu	X ²	15.476	12.512	17.966	12.000
	df	4	4	4	4
	p	0.004**	0.014*	0.001**	0.017*
Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımlama durumu	X ²	18.751	19.128	17.599	22.582
	df	4	4	4	4
	p	0.001**	0.001**	0.001**	0.000***

* $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı, ** $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı, *** $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı

Tablo 17. Öğretmenlerin İhmal ve İstismar Türlerini Tanımlamada Kendilerine Güvenleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)

		Fiziksel istismar	Cinsel istismar	Duygusal istismar	İhmal
Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar bildirim durumu	X ²	2.515	0.590	0.991	1.447
	df	1	1	1	1
	p	0.158	0.547	0.413	0.304
Çocuk ihmal ve istismarının diğer okullara göre daha sık görülme durumu	X ²	0.419	2.503	1.901	1.522
	df	1	1	1	1
	p	0.714	0.189	0.274	0.341
Çocuk ihmal ve istismarının diğer okullarla aynı sıklıkta görülme durumu	X ²	23.897	14.224	7.975	13.479
	df	4	4	4	4
	p	0.000***	0.007**	0.093	0.009**
Çocuk ihmal ve istismarının diğer okullara göre daha az sıklıkta görülme durumu	X ²	6.535	5.412	5.329	7.993
	df	4	4	4	4
	p	0.163	0.248	0.255	0.092
Çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmemesi durumu	X ²	9.359	6.952	3.249	2.509
	df	4	4	4	4
	p	0.053	0.138	0.517	0.643
Okul müdürünün bildiri destekleme durumu	X ²	9.374	1.597	5.832	5.537
	df	4	4	4	4
	p	0.052	0.809	0.212	0.236

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı, ** $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı, *** $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı

Not 1. Yaş ve fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, güven ölçeğinin çok hazırlıksızım, biraz hazırlıksızım ve emin değim tek satır olarak biraz hazırlıklıyım ve çok hazırlıklıyım ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 2. Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi ile fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, sınıf düzeyinin Okul öncesi, Ana sınıfı, Sınıf ve Orta öğretim birleştirilmiştir.

Not 3. Mezun olunan eğitim seviyesi ile fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, güven ölçeğinin çok hazırlıksızım, biraz hazırlıksızım ve emin değim tek satır olarak biraz hazırlıklıyım ve çok hazırlıklıyım ikinci tek satır olarak, mezun olunan eğitim seviyesinin de öğretmen lisesi, diğer ve lisans tek satır yüksek lisans ve doktora tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 4. Daha önce çocuk ihmal/istismarına ve çocuk korumasına yönelik eğitim alma ile fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, güven ölçeğinin çok hazırlıksızım, biraz hazırlıksızım ve emin değim tek satır olarak biraz hazırlıklıyım ve çok hazırlıklıyım ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 5. Fiziksel istismarı tanımlamada güven durumları ile cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, güven ölçeğinin çok hazırlıksızım, biraz hazırlıksızım ve emin değim tek satır olarak biraz hazırlıklıyım ve çok hazırlıklıyım ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 6. Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar bildirim durumu ile fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, güven ölçeğinin çok hazırlıksızım, biraz hazırlıksızım ve emin değim tek satır olarak biraz hazırlıklıyım ve çok hazırlıklıyım ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 7. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının okullarında daha sık görüldüğüne inançları ile fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendine güven durumları değerlendirilirken, güven ölçeğinin çok hazırlıksızım, biraz hazırlıksızım ve emin değim tek satır olarak biraz hazırlıklıyım ve çok hazırlıklıyım ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Elde edilen istatistiksel sonuçlar 40-49 yaş aralığındaki öğretmenlerin fiziksel, cinsel istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine daha fazla güvendiklerini göstermektedir. Ayrıca anne ya da baba olanlar duygusal istismarın belirtilerini tanımlamada, 21-30 yıl arası deneyime sahip olan öğretmenler cinsel ve duygusal istismarı tanımlamada, daha önce çocuk ihmal/istismar ve çocuk korumasına yönelik eğitim alanlar duygusal istismarı tanımlamada, fiziksel istismarı tanımlamada kendine güvenen öğretmenler cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada, okullarında çocuk ihmal ve istismarına yönelik tartışmalar yapılan öğretmenler fiziksel, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada, çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmiş öğretmenler tüm istismar türleri ve ihmali tanımlamada, çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımlayan öğretmenler tüm istismar türleri ve ihmali tanımlamada kendilerine daha fazla güvenmektedir. Bununla birlikte çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında diğer okullarla aynı sıklıkta görüldüğüne inan öğretmenler fiziksel, cinsel istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine daha az güvenmektedir.

4.1.5. Çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı hakkındaki inanışlar

Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda ebeveynleri ya da bakıcıları tarafından uygulanan ihmal ve istismar vakalarının ne sıklıkta görüldüğü ile ilgili inanışları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okullarda Çocuk İhmal ve İstismarının (Ebeveyn ya da Bakıcıları Tarafından Uygulanan) Görülme Sıklığına İlişkin İnanışları (N=400)

Çocuk ihmal ve istismarı...	N	%
Diğer okullar göre daha sık görülür	15	3.8
Diğer okullara göre daha az sıklıkla görülür	168	42.0
Diğer okullarla aynı sıklıkta görülür	78	19.5
Hiç görülmez	139	34.7
Toplam	400	100

Belirlediğimiz sonuçlar doğrultusunda, öğretmenlerin sadece % 3.8'i çocuk istismarı kendi okulumuzda diğer okullara göre daha sık görülür demiştir. Aynı şekilde öğretmenlerin % 19.5'inin çocuk istismarının kendi okullarında diğer okullarla aynı sıklıkta görüldüğünü belirttikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte, çocuk istismarı kendi okulumda daha az sıklıkta görülür diyen öğretmenlerin % 42.0 ile en büyük orana sahip olduğu belirlenmiştir. Yine öğretmenlerin % 34.7'si çocuk istismarının çalıştıkları okullarda hiç görülmediğine inanmamaktadır.

Tablo 19’da öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının okullarında görülme sıklığı hakkındaki inanışları ile bazı öğretmen ve okul özellikleri arasındaki anlamlı ilişkiler gösterilmektedir. Bunlar;

- Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi_ diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p<0,05$),
- Okuldaki mevcut öğrenci sayısı_ diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p<0,05$),
- Sosyo-ekonomik durum_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p<0,05$),
- Mezun olunan eğitim seviyesi_ hiç görülmez ($p<0,05$),
- Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili okulunuzda tartışmalar yapılıyor mu?_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p<0,05$),
- Çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelendiniz mi?_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür, diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p<0,05$),
- Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımladınız mı?_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p<0,05$),

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının okullarında görülme sıklığı hakkındaki inanışlarını etkilemeyen bazı okul ve öğretmen özellikleri de yine tablo 19’da belirtilmiştir. Bunlar;

- Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür ve diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ($p>0,05$),
- Deneyim_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür, diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p>0,05$),
- Okuldaki mevcut öğrenci sayısı_ çocuk istismarı daha az sıklıkta görülür ($p>0,05$),
- Sosyo-ekonomik durum_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ($p>0,05$),

- Mezun olunan eğitim seviyesi_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür ve diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ($p>0,05$),
- Daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür, diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p>0,05$),
- Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili okulunuzda tartışmalar yapıyor mu?_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür ve diğer okullarla aynıdır ($p>0,05$),
- Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımladınız mı?_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür ve diğer okullarla aynıdır ($p>0,05$),
- Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar bildirdiniz mi?_ çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür, diğer okullardakilerle aynı sıklıkta görülür, diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür ve hiç görülmez ($p>0,05$).

Tablo 19. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının Görülme Sıklığına İlişkin İnanışları ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Okulunuzda çocuk ihmal ve istismarı görülme sıklığı diğer okullara göre...		Daha sık	Aynı	Daha az	Hiç
Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi	X ²	0.000	5.090	3.621	15.184
	df	1	1	1	1
	p	1.000	0.024*	0.057	0.000***
Öğretmen olarak çalışma süresi	X ²	4.906	0.887	2.464	0.638
	df	3	3	3	3
	p	0.179	0.829	0.482	0.888
Okuldaki mevcut öğrenci sayısı	X ²	7.863	17.279	0.837	10.875
	df	1	2	2	2
	p	0.015*	0.000***	0.658	0.004**
Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu	X ²	9.532	20.354	3.686	22.375
	df	2	2	2	2
	p	0.009**	0.000***	0.158	0.000***
Mezun olunan eğitim seviyesi	X ²	0.822	1.221	1.317	5.737
	df	1	1	1	1
	p	0.761	0.415	0.251	0.017*
Daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma durumu	X ²	1.042	2.629	0.348	1.440
	df	1	1	1	1
	p	0.633	0.174	0.555	0.230
Okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmaların yapılma durumu	X ²	2.314	0.003	12.678	17.356
	df	1	1	1	1
	p	0.128	0.954	0.000***	0.000***
Çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenme durumu	X ²	13.803	6.491	7.271	38.210
	df	1	1	1	1
	p	0.000***	0.011*	0.007**	0.000***
Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımlama durumu	X ²	0.006	0.976	12.205	17.063
	df	1	1	1	1
	p	1.000	0.323	0.000***	0.000***
Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar bildirim durumu	X ²	0.615	0.910	2.428	1.746
	df	1	1	1	1
	p	0.664	0.340	0.119	0.186

*P<0,05 düzeyinde anlamlı, **p<0,01 düzeyinde anlamlı, ***p<0,001 düzeyinde anlamlı

Not 1. Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi ile çocuk istismarı daha sık, aynı, daha az ve hiç görülmez şeklindeki inanışların tümü değerlendirilirken öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyinin Okul öncesi, Ana sınıfı, Sınıf ve Orta öğretim satırları tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 2. Çocuk istismarı daha sık görülür ile okuldaki mevcut öğrenci sayısı değerlendirilirken öğrenci sayısının 200'den az ve 200-500 öğrenci satırları birleştirilerek değerlendirilmiştir

Not 3. Mezun olunan eğitim seviyesi ile çocuk istismarı daha sık, aynı, daha az ve hiç görülmez şeklindeki inanışların tümü değerlendirilirken, mezun olunan eğitim seviyesinin de öğretmen lisesi, diğer ve lisans tek satır olarak yüksek lisans ve doktora satırları da ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda çalışmaya katılan ilköğretim öğretmenleri çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında hiç görülmediğine inanmazlarken, lise öğretmenleri hiç görülmediği fikrini savunmaktadırlar. Ayrıca ilköğretim öğretmenleri çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında aynı sıklıkta görüldüğüne inanırken lise öğretmenleri çocuk istismarının diğer okullarla aynı olmadığı inancındadır. Okul mevcudu ile ilişkisine baktığımızda okul mevcudu 200'den az olan okullarda çalışan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarı çalıştığım okulda daha sık görülür derken okul mevcudu 200–500 arası okullar hiç görülmez ve okul mevcudu 500'den fazla olan okullarda çalışan öğretmenler aynı sıklıkta görülür demektedir. Yüksek sosyo-ekonomik seviyeye sahip öğrencilerin olduğu okullarda çalışan öğretmenler okullarında çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediğine inanmaktayken, düşük sosyo-ekonomik seviyeye sahip öğrencilerin buldukları okullarda çalışan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının diğer okullarla aynı sıklıkta ve daha sık görüldüğüne inanmaktadır. Mezun oldukları okullara baktığımız da ise lisans ve öncesi eğitim seviyesine sahip öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında hiç görülmediğine ilişkin inancı kabul etmemektedir. Buna karşı lisansüstü eğitim almış öğretmenler kendi okullarında istismarın hiç görülmediği inancındadır. Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılan okullarda çalışan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının okullarında hiç görülmediğini kabul etmezken diğer okullara göre daha az sıklıkta görüldüğü inancındadır. Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmaların yapılmıyor olması öğretmenlerin çalıştıkları okullarda çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediğine inanmalarına neden olmuştur. Çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenmiş olmak öğretmenlerin istismarın kendi okullarında daha sık görüldüğüne, aynı sıklıkta görüldüğüne, daha az sıklıkta görüldüğüne inanmalarına neden olurken hiç görülmediğine de inanmamalarına neden olmuştur. Son olarak çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımlamış olmak çocuk istismarının kendi okullarında daha az sıklıkta görüldüğüne inanmalarına ve hiç görülmediğine inanmamalarına sebep olmuştur.

4.1.6. Çocuk ihmal ve istismarını bildirim deneyimi

Bu soruda öğretmenlere şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelendikleri, tanımladıkları ya da bildirdikleri vakalar olup olmadığı ya da başka birinin çocuk ihmal ve istismarını tanımlamasına ya da bildirmesine yardımcı olup olmadığı konusunu sorarak onların bu konulardaki deneyimlerine ilişkin veriler elde ettik. Bu veriler doğrultusunda

öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirimde bulduklarından çok şüphelendiklerini ve tanımladıklarını belirledik.

Öğretmenlerin % 35.0'i (140 öğretmen) hayatları boyunca en az bir kez çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş, % 27.8'i ise tanımlamıştır. Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş öğretmenlerin % 24.3'ü geçtiğimiz 12 ay boyunca çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiştir. Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş öğretmenlerin sadece % 25.7'si yönetime bildirmiştir. Yönetime bildiren 36 öğretmenden ise % 58.3'ü yönetimin yetkililere bildirdiklerinden emin değildir. Tablo 20'de elde edilen sonuçlar gösterilmektedir.

Tablo 20. Çocuk İhmal ve İstismarından Şüphelenme Durumu

		N	%	%*
Çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelendiniz mi?	Evet	140	35.0	-
	Hayır	260	65.0	-
Çocuk ihmal ve istismarından geçtiğimiz 12 ay boyunca şüphelendiniz mi?	Evet	34	8.5	24.3
	Hayır	106	26.5	75.7
	Cevap vermeyen	260	65.0	-
Yönetime bildirdiniz mi?	Evet	36	9.0	25.7
	Hayır	104	26.0	74.3
	Cevap vermeyen	260	65.0	-
Yönetim yetkililere bildirdi mi?	Evet	12	3.0	33.3
	Hayır	3	0.8	8.3
	Emin değilim	21	5.3	58.3
	Cevap vermeyen	364	91.0	-

* Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Tablo 21'de gösterildiği gibi öğretmenlerin % 27.8'i (111 öğretmen) şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını en az bir kez tanımlamıştır. Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlayan öğretmenlerin % 31.5'i geçtiğimiz 12 ay boyunca tanımlamıştır. Tanımadıkları çocuk ihmal ve istismar vakalarını yönetime bildiren öğretmen sayısı ise 33 (% 29.7) dür. Yönetime bildiren öğretmenlerin % 18.2'si yönetimin yetkililere bildirdiğini belirtmiştir.

Tablo 21. Çocuk İhmal ve İstismarını Tanımlama Durumu

		N	%	%*
Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımladınız mı?	Evet	111	27.8	-
	Hayır	289	72.3	-
Çocuk ihmal ve istismarını geçtiğimiz 12 ay boyunca tanımladınız mı?	Evet	35	8.8	31.5
	Hayır	76	19.0	68.5
	Cevap vermeyen	289	72.3	-
Yönetime bildirdiniz mi?	Evet	33	8.3	29.7
	Hayır	78	19.5	70.3
	Cevap vermeyen	289	72.3	-
Yönetim yetkililere bildirdi mi?	Evet	9	2.3	27.3
	Hayır	6	1.5	18.2
	Emin değilim	18	4.5	54.5
	Cevap vermeyen	367	91.8	-

* Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin % 10.5'i şimdiye kadar kişisel olarak çocuk ihmal ve istismarından şüphelendiklerinde ya da tanımladıklarında herhangi bir yetkili kişi ya da kuruluşa (okul rehber öğretmen, sosyal hizmetler, polis gibi) bildirmişlerdir. Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildiren öğretmenlerin % 33.3'ü geçtiğimiz 12 ay boyunca bildirmiştir. Ayrıca bu bildirimi yapan öğretmenlerin % 92.9'u okul yönetimine de bildirmiş ve % 30.8'i okul yönetiminin de yetkilere bildirdiğini belirtmiştir. Tablo 22'de elde edilen veriler gösterilmektedir.

Tablo 22. Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirim Durumu

		N	%	%*
Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye	Evet	42	10.5	23.9

kadar bildirdiniz mi?	Hayır	134	33.5	76.1
	Cevap vermeyen	224	56.0	-
Çocuk ihmal ve istismarını geçtiğimiz 12 ay boyunca bildirdiniz mi?	Evet	14	3.5	33.3
	Hayır	28	7.0	66.7
	Cevap vermeyen	358	89.5	-
Yönetime bildirdiniz mi?	Evet	39	9.8	92.9
	Hayır	3	0.8	7.1
	Cevap vermeyen	358	89.5	-
Yönetim yetkililere bildirdi mi?	Evet	12	3.0	30.8
	Hayır	6	1.5	15.4
	Emin değilim	21	5.3	53.8
	Cevap vermeyen	361	90.3	-

* Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Başkasının çocuk ihmal ve istismarını tanımlamasına yardımcı olan öğretmen sayısı tablo 23’de belirtilmiştir. Buna göre öğretmenlerin % 25.0’i şimdiye kadar başkasının çocuk ihmal ve istismarını en az bir ya da iki kez tanımlamasına yardımcı olmuştur. Başkasının çocuk ihmal ve istismarını tanımlamasına yardımcı olan öğretmenlerin % 12.0’si geçtiğimiz 12 ay boyunca yardımda bulunmuştur. % 14.0’ü yönetime bildirmiş, % 71.4’ü ise yönetimin yetkililere bildirdiğini belirtmiştir.

Tablo 23. Başkasının Çocuk İhmal ve İstismarını Tanımlamasına Yardımcı Olma Durumu

	N	%	%*
--	---	---	----

Başkasının çocuk ihmal ve istismarını tanımlamasına şimdiye kadar yardımcı oldunuz mu?	Evet	100	25.0	-
	Hayır	300	75.0	-
Başkasının çocuk ihmal ve istismarını tanımlamasına geçtiğimiz 12 ay boyunca yardımcı oldunuz mu?	Evet	48	12.0	48.0
	Hayır	52	13.0	52.0
	Cevap vermeyen	300	75.0	-
Yönetime bildirdiniz mi?	Evet	14	3.5	14.0
	Hayır	86	21.5	86.0
	Cevap vermeyen	300	75.0	-
Yönetim yetkililere bildirdiniz mi?	Evet	10	2.5	71.4
	Hayır	3	0.8	21.4
	Emin değilim	1	0.3	7.1
	Cevap vermeyen	386	96.5	-

* Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Tablo 24’de “Öğretmenlerin başkasının çocuk ihmal ve istismarını bildirmesine yardımcı oldunuz mu?” sorusuna verilen yanıtların istatistiksel sonuçları belirtilmiştir. Buna göre öğretmenlerin sadece % 10.8’i evet demiştir. Evet diyen öğretmenlerin % 46.5’i başkasının çocuk ihmal ve istismarını bildirmesine 12 ay içinde yardımcı olmuştur. Başkasının çocuk ihmal ve istismarını bildirmesine yardımcı olan öğretmenlerin % 32.6’sı yönetime kendisi de bildirmiştir. % 21.4’ü ise yönetimin yetkililere bildirdiğinden emin değildir.

Tablo 24. Başkasının Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirmesine Yardımcı Olma Durumu

	N	%	%*
Başkasının çocuk ihmal ve istismarını bildirmesine şimdiye kadar yardımcı	43	10.8	-
Hayır	357	89.3	-

oldunuz mu?					
Başkasının çocuk ihmal ve istismarını bildirmesine geçtiğimiz 12 ay boyunca yardımcı oldunuz mu?	Evet	20	5.0	46.5	
	Hayır	23	5.8	53.5	
	Cevap vermeyen	357	89.3	-	
Yönetime bildirdiniz mi?	Evet	14	3.5	32.6	
	Hayır	29	7.3	67.4	
	Cevap vermeyen	357	89.3	-	
Yönetim yetkililere bildirdi mi?	Evet	9	2.3	64.3	
	Hayır	2	0.5	14.3	
	Emin değilim	3	0.8	21.4	
	Cevap vermeyen	386	96.5	-	

* Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Tablo 25’de öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk istismar türleri ve ihmal ile ilgili kaç kez bildirim yaptıkları, kaç kez tanımladıkları ve şüphelendikleri ile ilgili ortalamaları ve standart sapmaları verilmektedir. Standart sapmalar ve ortalamalar hesaplanırken şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlamamış, bildirmemiş ya da ihmal istismardan şüphelenmemiş öğretmenler ve bu soruyu boş bırakan öğretmenler dâhil edilmemiştir.

Tablo 25. Öğretmenlerin Çocuk İhmal/İstismar Türlerinden Toplam Şüphelenme, Tanımlama ve Bildirim Sayısı

İstismar çeşidi	Şüphelenme		Tanımlama		Bildirim	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
İhmal	9.20	8.92	7.31	7.02	2.91	2.12
Fiziksel istismar	7.30	6.96	5.80	5.49	5.11	4.72
Duygusal istismar	5.02	4.82	3.99	3.72	1.72	1.53
Cinsel istismar	1.95	1.14	1.53	0.74	1.20	0.63

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi en düşük şüphelenme ve tanımlama oranı cinsel istismara aittir. Çocuk ihmal ve istismarı içinde en yüksek şüphelenme ve tanımlama oranı ise ihmal olarak belirlenmiştir.

Ayrıca öğretmenlerin şüphelendikleri vakaları tanımlama yüzdelerine baktığımızda öğretmenlerin fiziksel istismar için 10 vakadan 7’sini (% 70), duygusal istismar için 10 vakadan 3’ünü (% 34.2), cinsel istismar için 10 vakadan 8’ini (% 80.6), ihmal için ise 10 vakadan 3’ünü (% 31.6) bildirdikleri belirlenmiştir.

Verilen cevaplara baktığımızda (bir öğretmen birden fazla ihmal ve istismar türü için yanıt verebilmektedir) ise çalışmaya katılan öğretmenlerin % 25.7'si (103 öğretmen) fiziksel istismardan kaç kez şüphelendiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin %21.5'i (86 öğretmen) fiziksel istismarı kaç kez tanımladığını ve % 6.7'si (27 öğretmen) de kaç kez bildirdiğini sayısal olarak ifade etmiştir.

Duygusal istismarla ilgili olarak öğretmenlerin % 21.0'i (84 öğretmen) kaç kez şüphelendiğini, % 15.0'i (60 öğretmen) kaç kez tanımladığını ve % 2.5'i (10 öğretmen) de kaç kez bildirdiğini belirtmiştir.

Cinsel istismar ile ilgili olarak öğretmenlerin % 5.0'i (20 öğretmen) kaç kez şüphelendiğini, %3.7'si (15 öğretmen) kaç kez tanımladığını ve % 2.5'i (10 öğretmen) de kaç kez bildirdiğini belirtmiştir.

Son olarak ihmale ilgili öğretmenlerin % 25.7'si (103 öğretmen) kaç kez şüphelendiklerini, % 21.7'si (87 öğretmen) kaç kez tanımladıklarını, % 5.0'i (20 öğretmen) kaç kez bildirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 26. Bildirim Sonucunda Yarar ve Zarar Dağılımı

	N	Ort	SS	Medyan
Ülkemizde bildirim sonucu yardım gören çocukların yüzdesi	143	34.28	24.192	30
Ülkemizde bildirim sonucu zarar gören çocukların yüzdesi	257	41.21	28.200	45

Çalışmaya katılan öğretmenlere “İstismar ve ihmale uğramış ülkemizdeki çocukların % kaçını bildirim sonucu yardım veya zarar görmüştür?” diye sorulduğunda, öğretmenlerin bildirim sonucunda çocukların % 34.3 oranında yardım, % 41.2 oranında zarar gördüklerini ifade ettikleri belirlenmiştir (Tablo 26).

Öğretmenlerin ve okulun bazı özellikleri ile çocuk ihmal ve istismarının bildirim sonucu yarar ya da zarar belirtme arasında ilişki olup olmadığına bakıldığında sadece daha önce çocuk ihmal ve istismarını tanımlamış olma ile bildirimsonucunda çocuklara daha çok yarar sağlanacağını düşünme arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Ancak daha önceden çocuk ihmal ve istismarını tanımlamak ile daha çok zarar göreceğini düşünme arasında ilişki yoktur. Bunun yanı sıra anne ya da baba olup olmadığı, çocuk ihmal/istismarına yönelik eğitim alıp almadığı, okullarında ihmal ve istismarla ilgili tartışmalar yapılıp yapılmadığı,

ocuk koruma kanunu hakkında eğitim alıp almadığı, Şimdiye kadar ocuk ihmal ve istismarından Şüphelenip Őüphelenmediđi, kişisel olarak ocuk ihmal ve istismarını bildirip bildirmediği, okuldaki görevi ve okuldaki mevcut ğrenci sayısı ile bildirimsonucunda çocuklara yarar ya da zarar sağlanacağı arasında ilişki saptanmamıştır. Tablo 27’de ise öğretmenlerin ocuk ihmal ve istismarını bildirim sonucunda çocuklara yarar ya da zarar sağlanacağını düşünme ile anlamlı ilişkisi olan ve olmayan bazı okul ve ğretmen özellikleri gösterilmektedir.

Tablo 27. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının Bildirilmesi Sonucu Yarar ve Zarar Belirtme Yüzdeleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		N		Yarar	Zarar
Anne ya da baba olma durumu	Evet	314	t	1.316	0.280
	Hayır	86	df	398	398
			p	0.189	0.779
Okuldaki görev	Sınıf öğretmeni	133	t	0.116	-0.504
	Branş öğretmeni	220	df	351	351
			p	0.908	0.614
Sınıf öğretmeni	Müdür yrd.	133	t	0.371	1.260
	Müdür	15	df	146	146
			p	0.711	0.210
Sınıf öğretmeni	Müdür	133	t	0.499	0.411
	Müdür	5	df	136	136
			p	0.619	0.682
Sınıf öğretmeni	Diğer	133	t	1.438	1.306
	Diğer	27	df	158	158
			p	0.152	0.194
Branş öğretmeni	Müdür yrd.	220	t	0.358	1.120
	Müdür yrd.	15	df	233	233
			p	0.721	0.264
Branş öğretmeni	Müdür	220	t	0.571	0.551
	Müdür	5	df	223	223
			p	0.569	0.582
Branş öğretmeni	Diğer	220	t	1.512	1.128
	Diğer	27	df	245	245
			p	0.132	0.260
Müdür yrd.	Müdür	15	t	0.535	0.919
	Müdür	5	df	18	18
			p	0.599	0.370
Müdür yrde.	Diğer	15	t	0.643	0.183
	Diğer	27	df	40	40
			p	0.524	.856
Müdür	Diğer	5	t	1.139	0.853
	Diğer	27	df	30	30
			p	0.264	0.400
Okuldaki mevcut öğrenci sayısı	200'den az	60	t	0.445	0.464
	200-500	130	df	188	188
			p	0.657	0.643
200'den az	500 ve fazlası	60	t	0.433	0.067
	500 ve fazlası	210	df	268	268
			p	0.666	0.947

* $P < 0,01$ düzeyinde anlamlı

Tablo 27. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının Bildirilmesi Sonucu Yarar ve Zarar Belirtme Yüzdeleri ile Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)

		N		Yarar	Zarar
	200-500	130	t	1.211	0.757
	500 ve fazlası	210	df	338	338
			p	0.227	0.450
Daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma	Evet	25	t	0.146	1.101
	Hayır	375	df	398	398
			p	0.884	0.272
Okulunuzda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılıyor mu?	Evet	216	t	1.484	-0.005
	Hayır	184	df	398	398
			p	0.139	0.996
Çocuk koruma kanunu ile ilgili bilgilendirilme durumu	Evet	54	t	0.779	1.066
	Hayır	346	df	398	398
			p	0.436	0.287
Çocuk ihmal veya istismarından şimdiye kadar şüphelendiniz mi?	Evet	140	t	0.899	0.005
	Hayır	260	df	398	398
			p	0.369	0.996
Çocuk ihmal veya istismarını şimdiye kadar tanımladınız mı?	Evet	111	t	3.340	1.354
	Hayır	289	df	398	398
			p	0.001*	0.176
Kişisel olarak çocuk ihmal veya istismarını şimdiye kadar bildirdiniz mi?	Evet	42	t	0.950	0.851
	Hayır	134	df	174	174
			p	0.343	0.396

* $P < 0,01$ düzeyinde anlamlı

4.1.7. Çocuk ihmal ve istismar şüphesini bildirme ya da bildirmeme konusunda kararı etkileyen faktörler

Anketimizin T4. ve T5. sorularında öğretmenlere çocuk ihmal ve istismarını bildirme ya da bildirmeme kararını etkileyen faktörleri sorduk. Açık uçlu olarak hazırlanan bu sorulara öğretmenlerin çocuk, aile, okul faktörü ve kendilerinden kaynaklanan faktörler olmak üzere 4 grupta yanıt vermeleri istenmiştir.

Tablo 28’de öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaştıklarında neden bildirme kararı verdiklerine ilişkin faktörler yer almaktadır.

Tablo 28. Öğretmenlerin Bildirim Kararını Etkileyen Faktörler

Faktör	Cevap sayısı*
Çocuk	
Davranışsal ve duygusal göstergeler	10
Çocuk hakları ile ilgili konular	6
İhmal ve istismarın fiziksel işaretleri	3
Çocuktan gelen itiraflar	2
Aile	
Ailenin uygunsuz ve tutarsız davranışları	7
Ailenin durumu açığa vurması	3
Ailenin eğitim ve sosyo-ekonomik eksikliği	3
Savunma-kaçınma aile ile ilişki kuramama	3
İlgisizlik	3
Ailenin kararsız olması ve görevini yerine getirememesi	2
Okul	
Destekleyici atmosfer	10
Okulun itibarı	5
Bildirime olan beklenti	1
Yerinde ve açık prosedürler	1
Öğretmen (kendi)	
Ahlaki sorumluluk	14
Yasal sorumluluk	3
Bilgi kanıt	3
Çocuğun uğradığı haksızlığa katlanamama	1

* Birden fazla cevap verilmiştir.

Tablo 29'da ise öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaştıklarında neden bildirmeme kararı verdiklerine ilişkin faktörler yer almaktadır.

Tablo 29. Öğretmenlerin Bildirmeme Kararını Etkileyen Faktörler

Faktör	Cevap sayısı*
Çocuk	
Bildirimden sonraki sonuçlardan korku	18
Yeterince ciddi olmaması, yetersiz kanıt	8
Devletin bu konuda yetersiz oluşu, yasal zorunluluk yokluğu	6
Çocuğun açığa çıkarmaması	5
Ailesini sevmesi	4
Aile	
Çocuğun ailesinden gelebilecek öç ve kabullenmeme	15
Ailenin yardımcı olması	11
Geleneksel Türk aile yapısı	5
Ailenin durumu ile empati kurma	5
Ailenin rehberlik servisi tarafından biliniyor olması	1
Okul	
Gerekli destek eksikliği	9
Okulun itibarını sarsma korkusu	4
Aile ile temas kurmada okulun isteksizliği	1
Öğretmen (kendi)	
Fazla tecrübeli olma	8
Bildirim her hangi bir fayda sağlamayacağını düşünme	7
Yanlış yapma korkusu	5
Durumu daha kötü hale getirmeme isteği	4
Çocuğa bildirmeden yardım etme isteği	4
Tecrübesizlik	3
Öğretmenin aileden çekinme duygusu	1

* Birden fazla cevap verilmiştir.

Genel olarak bu 2 soruya da verilen cevap yüzdeleri oldukça düşüktür. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirim kararını vermesindeki çocukla ilgili faktörlere verdikleri cevap yüzdesi çalışmaya katılan tüm öğretmenler arasında % 5,2'dir. Aile ile ilgili faktörlere verilen cevap yüzdesi % 5,2 okul ile ilgili verilen cevap yüzdesi % 4,2 ve son olarak kendinden kaynaklanan faktörleri belirtme ise yine % 5,2 olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirmeme kararını etkileyen faktörlerle ilgili olarak çocukla ilgili faktörler çalışmaya katılan tüm öğretmenler arasından sadece % 10,2'si tarafından cevaplandırılmıştır. Aile ile ilgili faktörleri öğretmenlerin % 9,2'si, okulla ilgili faktörleri ise % 3,5'i cevaplandırmıştır. Öğretmenlerin % 8,0'i ise kendinden kaynaklanan nedenleri sıralamıştır.

4.2. İkinci Kısım

Bu kısımda Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve O'Toole'un çalışmasına benzer güçlü bir metodolojik yaklaşımdan oluşan faktöriyel değişkenler kullanılmaktadır. Öğretmenler bu kısımda potansiyel çocuk istismarı ile ilgili 5 değişkenli kombinasyondan oluşan 32 hikâyeye cevap vermişlerdir. Seçilen değişkenler sınıf içinde kolayca gözlenebilen ve bildirim davranışını etkileyen faktörler olarak literatürde daha önceden tanımlanmıştır ve bir araya getirilerek hikâyeler oluşturulmuştur. Bu hikâyeler içinde yer alan 5 değişken iki seviyede tanımlanmaktadır. Bu iki seviye Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından belirlenmiş olup fiziksel istismar, tekrar eden istismar izleri, çocuğun davranışlarında değişim ve düşük aile iletişimi negatif, ihmal, ilk defa görülen izler, davranışta herhangi bir değişimin olmaması ve iletişimi yüksek bir aile pozitif yönde değerlendirilmiştir. Ayrıca hikâyeler tüm değişkenlerin her seviyesini içerecek şekilde oluşturulmuştur. Bu da bize öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını nasıl saptadıkları ve bildirim kararını nasıl verdikleri konusunda vaka, öğretmen ve okul özelliklerinin etkilerine ulaşmamızı sağlamıştır. Bu değişkenler tablo 30'da gösterilmektedir.

Tablo 30. Durum, Öğretmen ve Okul Bağımsız Değişkenleri

Durum Özellikleri
İstismar veya ihmal çeşidi (fiziksel istismar, ihmal vb.)
İstismar veya ihmalin tekrarı (çok tekrar, az tekrar)
İstismar veya ihmalin çocuğa etkisi (yüksek etki, düşük etki)
Ailenin sosyo-ekonomik durumu (yüksek SED, düşük SED)
Ailenin iletişimi (yüksek iletişim, düşük iletişim)
Öğretmen özellikleri
Cinsiyet
Yaş
Ebeveynlik durumu
Mezuniyet durumu
Öğretmen olarak çalışma yılı
Hangi düzeydeki öğrencilere öğretmenlik yaptığı
Çocuk ihmali veya istismarına yönelik eğitim alma durumu

Tablo 30. Durum, Öğretmen ve Okul Bağımsız Değişkenleri (Devam)

Öğretmen özellikleri
Kanunlara göre ihmal/istismarı bildirim zorunluluğuna olan inanç
Milli Eğitim politikasına göre bildirim zorunluluğuna olan inanç

Ahlaki anlamda bildirim zorunluluğuna olan inanç
Çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada kendine güven durumları
Şimdiye kadar ihmal/istismardan şüphelenme durumları
Şimdiye kadar ihmal/istismarı tanımlama durumları
Şimdiye kadar ihmal/istismarı bildirim durumları
Çocuk ihmal/istismarının okullarında görülme sıklığına ilişkin inanışları
Okul özellikleri
Okul mevcudu
Sınıf mevcudu
Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu
Okullarında ihmal/istismara yönelik tartışma yapılma durumu
Okul yönetiminin bildirime verdiği destek

Çalışmaya katılan 400 öğretmen bu 32 hikâyeye cevap vermiştir ve böylece toplam 12800 cevap elde edilmiştir. Öğretmenler her hikâyeye için 1'den 5'e kadar olan skaladan (istismar için 1=Kesinlikle ihmal/istismar değil, 5= Kesinlikle ihmal/istismar, bildirim için 1=Kesinlikle bildirmem, 5= Kesinlikle bildirim ve 2, 3, 4 aradaki değerler olarak) bildirim ve istismar için olasılık belirlemişlerdir.

Aşağıdaki tabloda ihmal/istismarı belirleme ve bildirim için elde edilen ortalama ve standart sapma değerleri verilmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin hikâyelerde çocuk ihmal ve istismarını belirlemeye yönelik verdikleri cevapların ortalaması 3.01 olup emin değilim şeklindedir. Bildirime yönelik verdikleri cevapların ortalaması ise 2.77 olup muhtemelen hayır ve emin değilim arasındadır.

Tablo 31. Hikâye Değişkenlerini Belirleme ve Bildirim İstatistikleri

Hikâye değişkenleri	Belirleme		Bildirim	
	Ort.	SS	Ort.	SS
İstismar çeşidi				
Fiziksel	3.47	1.36	3.23	1.51
İhmal	2.55	1.30	2.31	1.38
İstismar tekrarı				
Yüksek tekrar	3.04	1.38	2.82	1.50
Düşük tekrar	2.97	1.43	2.70	1.54
İhmal ve istismarın çocuğa etkisi				
Yüksek etki	3.30	1.39	3.01	1.53
Düşük etki	2.72	1.36	2.52	1.46
Çocuğun ailesinin sosyo-ekonomik durumu				
Yüksek SED	2.97	1.41	2.74	1.51
Düşük SED	3.05	1.40	2.80	1.52
Çocuğun ailesinin iletişimi				
Yüksek iletişim	2.87	1.40	2.63	1.49
Düşük iletişim	3.15	1.40	2.91	1.53

Not: Puanlar en düşükten en yükseğe göre sıralanmışlardır. Saptama için (1=kesinlikle istismar/ihmal değildir 5=kesinlikle ihmal/istismardır). Bildirim için (1=kesinlikle bildirmem 5=kesinlikle bildiririm).

4.2.1. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalini belirleme olasılığı

Bu kısımda 32 hikâyenin her biri için, “Bu çocuk ne kadar olasılıkla istismara veya ihmale uğramıştır?” şeklinde bir saptama sorusu sorulmuştur. Bunun sonucunda elde edilen R^2 (adj) değeri tüm hikâye değişkenleri, öğretmen ve okul özellikleri için 0.200 olarak belirlenmiştir (Tablo 32).

Girilen hikâye değişkenlerinin (istismar çeşidi, tekrar durumu, çocuğun davranışlarındaki değişim ve aile iletişimi) elde edilen tüm beta ağırlıkları $p < 0,001$ seviyesinde anlamlı kabul edilmişlerdir. Olası fiziksel istismar, tekrar eden istismar izleri, çocuğun davranışlarında değişim ve düşük aile iletişimi değişkenlerinin bulunduğu hikâyeler; olası ihmal, ilk defa görülen izler, davranışta herhangi bir değişimin olmaması ve iletişimi yüksek bir aile değişkenlerinin yer aldığı hikâyelerden daha yüksek istismar olasılığına sahip olduğu saptanmıştır. Çocuk ihmal ve istismarını belirleme öğretmen ve okul özellikleriyle karşılaştırıldığında elde edilen anlamlılık düzeylerinin, istismar çeşidi, tekrar durumu, çocuğun davranışlarındaki değişim ve aile iletişimi gibi hikâye değişkenlerine göre genel

olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir. Çocuk ihmal ve istismarını belirlemeye yönelik etkisi olduğu düşünülen öğretmen değişkenleri ise; cinsiyet, ebeveynlik durumu, öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi, öğretmen olarak çalışma yılı, okuldaki toplam çalışma süresi, mezun olunan eğitim seviyesi, çocuk ihmal ve istismarına/çocuk korumasına yönelik eğitim alma durumu, yasal ve ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirim zorunluluğuna inanma durumu, istismarı veya ihmali tanımlamadaki kendine güven durumları, daha önceden çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme, çocuk ihmal ve istismarını tanımlama ve bildirim durumu ve ihmal/istismarın okullarında görülme sıklığıyla ilgili inanışlarıdır.

Yukarıda sıraladığımız öğretmen özelliklerinden hangilerinin çocuk ihmal ve istismarını belirlemede etkili olduğunu saptamak için yaptığımız regrasyon analizinde anne ya da baba olma, öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi, müdür yardımcısı olma, öğretmen olarak çalışma yılı, mezun olunan eğitim seviyesi, resmi eğitim alma, cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendine güven, kanunlara göre bildirim zorunluluğunun olduğunu ya da olmadığını düşünme, ahlaki anlamda bildirim zorunluluğunun olduğunu ya da olmadığını düşünme, daha önceden çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme ya da şüphelenmeme, daha önceden çocuk ihmal ve istismarını bildirme ya da bildirmeme ve son olarak çocuk ihmal ve istismarının okullarında görülme sıklığına ilişkin inanç durumları $p<0,05$ düzeyinde anlamlı oldukları belirlenmiştir.

$P>0.05$ düzeyinde anlamlı olmayan öğretmen değişkenleri ise; cinsiyet, sınıf öğretmeni olma, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlamada kendilerine güven durumları, Milli Eğitim politikalarına göre çocuk ihmal ve istismarını bildirim zorunluluklarına olan inanışları ve çocuk ihmal ve istismarını daha önceden tanımlama durumlarıdır.

Anne ya da baba olanlar çocuk ihmal ve istismarını belirlemede daha fazla olasılık belirtmiştir ($p<0.001$). İlköğretim öğretmenleri ve müdür yardımcıları da $p<0.001$ düzeyinde daha fazla olasılık belirtmektedir. Öğretmenler çalışma yılları azaldıkça $p<0.001$ düzeyinde daha fazla olasılık belirtmişlerdir. Lisansüstü eğitim almış öğretmenler ve cinsel istismarı tanımlamada kendine biraz ve çok güvenen öğretmenler hikâyelerin fiziksel istismarı veya ihmali daha çok gösterdiğini belirtmişlerdir ($p<0.01$). Çocuk ihmal/istismarı ve çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alanlar ($p<0.001$), kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirim zorunluluklarına hayır ve emin değilim diyenler ($p<0.001$), ahlaki anlamda bildirim zorunluluğu olduğunu düşünenler ($p<0.05$) daha fazla olasılık belirtmektedir. Son olarak çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenenler ($p<0.001$), çocuk istismarını bildirenler ($p<0.05$) ve okullarında çocuk ihmal ve istismarının daha az görüldüğüne ya da hiç

görülmeye inananlar ($p < 0.001$) istismarı veya ihmali belirleme olasılığında pozitif yönde bir etkiye sahiptir.

Belirlemenin önemli göstergeleri olan okul değişkenleri; sınıf mevcudu, okul mevcudu, okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili okullarında tartışma yapılıp yapılmadığı ve okul yönetiminin bildirimine verdiği destektir. Bu değişkenlerden sınıf mevcudu, okuldaki öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olmaları, çalışmaya katılan öğretmenlerin okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılıp yapılmadığı ve son olarak yöneticilerinin çocuk ihmal ve istismarını bildirdiklerindeki destek durumları çocuk ihmal ve istismarını belirleme ile anlamlı ilişkiye sahiptir ($p < 0.05$).

Okul mevcudu ve okuldaki öğrencilerin yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olmaları gibi okul özellikleri ile çocuk ihmal ve istismarını belirleme arasında ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Okul özellikleri içinde sınıf mevcudu az olan öğretmenler daha fazla olasılık belirlemektedir ($p < 0.001$). Olasılıkların belirlenmesinde okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılan öğretmenler de önemli pozitif etkiye sahiptir ($p < 0.001$). Yöneticilerinin çocuk ihmal/istismar vakasını bildirdiklerinde kendilerini desteklemeyeceğini düşünen öğretmenler ise daha fazla olasılık belirtmiştir ($p < 0.001$).

4.2.2. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali bildirim olasılığı

Bu kısımda ise 32 hikâyenin her biri için, “Hikâyedeki olayı yetkililere bildirme olasılığınız nedir?” şeklinde bir saptama sorusu sorduk. Bunun sonucunda elde ettiğimiz R^2 (adj) değeri tüm hikâye değişkenleri, öğretmen ve okul özellikleri için 0.173 olarak belirlenmiştir (Tablo 32).

Girilen hikâye değişkenlerinin (istismar çeşidi, tekrar durumu, çocuğun davranışlarındaki değişim ve aile iletişimi) elde edilen tüm beta ağırlıkları belirleme modelinde olduğu gibi $p < 0.001$ seviyesinde önemli kabul edilmişlerdir. Olası fiziksel istismar, tekrar eden istismar izleri, çocuğun davranışlarında değişim ve düşük aile iletişimi değişkenlerinin bulunduğu hikâyeler; olası ihmal, ilk defa görülen izler, davranışta herhangi bir değişimin olmaması ve iletişimi yüksek bir aile değişkenlerinin yer aldığı hikâyelerden daha yüksek bildirim olasılığına sahiptir. Öğretmen ve okul özellikleriyle karşılaştırıldıklarında hikâye değişkenleri, bağımlı değişkende açıklanan en yüksek seviyedeki varyansı oluşturmuştur.

Birçok durumda, çocuk ihmal ve istismarını belirlemenin önemli etkileyicileri olan öğretmen özellikleri bildirimde de önemli etkileyicilerdir; öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi, ebeveynlik durumu ve istismarı veya ihmali tanımlamadaki kendine güven durumları gibi. Bunlardan cinsiyet, hangi düzeydeki öğrencilere öğretmenlik yaptığı, mezun oldukları okul, çocuk ihmal/istismarı ve çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alma durumları, fiziksel, cinsel ve duygusal istismarı tanımlamada kendilerine güven durumları, Milli Eğitim politikalarına göre bildirimde olan inanç, şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarını tanımlamış ve bildirmiş olma durumları ve son olarak okullarında çocuk ihmal istismarının görüme sıklığına ilişkin inançları $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bununla birlikte anne ya da baba olmak, okuldaki görevi, öğretmen olarak çalışma yılı, ihmal belirtilerini tanımlamada kendilerine güven durumları, kanunlara göre ve ahlaki anlamda bildirmeye olan inanç, şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarından şüphelenmiş olma durumları $p>0.05$ düzeyinde anlamsız olarak belirlenmiştir.

Belirlemeye yönelik modelle karşılaştırıldığında çocuk ihmal ve istismarını belirlemeye yönelik modelden farklı olarak, anne ya da baba olma, müdür yardımcısı olma, deneyim, kanunlara göre ve ahlaki anlamda bildirim zorunluluğuna olan inanç durumları, şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarından şüphelenme bildirim için $p>0.05$ seviyesinde anlamlı değildir.

Diğer taraftan cinsiyet, fiziksel ve duygusal istismarı tanımlamada kendilerine güven durumları, Milli Eğitim politikasına göre bildirim zorunluluğuna olan inanç ve şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarını tanımlamış olma $p<0.05$ düzeyinde belirlemeye yönelik modelden farklı olarak bildirimde anlamlı değişkenlerdir.

Ayrıca bazı öğretmen ve okul değişkenlerinden; sınıf öğretmeni olma, okul mevcudu, okuldaki öğrencilerin yüksek sosyo-ekonomik seviyeye sahip olmaları ve ihmalin belirtilerini tanımlamada kendine güven durumları hem belirleme hem de bildirim modeli için $p>0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre olası bir istismar veya ihmal durumunu daha çok bildirmeye yatkındır ($p<0.001$). Daha düşük yaş seviyesindeki öğrencilere eğitim veren yani ilköğretim öğretmenleri, lisans mezunu öğretmenler ve çocuk ihmal/istismarı ve çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alan öğretmenlerde de aynı durum söz konusudur ($p<0.001$). Cinsel ve duygusal istismarı tanımlamada kendilerine güvenen (biraz ve çok hazırlıklıyım) öğretmenlerin aksine ($p<0.001$), fiziksel istismarı tanımlamada kendine güveni az olan (çok ve biraz hayırlıksızım, emin değilim) öğretmenlerin hikâyelerdeki fiziksel istismarı veya

ihmalî bildirim olasılıkları daha yüksektir ($p < 0.05$). Milli Eğitim politikalarına göre bildirim zorunluluğu olmadığını düşünme ile hikaye değişkenlerini bildirim arasında pozitif bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Daha önce çocuk ihmal ve istismarını tanımlamamış olma ve çocuk ihmal ve istismarını bildirmiş olma bildirim modelinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Son olarak ‘Yöneticiniz çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir bildirim yaptığımızda sizi destekler mi?’ sorusuna hayır diyenler ve okullarında çocuk ihmal ve istismarının daha az ve hiç görülmediğine inanan öğretmenler daha fazla bildirim eğilimi içindedirler ($p < 0.001$).

Okul özellikleri ile ilgili olarak sınıf mevcudu az olan, okullarında çocuk ihmal/istismarı ile ilgili tartışmalar yapan ve yöneticilerinin çocuk ihmal ve istismarını bildirdiklerinde desteklemeyeceğini düşünen öğretmenler hikayeleri bildirmede $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı ilişki gösterirken, okul mevcudu ve okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının düşük ya da yüksek oluşu $p > 0.05$ düzeyinde anlamsız olarak saptanmıştır.

Okul değişkenleri içinde ise bildirim modelinde okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları $p > 0.05$ düzeyinde anlamsız olarak belirlenirken belirleme modelinde okuldaki öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik seviyeye sahip olmaları anlamlı olarak saptanmıştır ($p < 0.01$).

Tablo 32. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme ve Bildirim Olasılığı İle Hikâye, Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Değişkenler	Belirleme			Bildirim		
	R2(adj)= 0,200			R2(adj)= 0,173		
	F=96.761***			F=81.312***		
	Beta	t	p	Beta	t	p
Hikâye Değişkenleri						
Fiziksel istismar	0.344	40.896	0.000***	0.321	37.534	.000***
(İhmal)	-0.344	-40.896	0.000***	-0.321	-37.534	.000***
Yüksek tekrar	0.087	10.215	0.000***	0.099	11.432	.000***
(Düşük tekrar)	-0.087	-10.215	0.000***	-0.099	-11.432	.000***
Etki var	0.192	23.018	0.000***	0.148	17.449	.000***
(Etki yok)	-0.192	-23.018	0.000***	-0.148	-17.449	.000***
Yüksek SES	-0.037	-4.396	0.000***	-0.034	-3.922	.000***
(Düşük SES)	0.037	4.396	0.000***	0.034	3.922	.000***
Yüksek iletişim	-0.107	-12.727	0.000***	-0.105	-12.245	.000***
(Düşük iletişim)	0.107	12.727	0.000***	0.105	12.245	.000***

Öğretmen değişkenleri						
Kadın	-0.008	-0.935	0.350	-0.097	-10.553	.000***
(Erkek)	0.008	0.935	0.350	0.097	10.553	.000***
Anne-baba	0.073	7.453	.000***	-0.008	-0.812	.417
(Anne-baba olmama)	-0.073	-7.453	.000***	0.008	0.812	.417
Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi						
(0-8 yıl/ilköğretim)	0.073	7.193	.000***	0.068	6.564	.000***
(8 yıl sonrası/lise)	-0.073	-7.193	.000***	-0.068	-6.564	.000***
Okuldaki görevleri						
(Sınıf öğretmeni)	-0.011	-0.967	0.336	0.005	0.473	.636
(Sınıf öğretmeni değil)	0.011	0.967	0.336	-0.005	-0.473	.636
(Müdür yardımcısı)	0.035	3.923	.000***	-0.007	-0.797	.425
(Müdür yardımcısı değil)	-0.035	-3.923	.000***	0.007	0.797	.425

P<0,05 düzeyinde anlamlı, **p<0,01 düzeyinde anlamlı, *p<0,001 düzeyinde anlamlı*

Tablo 32. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme ve Bildirim Olasılığı İle Hikâye, Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)

Değişkenler	Belirleme			Bildirim		
	R2(adj)= 0,200			R2(adj)= 0,173		
	F=96.761***			F=81.312***		
	Beta	t	p	Beta	t	p
Öğretmen değişkenleri						
Öğretmen olarak çalışma yılı	-0.042	-3.583	.000***	-0.019	-1.636	.102
Mezun olunan okul						
(Öğretmen lisesi vb-lisans)	0.030	3.440	.001**	0.039	4.436	.000***
(Lisansüstü-doktora)	-0.030	-3.440	.001**	-0.039	-4.436	.000***
Çocuk ihmal/istismarına yönelik eğitim alma durumu	0.038	4.442	.000***	0.033	3.800	.000***
Fiziksel istismarı tanımlamada güven	-0.010	-0.874	0.382	-0.023	-1.983	.047*
Cinsel istismarı tanımlamada güven	0.033	3.250	.001**	0.071	6.946	.000***
Duygusal istismarı tanımlamada güven	0.003	0.271	0.787	0.039	3.721	.000***
İhmali tanımlamada güven	0.011	0.892	0.372	-0.003	-0.259	.796
Kanunlara göre;						

(Bildirim zorunluluğu olduğunu düşünme)	-0.051	-4.909	.000***	-0.004	-0.398	.691
(Bildirim zorunluluğu olmadığını düşünme)	0.051	4.909	.000***	0.004	0.398	.691
Milli Eğitim politikalarına göre;						
(Bildirim zorunluluğu olduğunu düşünme)	0.001	0.084	0.933	-0.022	-2.093	.036*
(Bildirim zorunluluğu olmadığını düşünme)	-0.001	-0.084	0.933	0.022	2.093	.036*
Ahlaki anlamda;						
(Bildirim zorunluluğu olduğunu düşünme)	0.023	2.440	.015*	0.006	0.647	.518
(Bildirim zorunluluğu olmadığını düşünme)	-0.023	-2.440	.015*	-0.006	-0.647	.518
Şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarından şüphelenme	0.068	6.610	.000***	0.009	0.835	.404
Şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarından şüphelenmeme	-0.068	-6.610	.000***	-0.009	-0.835	.404

P<0,05 düzeyinde anlamlı, **p<0,01 düzeyinde anlamlı, *p<0,001 düzeyinde anlamlı*

Tablo 32. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme ve Bildirim Olasılığı İle Hikâye, Öğretmen ve Okul Değişkenlerinin Karşılaştırılması (Devam)

Değişkenler	Belirleme			Bildirim		
	R2(adj)= 0,200			R2(adj)= 0,173		
	F=96.761***			F=81.312***		
	Beta	t	p	Beta	t	p
Öğretmen değişkenleri						
Şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarını tanımlama	-0.002	-0.171	0.864	-0.026	-2.553	.011*
Şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarını tanımlamama	0.002	0.171	0.864	0.026	2.553	.011*
Şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarını bildirme	0.027	2.789	0.005**	0.037	3.726	.000***
Şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarını bildirmeme	-0.027	-2.789	0.005**	-0.037	-3.726	.000***
Çocuk ihmal/istismarı diğer okullardan daha fazla sıklıkta görülür	-0.036	-3.931	.000***	-0.062	-6.634	.000***
Çocuk ihmal/istismarı diğer okullardan daha az sıklıkta görülür	0.036	3.931	.000***	0.062	6.634	.000***
Okul değişkenleri						
Sınıf mevcudu	-0.048	-4.365	.000***	-0.048	-4.461	.000***
Okul mevcudu						
(200'den az)	.011	1.035	0.301	0.017	1.643	.100
(200'den fazla)	-.011	-1.035	0.301	-0.017	-1.643	.100

Yüksek sosyo-ekonomik düzey	-0.004	-0.833	0.405	-0.004	-0.406	.684
Düşük sosyo-ekonomik düzey	.007	2.745	0.006**	0.007	0.699	.485
Okullarında çocuk ihmal/istismarla ilgili tartışmalar yapılması	.048	7.266	.000***	0.048	5.257	.000***
Okullarında çocuk ihmal/istismarla ilgili tartışmalar yapılmaması	-.048	-7.266	.000***	-0.048	-5.257	.000***
Yöneticilerinin ihmal/istismarı bildirmeyi desteklemesi	-.067	-7.411	.000***	-0.079	-8.617	.000***
Yöneticilerinin ihmal/istismarı bildirmeyi desteklememesi	.067	7.411	.000***	0.079	8.617	.000***

* $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı, ** $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı, *** $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı

Not 1. Öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyinin Okul öncesi, Ana sınıfı, Sınıf ve Orta öğretim sınıfları tek satır olarak birleştirilmiştir

Not 2. Branş öğretmeni ve müdür istatistiksel düzeyde anlamlı olmadığı için çalışmaya alınmamıştır.

Not 3. Mezun olunan eğitim seviyesinin öğretmen lisesi, diğer ve lisans tek satır olarak yüksek lisans ve doktora sınıfları da ikinci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 4. Kanunlara, Milli Eğitim politikalarına ve ahlaki anlamda bildirim zorunluluğu olduğunu düşünme ya da düşünmeme ile ilgili soruda emin değilim hayır cevabı içine dâhil edilmiştir.

Not 5. Kendi okullarında çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı ile ilgili soruda daha sık ve aynı sıklıkta tek satır, daha az sıklıkta ve hiç görülmez tek satır olarak değerlendirmeye alınmıştır.

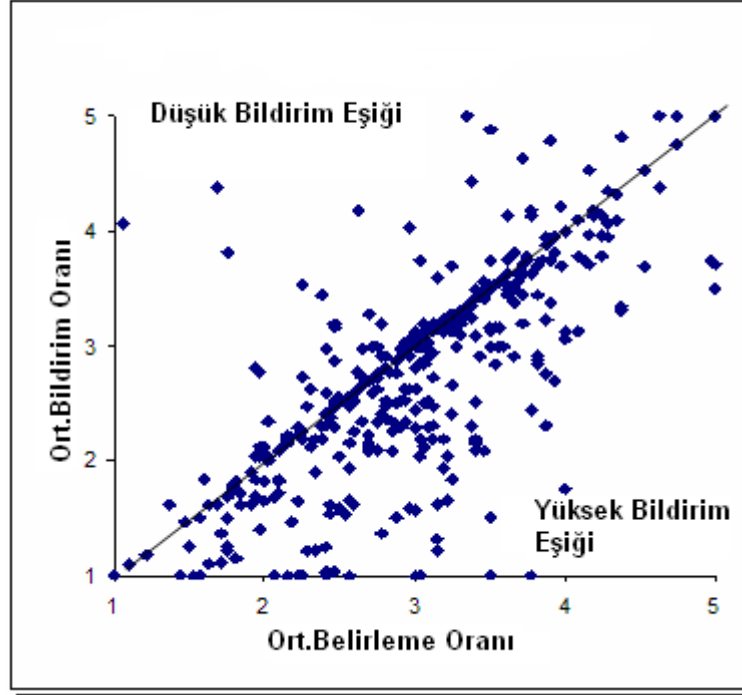
Not 6. Okul mevcudu değerlendirilirken 200-500 öğrenci ve 500'den fazla öğrenci tek satır olarak birleştirilmiştir.

Not 7. Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu değerlendirilirken orta gelir seviyesi her iki grup içinde '0' olarak kabul edilmiştir.

4.2.3. Öğretmenlerin bildirim eşiği

Çocuk ihmal ve istismarını belirleme ve bildirim olasılığını etkileyen faktörlerin araştırılmasının yanı sıra her bir öğretmen için çocuk ihmal ve istismarını belirleme ve bildirim puan ortalamalarının birlikte değerlendirildiği eşik değerlerini inceledik. Bildirim eşiği düşük olan öğretmenler, ortalama belirleme puanları ile karşılaştırıldıklarında yüksek ortalamalı bildirim puanlarına sahiptir. Yüksek bildirim eşiğine sahip öğretmenler ise ortalama belirleme puanları ile karşılaştırıldıklarında düşük ortalamalı bildirim puanlarına sahiptir. Ortalama belirleme oranları ile ona bağlı ortalama bildirim oranları şekil 4'de karşılaştırılmıştır. Belirleme ile bildirim puanları arasındaki farkın ortalaması 0,241, standart sapması 0,623'dür. Bildirim ile belirleme puanları arasındaki ortalama farkları ise -3.00'dan +2.78'e kadar değişmektedir. Belirleme ile bildirim puanları arasındaki Spearman's rho basit korelasyonu oldukça yüksek bir pozitif sayı olan 0,75 ($p < 0,001$) olarak belirlenmiştir. Bu da

öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını belirleme olasılıklarının artması ile bildirimolasılıklarının da arttığını göstermektedir.

Şekil 4. Öğretmenlerin Ortalama Belirleme-Ortalama Bildirim Grafiği (N=400)

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı Ordu il merkezinde çalışan lise, ilköğretim, okul öncesi (ana sınıfı ve kreşler) ve özel eğitim (işitme engelliler) öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarını farkındalık düzeylerini ölçmek olup bununla birlikte çocuk ihmal ve istismarını yetkililere bildirimlerinde rol oynayan kritik faktörleri de değerlendirmektir. Çalışmaya tüm lise, ilköğretim, okul öncesi ve özel eğitim öğretmenlerinin alınmasındaki amaç ki bu amaç aynı zamanda çalışmanın çıkış noktasını da oluşturmakta olup ülkemizde çocuk ihmal ve istismarının öğretmenler tarafından farkındalıklarının ölçümünde kullanılan bir ölçek ya da çalışmanın olmaması ve bu nedenle de bir üst aşamaya geçmeden önce ölçeğin güvenilirliğinin farklı öğretmen grupları üstünde değerlendirilmesidir.

Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar 5 kısımda tartışıldı. Bunlar öğretmenlerin;

- Kanun ve politikalara yönelik farkındalığı,
- Çocuk ihmal ve istismarı türlerinin belirleyicileri hakkında bilgileri,
- Çocuk istismarı ve ihmalin görülme sıklığı ile ilgili inanışları,
- Çocuk istismarı ve ihmalini bildirim durumları,
- Öğretmen ve okulun özelliklerinin hikâye değişkenlerine etkisidir.

5.1. Kanun ve Politikaların Farkındalığı

Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğu (% 51.2) kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirim zorunluluğu olduğuna inanmaktadır. Yüzde 45.7'si Milli Eğitim politikalarına göre bildirmek zorunda olduklarını düşünürken, % 85.2'si ahlaki anlamda bildirim zorunluluğu olduğu inancındadır. Kanunlarla ilgili olarak elde edilen sonuçlar öğretmenlerin hemen hemen yarısının Türkiye kanunlarında çocuk istismarının suç olduğunu bildiğini de göstermektedir. Öğretmenlerin % 45.7'si Milli Eğitim politikalarına göre çocuk ihmal ve istismarını bildirim zorunluluğu olduğu ve Milli Eğitim politikalarında bu zorunluluğun yer aldığı düşüncesindedir. Ancak "emin değilim" diyenlerin % 35.0 olması ve "hayır" diyenlerin de % 19.3'lük yüzdeyi oluşturması nedeniyle çoğunluk çocuk istismarının Milli Eğitim politikalarında bildirim zorunluluğu olduğu bilincinde değildir. Ahlaki anlamda ise, çok büyük bir çoğunluk çocuk ihmal ve istismarını bildirmek zorunda olduklarını düşünmekte ve bu şekilde hissetmektedir (Tablo 9). Bu da göstermektedir ki bildirim bilinci çoğunlukla ahlaki ve vicdani zorunluluklar üzerine temellendirilmektedir. Gerçekte mevcut

kanun ve politikalar çocuk ihmal ve istismarını bildirmek zorunluluğunu gerektirse de konu ile ilgili eğitimlerin ve bilgilendirilmelerin yeterli düzeyde olmadığını hem elde edilen yukarıdaki sonuçlar hem de çocuk koruma kanunu ve öğretmenlerin aldıkları eğitimlere yönelik sorulan sorulara verilen cevaplar göstermektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin sadece % 13.5'i Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmiştir ve yine öğretmenlerin sadece % 6.3'ü şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarı ve çocukların korunmasına yönelik eğitim aldığını belirtmiştir.

Türkiye'de 2006 Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte, 2005 Çocuk Koruma Kanunu'nda (62), 2004 yılında kabul edilerek yenilenen Türk Ceza Kanunu'nda (55), 2004 Ceza Muhakemesi'nde (58), 2003 yılı İş Kanunu'nda (59), 2002 Çocuk Haklarına Dair Ek Sözleşme'de, 2001 Türk Medeni Kanunu'nda (56), 2001 Meslek Eğitimi Kanunu'nda (64), 1994 Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'da (57) ve son olarak 1983 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun (63) çeşitli maddelerinde çocukların her türlü kötü muameleden korunmasına ilişkin maddeler yer almaktadır. Ayrıca Türkiye 1995 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni Resmi Gazete'de yayınlamaya kabul etmiş ve bu çerçevede çocuğun yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alma sorumluluğunu üstlenmiştir. Tüm bu kanunlar yurt sınırları içinde yaşayan her fert için geçerlidir. Milli Eğitim politikalarında ise şuan mevcut Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Disiplin Yönetmeliği mevzuatı içinde çocuk istismarı ile ilgili olan hükümler aşağıda belirtilmiştir (65). Bunlar;

Ceza takdirinde dikkat edilmesi gereken hususlar içinde disiplin cezaları takdir edilirken (madde 16);

- a. Öğrencilerin 18 yaşına kadar çocuk olduğu bilinciyle hareket edilmesi,
- b. Öğrencilerin yararlarının temel alınması,

Öğrencilerin korunması ile ilgili öğretmen ve yöneticilerin (madde 6);

- a) Aile içinde ve dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak Kanun ve toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrencilerle ilgili gerekli önlemlerin alınması,

- b) Öğrencilerin her türlü madde bağımlılığından, uyuşturucu ve benzeri maddeleri bulundurmaktan, kullanmaktan, bu tür maddelerin üretim ve kaçakçılığına alet olmaktan korunması,
- c) Öğrencilerin pornografi, teşhir, cinsel sömürü, istismar, taciz ve her türlü olumsuz davranışlardan korunması,
- d) Öğrencilerin, diğer öğrenciler tarafından fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılmasına karşı korunması konularında veli veya ailelerle de iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır şeklindedir (65).

Yukarıdaki maddelerde de açık olmak üzere Türk Eğitim Sistemi içinde çocuk ihmal ve istismarının bildirilmesi ve ihbarı ile ilgili ayrı bir yönetmelik yer almamakta ve disiplin yönetmeliği içinde geçen çocukların korunmasına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Ancak mevcut yasa, tüzük ve yönetmelikler birey olarak öğretmenleri de çocuk ihmal ve istismarını bildirim konusunda zorunlu kılmaktadır.

2004 yılında Başbakkal ve Baysal tarafından polislerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi düzeylerinin ölçüldüğü çalışmada 152 polis memurundan % 57.2'si çocuk ihmal ve istismarının Türk Hukuk Sistemi içinde yeri olduğu bilincinde olmasına rağmen % 22.4'ü konu ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğunu, % 14.5'i ise ilgili herhangi bir yasa olmadığını belirtmiştir. Yine bu çalışmada 152 polis memurunun % 87.5'inin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim almadığı sonucu eğitime olan gereksinimi tekrar gözler önüne sermekte ve çocuk ihmal/istismarına ilişkin farklı meslek guruplarında olsa da mevcut eğitim eksikliği sonucu ile çalışmamızı desteklemektedir (12).

Avustralya'da eğitim politikaları içinde açık ve kesin kurallar yer almaktadır. Buradaki okullarda Queensland için geçerli olan ve 1989'dan beri var olmakla birlikte Nisan 2004'den itibaren geliştirilmiş hali ile uygulamaya konan yasa, okul personeli ile okul yönetimini bildirmek zorunda ve sonrasında da okul yönetiminin konuyu yönetici okul direktörlerine ve direktörün de durumu polise bildirmek zorunda olması şeklindeki yasa getirilmiştir. Yasaya göre, aile içinde yaşanan vakalar gibi tüm çocuk istismarı ve ihmali çeşitlerini bildirmek gönüllülüğe bırakılmamıştır. Konu ile ilgili gönüllülük esası atlanmasa da bildirim HS-17 Öğrenci Koruma Politikası'ndaki gerekliliği bildirilmektedir. Bu politika, öğretmenleri bilinen veya şüphelenilen tüm çocuk ihmal ve istismarı vakalarının çocuk koruma yetkililerine bildirilmesi için okul yönetimlerine bildirmesi konusunda yönlendirir. Bildirim

ile ilgili zorunluluk yasa ile uyumsuzluk halleri teşkil ettiğinde davranış kodu ihlali oluşturur ve disiplinle ilgili konuları ihtiva eder. Ayrıca 1998'den itibaren bu zorunluluk yasal dokümanlarla ve eğitim materyalleri ile öğretmenlere aktarılmıştır (76).

Avustralya'daki öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarı ile çocuk korumaya yönelik eğitim durumları incelendiğinde çalışmaya katılan 254 öğretmenin sadece %7'si şimdiye kadar konu ile ilgili eğitim almamıştır. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin % 86.5'i kanunlara göre, % 93.3'ü eğitim politikalarına göre ve % 98.8'i de ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirimzorunluluğu olduğunu bildirmiştir (76).

Bu sonuçlar ve elde edilen bilgiler özellikle Milli Eğitim politikalarımıza ve eğitime yönelik eksikliğimizi ortaya koymakta ve ortaya çıkan eksiklikler ışığında bildirimzorunluluğuna ilişkin elde ettiğimiz sonuçları desteklenmektedir.

Günümüzde başta Avustralya, Amerika, Kanada ve İngiltere olmak üzere birçok ülkede çocuk ihmal ve istismarının bildirmesine ilişkin yasal zorunlulukların yanında açık olarak belirtilmiş öğretmenlere yönelik politikalar bulunmaktadır. Ancak Türkiye'de, Milli Eğitim politikaları içinde yukarıda belirtildiği gibi çocuğun korunması esasına ilişkin maddeler yer alsa ya da tespit edildiğinde başvurulacak kurum ve kuruluşlar mevcut olsa da, çocuk ihmal ve istismarını bildirim süreci ve bununla ilgili birimlerin oluşturulmasına ilişkin etkin ve açık bir uygulama mevcut değildir. Daha çok yapılan uygulamalar elde ettiğimiz sonuçlarında desteklediği gibi ahlaki anlamda öğretmenlerin kendilerini zorunlu hissetmeleri ve bu doğrultuda rehber öğretmen ve yönetime sözel bildirim şeklinde olmakta ve kurum içinde halledilmekte gerekirse de ilgili birimlere bildirilmektedir. Öğretmenleri her ne şekilde olursa olsun zorunlu bırakan, Milli Eğitim yönetmeliği içinde standart olarak hazırlanmış bir bildirim süreci ve işleyiş şeması bulunmamaktadır.

Bununla birlikte kanun, politikalar ve eğitim ile ilgili elde ettiğimiz sonuçlar da göstermektedir ki ülke çapında çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi amacı ile bildirim süreci yönelik açık ve ayrı düzenlemeler getirilmesinin yanı sıra okullardaki öğretmenlerinde konu ile ilgili düzenli hizmet içi eğitimleri gerekmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının eğitim süreçleri içerisindeki müfredatlarına çocuk ihmal ve istismarını belirleyebilmeleri, yasal zorunlulukları ve Milli Eğitim politikalarının farkında olabilmeleri adına konulacak olan konular bilgi düzeylerini de arttıracak ve çocuk korumaya yönelik bilincin sağlanmasını sağlayacaktır.

Amerika’da 2004 yılında Kenny tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin % 85’i eğitimci olarak yasalara göre bildirim zorunluluğunu farkında değildir ve sadece % 13’ü çocuk ihmal ve istismarını bildirimle ilgili mevcut okul politikalarını farkındadırlar. Bu öğretmenlerden kaç öğretmenin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili hizmet öncesi eğitim aldığı incelendiğinde sadece % 34’ünün eğitim aldığı ortaya çıkmış ve eğitim alanlarla almayanlar arasında bildirim yönünden ilişki değerlendirildiğinde ($p<0,05$), hizmet öncesi eğitim alanların daha fazla bildirim yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır (36). Bu bulgu çalışmamızı ve eğitime önemini destekler niteliktedir.

Kenny tarafından yapılan başka bir çalışmada ise; çalışmaya katılan 197 öğretmenin % 73’ünün şimdiye kadar hiç çocuk ihmal ve istismar vakasını bildirmediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin sadece % 3’ü bildirim konusunda okul prosedürlerinin farkında olduklarını belirtmiş ve bunun nedenleri arasında bu öğretmenlerin birçoğu (% 40) çocuk istismarı ile ilgili hizmet öncesi eğitimi minimum düzeyde gördüklerini belirtirken, % 34’ü hizmet öncesi eğitimde verilen çocuk istismarı konusunun içerik olarak yetersiz olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin sadece % 23’ü konuyla ilgili hizmet öncesi eğitimin yeterli olduğunu düşünmektedir. Hizmet içi eğitimlerde ise öğretmenlerin % 45’i çocuk istismarı konusunu çok yetersiz gördüklerini ifade etmiştir (37). Elde edilen bu sonuçlar da göstermektedir ki bildirim konusu ile ilgili olarak hizmeti içi ve hizmet öncesi eğitimin önemi büyüktür. Bu da bildirim süreci içinde kanun ve politikaların farkındalık düzeyini dolayısıyla da bildirim etkilemekte ve bu çalışmayı desteklemektedir.

Çalışmada kanunlara göre bildirim zorunluluğuna olan inançla deneyim arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (Tablo 10). Özellikle çalışma süresi 21–30 yıl arasında olan öğretmenler “kanunlara göre bildirmek zorundayız” demişlerdir. Bu da göstermektedir ki deneyim arttıkça konuya ilişkin bilgi düzeyi artmaktadır. Ancak 31 yıl üzerinde çalışan öğretmenlerin “evet” cevabını verme yüzdelerinin düşük olması 30 yıllık öğretmenlik deneyimi sonrasında konuyla ilgili bilgi düzeyinin ve hassasiyetin azaldığını da göstermektedir. Ayrıca fiziksel, cinsel ve ihmalin belirtilerini tanımlamada kendine güvenen öğretmenler kanunlara göre bildirim zorunluluğunun daha fazla bilincinde olan grubu oluşturmaktadır (Tablo 10). Bu da ihmal ve istismarı tanımlamada kendilerine güvenen öğretmenlerin konu hakkında daha fazla bilgi sahibi ve kanunlar önünde zorunluluklarının farkında olduğunu göstermektedir.

Cinsel, duygusal istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlamada kendilerine güvenen öğretmenler Milli Eğitim politikalarındaki zorunlulukların daha fazla bilincindedirler (Tablo

11). Burada kanunlardan farklı olarak fiziksel istismarın anlamsız çıkması öğretmenlerin Türkiye'deki Milli Eğitim politikaları içinde istismar kavramının ağırlıklı olarak cinsel istismar ve ailelerin çocuklara ilgisizliği, duygusal istismarı olarak algılamasından mı yoksa kanunda şiddet ifadesi ile kullanılan kelimenin çocukların terbiyesinde her aile tarafından uygulanabilecek bir durum olarak görüldüğünden mi kaynaklandığı açık olmamakla birlikte iddia edilebilecek sebepler olarak gösterilebilir. Yukarıda belirttiğimiz durum dışında Milli Eğitim politikalarına göre bildirim zorunluluğuna olan inançla ilgili herhangi bir değişken arasında ilişki saptanmamıştır.

Ahlaki anlamda bildirim zorunluluğuna olan inançla bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında ise sadece deneyim ve ahlaki anlamda bildirim zorunluluğuna olan inanç arasında ilişki saptanmıştır. Özellikle 1–10 yıl arasında çalışma deneyimine sahip öğretmenler ahlaki anlamda daha fazla bildirim yapan gurubu oluşturmaktadır. 1-10 yıl arası deneyime sahip öğretmenlerin daha çok ahlaki anlamda bildirim zorunluluğu olduğunu düşünmesi ve kanunlara göre bildirim gerekliliğine ilişkin farkındalık düzeylerinin düşük olması yeni mezun öğretmenlerinde eğitime yönelik ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle sadece hizmet içi eğitim değil öğrenci öğretmenlerinde eğitim müfredatları içinde konuya ilişkin içeriklerinin yeterliliğinin tartışılması gerektiğini düşündürmektedir.

5.2. Çocuk İhmal ve İstismarı Türlerinin Belirleyicileri Hakkında Bilgi

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismar türlerini belirlemede kendilerine ne kadar güvendikleri tablo 15'de yüzdeleri ile birlikte verilmiştir. Burada öğretmenlerin en çok kendilerine güven belirttikleri ve 5 (çok hazırlıklıyım) dedikleri çocuk ihmalidir (% 16.0). İhmali, duygusal istismar (% 13.3), fiziksel istismar (% 12.5) ve cinsel istismar (% 8.3) takip etmektedir. En fazla hazırlıksız oldukları yine cinsel istismar olup (% 18.3), duygusal istismar ve ihmal (% 6.8) aynı yüzde oranlarına sahip olarak 2. sırada ve fiziksel istismar (% 6.5) 3. sırada yer almaktadır.

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı türlerini belirlemeye yönelik verdikleri yanıtlardan çalışmaya katılan öğretmenlerin, en fazla cinsel istismarı tanımlama konusunda yetersiz olduklarını belirttikleri görülmektedir. Bununla birlikte öğretmenler en fazla çocuk ihmalini tanımlama konusunda kendilerine güvenmektedirler. Elde edilen bu yüzdelerin güven ortalamalarına baktığımızda, yüzde ifadelerle de elde ettiğimiz sonuçlarda olduğu gibi en fazla ortalamanın ihmale (3.64) ait olduğunu belirlenmiştir. Fiziksel istismar (3.62) ve duygusal istismar (3.56) ihmali takip ederken, en düşük ortalamanın cinsel istismara (3.04) ait

olduğunu saptanmıştır (Tablo 16). Bu ortalamalar öğretmenlerin cinsel istismar dışında ihmal ve istismar türlerini tanımlamada biraz hazırlıklı olsalar da kendilerine güvendiklerini göstermektedir. Cinsel istismarı tanımlamada ise emin değillerdir. Öğretmenlerin toplam güven ortalamalarına bakıldığında yani tüm istismar türleri için elde ettiğimiz sonuç ise 3.46 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar öğretmenlerin genel olarak tüm ihmal ve istismar türlerini tanımlamada emin olmadıklarını göstermektedir.

Walsh ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise elde edilen sonuçlara benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmaya katılan 254 öğretmenin çocuk ihmal ve istismarını tanımlamadaki güven ortalamaları ihmalde 3.72, fiziksel istismarda 3.65, duygusal istismar 3.27 ve cinsel istismar 2.98 şeklindedir. Güven ortalamalarına baktığımızda ise 3.40 ortalama ile çalışmaya katılan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada emin olmadıklarını göstermektedir. Bu sonuçlar mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Ayrıca çalışmadaki öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanımlamadaki kendilerine olan güvenleri ile Avustralya'daki ilköğretim öğretmenlerinin güven ortalamaları benzerlik göstermektedir (76).

Kocaer tarafından hekim ve hemşirelerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelendiği çalışmada hekimlerin çocuk ihmal ve istismarını tanımlama ölçeğinden aldıkları puan 3.92, hemşirelerin ise 3.74'dür. Hekim ve hemşirelerin aldıkları genel ölçek puanı yaptığımız çalışmadaki öğretmenlerin aldıkları puan ortalaması ile karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu gözlenmiştir (72).

Çalışmaya katılan 400 öğretmenin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarına karşı eğitim alma yüzdelerinin ve kanunlara karşı bilgi düzeylerinin Avustralya'da çalışmaya katılan öğretmenlerden daha düşük olmasına rağmen çocuk ihmal ve istismarını tanımlamadaki kendilerine güven durumlarının benzer oluşu ilgi çekicidir. Avustralya'daki öğretmenlerin sadece % 7'si şimdiye kadar hiç eğitim almamış olmasına karşın bu çalışmaya katılan öğretmenlerin % 93,8'i şimdiye kadar hiç eğitim almamıştır (Tablo 2). Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından kaç kez şüphelendikleri sorulduğunda 400 öğretmenden sadece % 35.0'i şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelendiğini ve sadece % 25.7'si yönetime bildirdiğini belirtmiştir (Tablo 20). Buna karşın Avustralya'daki öğretmenlerin % 74.5'i şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarında şüphelenmiş ve % 94.0'ü yönetime bildirmiştir. Şimdiye kadar çalışmaya katılan 400 öğretmenin daha az oranda çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaştığını söylemek ve bu doğrultuda daha az şüphelendikleri ya da tanımladıklarını ifade etmek, ülkemizdeki

geleneksel Türk aile yapısı ve her ne kadar konu ile ilgili bir veri tabanımız olmasa da yapılmış çeşitli araştırma bulgularındaki çocuk ihmal ve istismar oranları dikkate alındığında yanlış olacaktır. Bununla ilgili olarak 2006 yılında adalet bakanlığının verdiği verilere göre 3274 çocuk cinsel istismara maruz kalmıştır (http://www.adlisicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik/2006%20acilan%20karar_ceza/tckkarar_tur_2006_tum.pdf).

2001–2002 yılları arasında Deveci ve Açık tarafından Elazığ il merkezinde 3725 ilköğretim öğrencisinden %74.0'ünün hayatlarının herhangi bir döneminde bir kez dahi olsa fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir (<http://www.dicle.edu.tr/~halks/m9.30.htm>, Erişim tarihi: 20 Eylül 2007).

Erol tarafından 2003–2004 tarihlerinde anasınıfına devam eden 12 öğrenci ve anne babaları ile yaptığı çalışmada, anne babaların %42'si çocuklarına arada sırada tokat attıklarını, %8'i ara sıra cisim fırlattıklarını, %22'si çocuklarını odaya kapattıklarını ifade etmişlerdir. Yine bu çalışmada dayanın çocuk eğitiminde olumlu bir yere sahip olduğunu düşünen velilerin oranı ise % 17'dir (23).

Öğretmenlerin konu ile ilgili eğitim alma durumları, şüphelenme ve yönetime bildirme durumları değerlendirildiğinde ve güven ortalamalarının hemen hemen benzer oluşu dikkate alındığında bu sonucun ilgi çekici oluşu desteklenmektedir. Her ne kadar kendilerine güvenseler de eğitim eksikliği nedeniyle çocuk ihmal ve istismar vakalarını atlayabileceklerini düşündürmekte ve 2005 yılında Turla, Aker, Canbaz ve Peşken tarafından Samsun merkez sağlık ocağında pratisyen hekimlerinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve tutumlarının incelendiği çalışma, pratisyen hekimlerin % 28.6'sının bilgi eksikliği nedeniyle ihmal ve istismar olgularını atladıkları gerçeğini ortaya koymuş oldukları çalışma ile de desteklenmektedir (69). Her ne kadar benzer meslek gurupları olmasa da eğitim dönemi içinde konu ile daha fazla eğitim alan hekimlerin bile bilgi eksikliğine bağlı ihmal ve istismar olgularını atlaması eğitimin önemini tekrar ortaya koymaktadır.

Arıkan, Çelebioğlu ve Yaman'ın çocuk ihmal ve istismarı konusunda hemşirelerin bilgi düzeylerini değerlendirdikleri çalışmada fiziksel istismar belirtilerini bilme % 16.2, duygusal istismar belirtilerini bilme % 7.3, cinsel istismar belirtilerini bilme % 3.0 oranındadır. İhmal belirtilerini bilme ile ilgili olarak ise fiziksel ihmal belirtilerini bilme % 10.3, duygusal ihmal bilme 13.2'dir (6). Arıkan ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışma cinsel istismarı tanımlama konusunda mevcut çalışmayı desteklemekle birlikte cinsel istismarı tanımlamanın tüm istismar türleri içinde en zor tanımlanan istismar türü olduğunu da göstermektedir.

Kenny'nin Amerika'da 200 öğretmenle yapmış olduğu çalışmada ise; öğretmenlerin % 77'si çocuk ihmalini tanımlamada hazırlıksız olduklarını belirtirken, % 54.5'i cinsel istismarı, % 81'i ise fiziksel istismarı tanımlamada hazırlıksız olduklarını belirtmişlerdir. En fazla tanımlama ile ilgili hazırlıklı oldukları istismar türü ise cinsel istismar (%14.5) olarak belirlenmiştir. Bunu fiziksel istismar (% 10.5) ve ihmal (% 8.5) takip etmektedir (36). Elde edilen bu sonuçlar çalışmamızı desteklememektedir.

Başbakkal ve Baysan tarafından polislerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi düzeylerinin ölçüldüğü çalışmada; 152 polis memurundan % 55.9'unun fiziksel istismarı, % 77.6'sının duygusal istismarı ve % 75.0'inin cinsel istismarı ve % 38.2'sinin ihmali tanımlayamadığı belirlenmiştir (12). Başbakkal ve Baysan'ın çalışmalarında elde ettikleri sonuçlar mevcut çalışmadaki çocuğa yönelik zararlı davranışlar içinde tanımlanması diğer istismar türlerine göre kolay olan türün ihmal olduğu yönündeki bulguyu desteklemektedir.

Polislerin ihmal ve istismarı tanımlamaya yönelik bilgi düzeyleri, bu çalışmadaki öğretmenlerin ihmal ve istismarı tanımlamada kendilerine olan inanç yüzdeleri ile benzerlik göstermese de elde edilen sonuçlar göstermektedir ki her iki grup için de ihmali tanımlama ve bu konuda kendilerine olan güvenleri daha fazladır.

Erbil, Bostan, Kocabaş ve Taş tarafından yapılan ebelerin (Ordu ili merkez sağlık ocaklarında çalışan ve çalışmayı kabul eden toplam 65 ebe) çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmada ise; ebelerin çocuk ihmal ve istismarının türlerine yönelik bilgi düzeylerini ölçmek için sorular sorulmuş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda en fazla ebelerin çocuk ihmal tanımı (1.44 ± 0.70 (puan aralığı 0-2 puan)) bilgi puan ortalamasının yüksek olduğu ve istismar tanımı (1.18 ± 0.6 (0-2 puan)) bilgi puan ortalamasının bunu takip ettiği belirlenmiştir. Fiziksel istismar davranışları bilgi puan ortalaması 3.30 ± 1.66 (0-6 puan), duygusal istismar davranışları bilgi puan ortalaması 3.73 ± 2.22 (0-6 puan) ve cinsel istismar davranışları bilgi puan ortalamasıysa 3.86 ± 2.49 (0-7 puan) olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar göstermektedir ki ihmale ilişkin bilgi düzeyi daha yüksektir. Bununla birlikte istismar vakasını tanımlayabilen ebelerin oranı % 24.6 iken, “bilmiyorum” diyenler % 69.2 ve “hayır tanımlayamam” diyenler % 6.2'dir (15).

Arıkan ve arkadaşlarının 77 hemşire ile yapmış olduğu çalışmada; araştırma kapsamına alınan hemşirelerin sadece % 35.3'ünün ihmal, % 25.0'inin de istismar tanımını bildikleri belirlenmiştir (6).

Yukarıdaki elde edilen benzer sonuçlar ışığında, genel olarak toplumumuzda çeşitli meslek gruplarına mensup bireylerin ihmali bilme ve tanımlamaya ilişkin güvenlerinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ancak istismar türleri arasında bilgi ve güven durumları değişkenlik göstermektedir.

Son olarak çocuk ihmal ve istismarını bilme durumu ile öğretmen ve okul özellikleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde:

Yaş ile fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmalin belirtilerini tanımlama arasında anlamlı ilişki saptanmış ve 40–49 yaş aralığındaki öğretmenlerin fiziksel, cinsel istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine daha fazla güvendikleri belirlenmiştir (Tablo 21). Bu yaş aralığındaki öğretmenlerin fiziksel, cinsel istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine daha fazla güvenmeleri deneyimleri ile açıklanabilir. Ayrıca kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirim gerekliliğini farkında olan öğretmenler de 21-30 yıl arası deneyime sahip olan öğretmenler olduğu için, yaşla birlikte deneyimin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalığı anlamlı yönde etkilediği söylenebilir.

Anne ya da baba olma durumu ile sadece duygusal istismarın belirtilerini tanımlama arasında ilişki belirlenmiştir ve anne ya da baba olan öğretmenlerin duygusal istismarın belirtilerini tanımlamada kendilerine daha fazla güvendikleri saptanmıştır (Tablo 17). Bu sonuç çocuk sahibi olmanın duygusal istismarı tanımlamada etkili bir faktör olduğunu gösterir. Ayrıca anne ya da baba olmanın çocuğa yönelik kötü muameleyi tolere edebilme düzeyini de etkileyebileceği düşünülmektedir.

Ayrıca Walsh ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da anne ve baba olan öğretmenlerin duygusal istismar dışında tüm istismar türleri ve ihmal belirtilerini tanımlamada kendilerine daha fazla güvendikleri saptanmıştır ve bu sonuç mevcut çalışmayı desteklememektedir (76).

21–30 yıl arası deneyime sahip olan öğretmenler cinsel ve duygusal istismarı tanımlamada daha fazla kendilerine güvenmektedirler. 21–30 yıl arasında çalışan öğretmenler daha fazla deneyimle elde edilmiş bilgi birikimine sahip ve bunu en iyi kullanan öğretmen grubunu oluşturmaktadır.

Wash ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada; öğretmen olarak çalışma süresi fazla olan öğretmenlerle sadece ihmali tanımlama arasında ilişki saptanmıştır. Bu sonuç mevcut çalışmayı desteklememektedir (76).

Kenny tarafından öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi ve tutumlarının ölçüldüğü çalışmada, deneyimin çocuk ihmal ve istismar türlerini fark etmeyi etkilemediği belirlenmiştir (36).

Arıkan ve arkadaşlarının hemşirelerle yaptığı çalışmada ise; 11 yıl ve daha uzun süre çalışan hemşirelerin diğer çalışma sürelerine sahip hemşirelere göre daha fazla duygusal istismar belirtilerini bildikleri belirlenmiştir. Cinsel istismar belirtilerini ise yalnızca 1-5 yıl çalışan hemşirelerin bildikleri bulunmuştur (6).

Daha önce çocuk ihmal/istismar ve çocuk korumasına yönelik eğitim alanlar duygusal istismarı tanımlamada kendilerine daha fazla güvenen öğretmen grubunu oluşturmaktadır. Bunun sebebinin; Türk aile yapısı içinde çocuğu disiplin ederken duygusal istismarın sık kullanılması ve bu durumun farkında olunmaması ancak çocuk ihmal ve istismarı hakkında eğitim almış bireylerin duygusal istismarın çocuk ihmal ve istismarı içinde sık görüldüğü ve çocuğu fiziksel olmasa da ruhsal açıdan oldukça etkilediği bilincine sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim eksikliği de ortaya çıkmaktadır. Konuya yönelik eğitim alan öğretmenlerin sayısı oldukça düşük olmakla birlikte gerek hizmet öncesi gerek hizmet içi eğitimlerin sayısı da oldukça yetersizdir. Daha önceden verilen oranlar da bu sonucu desteklemekte olup konuya yönelik aksaklıklar sadece bildirim konusunda değil istismarın tespit edilmesinde de yetersizliklere yol açmaktadır. Şu an mevcut eğitimler hem nitelik hem nicelik yönünden, şüpheli çocuk istismarı ve ihmali durumlarını saptamak ve bildirmek için gerekli bilgiyi öğretmenlere verememektedir denilebilir.

Walsh ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise; daha önceden çocukların korunmasına yönelik eğitim alan öğretmenler sadece ihmali tanımlamada kendilerine güvenmektedirler. İhmali tanımlamada kendine güven ile daha önceden eğitim alma durumu arasında anlamlı ilişki olduğunu gösteren sonuç bu çalışmaya benzerlik göstermemektedir (76).

Ayrıca Walsh ve arkadaşlarının yaptığı bu çalışmada mevcut olan çocuk koruma eğitim paketi öğretmen eğitimlerinde, personeli istismar ve ihmali bildirmek için gerekli protokoller hakkında bilgi vermeye odaklanmış, fakat öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalinin tüm türlerini saptamasını sağlayacak gerekli güveni geliştiren bilgi temelini vurgulayamamış olmasından kaynaklanan güven eksikliği sonucuna ulaşmıştır (76).

Bu sonuç eğitim-öğretim sistemimizde çocuk ihmal ve istismarına yönelik verilecek olan nitelik eksikliği yorumuyla benzetilebilir olsa da üzücü olan eğitim sistemindeki nicelik eksikliğinin de var olmasıdır şeklinde söylenebilir.

Yine fiziksel istismarı tanımlamada kendine güvenen öğretmenler cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine daha fazla güvenmekte olup anlamlı düzeyde ilişki saptanmıştır (Tablo 17). Bu sonuç sadece fiziksel istismarla diğer istismar türleri arasında elde edilmemiş, her bir çocuk ihmal ve istismar türlerinin diğer ihmal ve istismar türleri ile ilişkilerine bakıldığında da aynı sonuç elde edilmiştir. Bu da göstermektedir ki öğretmenler herhangi bir ihmal ya da istismar türünü tanımlamakta kendilerine güveniyorlarsa diğer ihmal veya istismar türlerini de tanımlamakta kendilerine güvenmektedirler.

Walsh ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da aynı sonuç elde edilmiş olup bu çalışmayı destekler niteliktedir (76).

Okullarında çocuk ihmal ve istismarına yönelik tartışmalar yapan öğretmenlerin fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine güvendikleri saptanmıştır. Buna karşın öğretmenlerimiz cinsel istismarı tanımlama konusunda kendilerine güvenmedikleri belirlenmiş ve bu iki değişken arasında anlamlı ilişki olmadığı (Tablo 17) saptanmıştır.

Walsh ve arkadaşlarının Avustralya'daki yapmış oldukları çalışma da mevcut çalışmayı destekler nitelikte olup okullarında çocuk ihmal ve istismarına yönelik tartışmalar yapılan öğretmenlerin cinsel istismar dışında ihmal ve diğer istismar türlerini tanımlamada kendilerine güvendikleri belirlenmiştir (76).

Bu iki çalışmada elde edilen sonuçların aynı olması cinsel istismarın farkına varılabilmesi ve tanımlanabilmesi yönünden ihmal ve istismar türleri içinde en zor istismar türü olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarına yönelik alınan eğitimler çocuğa yönelik zararlı davranışların tanımlamasında oldukça önemlidir. Ayrıca öğretmenlerin bu konuya ilişkin bilgi paylaşımında bulunmaları ve konuyu tartışmaları da ihmal ve istismar türlerinin belirlenmesinde önem taşımaktadır. Ancak tüm bunlar çeşitli nedenlerle cinsel istismarın tanımlanmasında yeterli olmamıştır. Bu nedenler arasında daha önce söylendiği gibi hem bu çalışmaya katılan öğretmenler hem de Avustralya'daki öğretmenler için geçerli olan cinsel istismarın tanımlanmasının zor olmasıdır. Ayrıca Türkiye'de cinselliğin her ne türlü olursa olsun tabu olarak varlığını sürdürmekte oluşu çoğunluk tarafından bilinen bir durumdur.

Cinsellik toplumda çok fazla paylaşılacak ya da tartışılacak bir konu olarak görülmemektedir. Bu denli önemli sayılan bir konunun içine bir de kötüye kullanımı girdiğinde, konu üzerine yorum yapmanın oldukça yanlış olacağı düşünülebilir ve bu konu ile ilgili tartışmalar yapılmayabilir de. Oldukça önemli psikolojik izlere neden olan cinsel istismar hem şüphelenen hem de cinsel istismara maruz kalan çocuk açısından oldukça rahatsız edici bir durum oluşturmaktadır. Durumun yanlış tanımlanmasının getireceği sorumlulukların da tüm bunlar göz önüne alındığında oldukça büyük olacağı söylenebilir.

Sonuç olarak okullarda ihmal ve istismarla ilgili tartışmaların yapıyor olmasına rağmen cinsel istismarın belirlenmemesine sebep, öğretmenlerin bu konuyu tartışmaktan kaçındıkları için yeterli bilgi alışverişinde bulunamamış olmaları ya da tanımlanmasında ki zorluklar olarak ileri sürülebilir. Bu çalışmada cinsel istismarı tanımlama konusunda kendilerine güvenen öğretmenler daha çok yaşları ile birlikte deneyimlerine güvenen, kanunlarla çocukların korunması gerekliliği hakkında bilgi sahibi olan ya da daha önceden böyle bir durumu tespit etmiş olan grubu oluşturmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu ve ihmal/istismar türlerini tanımlamada öğretmenlerin kendilerine olan güvenleri arasında ilişki değerlendirildiğinde Çocuk Koruma Kanunu (61) hakkında bilgilendirilmiş öğretmenlerin tüm istismar türleri ve ihmali tanımlamada kendilerine güvendikleri sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç Çocuk Koruma Kanunu'nun içerik olarak çocuğa yönelik zararlı davranışların kavranması ve önlenmesine ilişkin bilincin oluşmasında ne derecede önemli olduğunu ortaya koymakla birlikte, eğitimin sonuçlarını tekrar vurgulamaktadır. 2005 yılında kabul edilen Çocuk Koruma Kanunu çocuğun korunmasına yönelik günümüzde çok önemli bir yere sahiptir. Bu kanunla çocukların genel haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esaslar düzenlemektir. Bununla birlikte çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim almış öğretmenlerin sadece duygusal istismarı tanımlama ile anlamlı ilişki içinde olması buna karşın çocuk koruma kanununu hakkında bilgilendirilmiş öğretmenlerin tüm istismar türlerini tanımlamada kendilerine güven duymaları çocuk koruma kanununun hizmet içi ve öncesi eğitimde yer almasının önemini de ortaya koymaktadır.

Çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar tanımlayan öğretmenler tüm istismar türleri ve ihmali tanımlamada kendilerine daha fazla güvenmektedir (Tablo 17).

Walsh ve arkadaşlarının Avustralya'da yapmış olduğu çalışma da bu sonucu destekler şekildedir (76).

Bu sonuç aslında beklenir nitelikte olup, öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarı tanımlamış olmaları onlara deneyim kazandırmış ve bu da tüm istismar türlerini tanımlamalarında kendilerine güvenmelerine neden olmuştur.

5.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Görülme Sıklığı ile İlgili İnanışlar

Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (% 42.0) kendi okullarında diğer okullara göre daha az sıklıkta çocuk ihmal ve istismarının görüldüğü inancındadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin sadece % 3.8'i okulumuzda çocuk ihmal ve istismarı diğer okullardan daha sık görülür demiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin % 19.5'i diğer okullarla aynı sıklıkta görülür, % 34.8'i ise ikinci büyük orana sahip olarak okulumuzda çocuk ihmal ve istismarı hiç görülmez demiştir.

Walsh ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada; çalışmaya katılan 254 öğretmenin % 63.8 ile büyük çoğunluğu çocuk ihmal ve istismarının diğer okullarla eşit oranlarda ortaya çıktığı görüşündedir. Kendi okullarında daha az sıklıkta görüldüğü inancında olan öğretmen oranı ise % 22.1 dir. Öğretmenlerin % 14'ü çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında daha sık görüldüğüne inanırken, çalışmaya katılan öğretmenlerden hiç biri çalıştığım okulda çocuk ihmal ve istismarı görülmez dememiştir (76).

Her iki çalışma arasındaki ilişki değerlendirildiğinde en önemli farklılığın çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında hiç görülmemesi ile ilgili inanışlar arasında olduğu görülmektedir. Çalışmamıza katılan öğretmenler ikinci büyük oranla okullarında çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediğini savunmuşlardır. Oysa şimdiye kadar yapılan birçok araştırma ve basın aracılığı ile elde edilen bilgiler ışığında, Türkiye'de çocuk istismarının önemli boyutlarda olduğu gerçeği çoğunluk tarafından bilinmektedir. Buna rağmen bu çalışmaya katılan öğretmenlerin ikinci büyük oranla okullarında çocuk istismarının hiç görülmediğini savunmaları gerçekten görülmediği anlamına mı yoksa öğretmenlerin var olan bir gerçeği saklama eylemi içinde oldukları ya da farkında olmadıkları anlamına mı geldiği tartışmaya açık bir durumdur. Çünkü bu çalışmaya katılan öğretmenlere çocuk ihmal ve istismarını neden bildirmedikleri ve bunun okulla ilişkisi sorulduğunda, 14 öğretmen sadece cevap vermiş ve bu öğretmenlerden 4'ü okulun itibarının sarsılacağını düşündüğü için bildirmediklerini ifade etmiştir (Tablo 29). Bu da öğretmenlerin aynı tereddüt içinde okullarında çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediğini belirtmelerine neden olabilir.

Diğer taraftan öğretmenlere çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenip şüphelenmedikleri ya da çocuk ihmal ve istismarını tanımlayıp tanımlamadıkları

sorulduğunda çalışmamıza katılan öğretmenlerin % 35'i şüphelendiğini (Tablo 20), % 27,8'i de tanımladığını (Tablo 21) belirtmiştir. Bu oran onların çocuk ihmal ve istismarı ile çok sık karşılaşmadıklarını göstermektedir. Ancak şu bir gerçektir ki bu durum öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile bu oranda karşılaştıkları sonucunu tam anlamıyla desteklememektedir. Çünkü daha öncede belirttiğimiz gibi ülkemizde çocuğun terbiyesinde halen ağır fiziksel istismar çok sıklıkla olmasa da sevdiği şeylerden mahrum etme, odaya kapatma, cisim fırlatma gibi davranışlar normal kabul edilmekte ve uygulanmaktadır. Erol tarafından yapılan anne ve babalarının çocuklarına uyguladıkları fiziksel istismarı incelendiği çalışmada, çocuklara tavşanın kaybolması ile ilgili bir hikâye anlatılmış ve çalışmaya katılan 12 ilköğretim öğrencisinden % 75'i tavşanı suçlu bulmuştur. Tavşanın suçlu olmadığı halde anne ve babası tarafında dövüleceğini ifade eden öğrenci yüzdesi % 21, odaya kapatılacağını söyleyen öğrenci yüzdesi ise % 11'dir. Ayrıca bu çocuklara "Siz yavru tavşanın anne ya da babası olsaydınız ne yapardınız?" sorusu sorulduğunda % 28'i döveceğini, %24'ü sevdiği şeylerden mahrum edeceğini, % 18'i odaya kilitleyeceğini, % 18'i ceza vermeyeceğini ve % 12'si uyutacağını ifade etmiştir. Bu çalışmadaki diğer bir çarpıcı sonuç ise bu 12 ilköğretim öğrencisi çocukların anne ve babalarının % 75'i çocukları hak ettiğinde öğretmenleri tarafından fiziksel istismara maruz kalmasını desteklemektedir (23).

Öğretmenlerin okullarında çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığına ilişkin inanışları ile kendilerinin ve okul özelliklerinin arasında ki ilişkiler değerlendirildiğinde öğretmen özellikleri ile ilgili olarak öğretmenlik yaptığı sınıf düzeyi, mezun oldukları eğitim seviyesi, çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenme ve tanımlama durumları ilişkili bulunurken, okul özellikleri ile ilgili olarak okuldaki mevcut öğrenci sayısı, okuldaki öğrencilerin sosyoekonomik durumu ve okulda çocuk ihmal/istismarı ile ilgili tartışmaların yapılıp yapılmadığı durumu arasında ilişki saptanmıştır (Tablo 19).

Çalışmamızda lise öğretmenlerinin okullarında çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediği inancında olmalarına karşın ilköğretim öğretmenleri kendi okullarında çocuk ihmal ve istismarının diğer okullarla aynı sıklıkta görüldüğü kanısındadır. Bunun sebebinin daha önceden de belirtildiği gibi lise öğretmenlerinin çocuklarla ilköğretim öğretmenlerine göre daha sınırlı iletişim halinde olması ve lise öğrencilerinin daha büyük yaş grubunu oluşturması nedeniyle istismar ve ihmal olaylarını saklayabilecek olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir (Tablo 19).

Okuldaki mevcut öğrenci sayısı da öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı ile ilgili düşüncelerini etkilemektedir. Okul mevcudu 200'den az olan okullarda çalışan

öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının okullarında daha sık görüldüğüne inanırlarken, mevcudu 200–500 öğrenci arasında olan okullarda çalışan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının okullarında hiç görülmediğine inanmaktadır. Okul mevcudu 500'den fazla olan okullarda çalışan öğretmenler ise çocuk ihmal ve istismarı aynı sıklıkta görülür demektir (Tablo 19). Bunun, öğrenci sayısı arttıkça gözlem ve izlem yapmanın zor olduğu ve dolayısıyla öğretmenlerin kesin yanıtlar yerine göreceli yanıtları tercih etmiş olabileceklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik durum çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığına ilişkin inancı etkileyen değişkenlerden biridir. Özellikle düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin eğitim aldıkları okullarda çalışan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının diğer okullarla aynı sıklıkta ve daha sık görüldüğüne inanmaktayken, yüksek sosyoekonomik seviyeye sahip öğrencilerin olduğu okullarda çalışan öğretmenler okullarında çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediğine inanmaktadır (Tablo 19).

Walsh ve arkadaşları ise Avustralya'da yapmış olduğu aynı çalışmada bu çalışmayı destekler nitelikte sonuçlar elde etmişlerdir. Avustralya'da düşük sosyo ekonomik düzeydeki okullarda çalışan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının diğer okullara göre daha sıklıkta olduğunu belirtmişlerdir (76).

Walsh ve arkadaşları, çocuk ihmal ve istismarının tüm sosyo ekonomik gruplarda görülmesine rağmen, tüm bu sosyo ekonomik gruplarda eşit biçimde oluşmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca düşük sosyo ekonomik düzeyli okullarda çalışan öğretmenler yoksulluğun etkisinin çocuk ihmal ve istismarını diğer okullara göre kendi okullarında arttırdığının farkında görünmektedirler (76).

Yapılan birçok araştırma da yoksulluk ile çocuk istismarı ve ihmali arasında karmaşık bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yoksulluk çocuk istismarına veya ihmaline direk olarak etki eden bir faktör olmamasına karşın, çocuk ihmal ve istismarı için hem ailesel hem de toplumsal bir risk faktörü oluşturmakta, aynı zamanda çocuk istismarı ve ihmaline katkı sağlayan problemleri büyüten diğer risk faktörleri ile de etkileşim içinde bulunmaktadır (76).

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bildirilen ya da araştırılan aileler arasında fakir sosyal gruplar daha fazla bildirilmiş ya da araştırmaya alınmıştır. Örneğin Avustralya'da tek ebeveynler, sosyal yardım alanlar ve yerli Avustralyalılar (daha yoksul sosyal gruplardır) çocuk koruma yetkilileri tarafından daha sık ziyaret edilen ve potansiyel bildirilen grubu oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu gruplar diğer gruplara nazaran daha sert denetim ve

araştırmalara maruz kalmaktadır. Bu nedenle Avustralya’da gelecekteki öğretmen eğitimlerinde ve devam eden profesyonel gelişim dönemlerinde, öğretmenlerin sosyal dezavantajın sonuçlarıyla bilgilendirilmesinin etkili olacağı yorumu yapılmış ve bu konuyla ilgili Avustralya, İngiltere ve Kanada’da çalışmaların başladığı belirtilmiştir (76).

Mezun olunan eğitim düzeyi de öğretmenlerin çalıştıkları okullarda çocuk ihmal ve istismarının görülme sıklığı ile ilgili inanışlarını etkileyen diğer bir öğretmen karakteristiğidir. Ancak eğitim düzeyi öğretmenlerin sadece kendi okullarında hiç görülmediğine ilişkin inançlarını etkilemiştir. Burada lisans mezunu öğretmenler de dâhil olmak üzere öğretmen lisesi ve ön lisans mezunu öğretmenler kendi çalıştıkları okullarında çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediği inancını kabul etmemektedirler. Buna karşın lisansüstü eğitim almış öğretmenler kendi okullarında istismarın hiç görülmediği inancındadır (Tablo 19).

Bu durumu, yüksek lisans yapmış olan öğretmenlerin sayılarının az olması ve bu az sayıdaki öğretmenin de çocuk ihmal ve istismarı ile şimdiye kadar karşılaşmamış olma olasılıkları nedeniyle hiç görülmediğine inanıyor olmaları düşünülmektedir.

Diğer bir ilişkili faktör ise çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili okullarda tartışmalar yapıp yapılmadığıdır. Okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının okullarında daha az sıklıkta görüldüğü inancındadır. Bununla birlikte bu öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının okullarında daha az sıklıkta görüldüğüne inansa da hiç görülmediği fikrini reddetmektedir. Buna karşın öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili okullarında tartışmalar yapmıyor olmaları onların çalıştıkları okullarda çocuk ihmal ve istismarının hiç görülmediğine inanmalarına neden olmuştur (Tablo 19).

Bu durum oldukça açık bir dille ifade edilebilir: Öğretmenler okullarında resmi olmayan tartışmalar yaparak ve çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili her türlü fikir alışverişinde bulunarak var olan gerçekleri paylaşmaktadırlar. Bu şekilde çocuk ihmal ve istismarına ilişkin geçmişte ya da şuan yaşadıkları tanımlanmış ya da tanımlanmamış, bildirilmiş ya da bildirilmemiş herhangi bir deneyimin paylaşılması var olan durum hakkında bilgi sahibi olmalarına ve okullarında böyle bir durumun varlığından haberdar olmalarına neden olacaktır. Okullarda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılıyor olması, öğretmenlerin kendi aralarında konuya ilişkin bilgi alışverişinde bulunuyor olmaları onların okullarındaki mevcut durumu saklamayacağı ya da aza indirgemeyeceği anlamına gelmese de sonuç olarak tartışmaların yapıldığı okullarda çalışan öğretmenler okullarında hiç görülmediği fikrini reddederek gerçek bir durumu belirtmişlerdir. Buna karşın okullarında bu konuyu konuşmaktan kaçınan ve

çocuk istismarının tartışılmadığı okullarda çalışan öğretmenler, çocuk istismar vakalarının hiç görülmediğini savunmuşlardır. Burada da görüldüğü gibi aradaki fark oldukça çarpıcıdır. Çünkü istismar görülmesi bile, ihmal vakalarının hiç görülmemesi olanaksızdır. Ancak tartışmaların yapıldığı okullarda çalışan öğretmenlerin belirttiği gibi diğer okullara göre az görüldüğü inancı kabul edilebilir ya da olası bir sonuç olarak düşünülebilir.

Walsh ve arkadaşları da aynı sonuçlar olmasa da bu çalışmayı destekler nitelikte sonuçlar elde etmişlerdir. Walsh ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmaya katılan öğretmenler, okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmaların yapılıyor olmasının görülme sıklığına ilişkin inançlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada, çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılan okullarda çalışan öğretmenler tartışma yapılmayan okullarda çalışan öğretmenlere göre okullarında daha fazla çocuk ihmal ve istismarının görüldüğüne inanmaktadır (76).

Bu iki çalışmalardaki bulgular çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bilimsel düzeyde tartışmaların yanı sıra resmi olmayan tartışmalar da bilgi paylaşımına ve mevcut durum hakkında gerçeklerin farkında olunmasına etki etmekte olduğunu göstermektedir.

Bir diğer bulguda öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenme ya da tanımlama durumları ile okullarında ihmal ve istismarın görülme sıklığı ile ilgili inanışları arasında ilişki saptanmıştır (Tablo 19).

Çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenen öğretmenlerin, istismarın kendi okullarında daha sık görüldüğü, aynı sıklıkta görüldüğü, daha az sıklıkta görüldüğü ve hiç görülmediği inançları ile olan ilişkileri ayrı ayrı incelendiğinde öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmeleri onların tüm bu inanç durumlarını etkilemiştir. Bu nedenle şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenen öğretmenler ihmal ve istismar vakalarının kendi okullarında daha sık, aynı sıklıkta ya da daha az sıklıkta görüldüğü inançlarından herhangi birine sahiptir. Bununla birlikte şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş olmak onların okullarında istismar ya da ihmal vakasına hiç rastlanmadığı düşüncesinin yanlış olduğunu belirtmelerine de neden olmuştur (Tablo 19).

Öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlamaları ise onların çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında daha az sıklıkta görüldüğüne inanmalarına ve hiç görülmediğine de inanmamalarına sebep olmuştur (Tablo 19).

Walsh ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada; eğer öğretmenler şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş ya da ihmal/istismarı tanımlamışlar ise şimdiye kadar

şüphelenmemiş ya da tanımlamamış öğretmenlere göre okullarında ihmal ve istismarın daha sıklıkta görüldüğü inancındadır (76). Bu bulgular yaptığımız çalışmayı destekler nitelikte değildir.

5.4. Çocuk İstismarı ve İhmalini Bildirim Durumu

Çalışmamıza katılan 400 öğretmene şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarına ilişkin şüphelenme, tanımlama ve bildirim durumları sorulduğunda oldukça düşük sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenlerin sadece % 35.0'nin (140 öğretmen) şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelendikleri saptanmıştır (Tablo 20). Bununla birlikte % 27.8'i (111 öğretmen) çocuk ihmal ve istismarını tanımlamıştır (Tablo 21). Bildirimle ilgili olarak ise; çocuk ihmal ve istismarını öğretmenlerin % 10.5'i (42 öğretmen) şüphelendikleri, tanımladıkları ya da şüphelenip tanımladıkları vakaları yetkili kurum ya da kişilere (sosyal hizmetler, polis, rehber öğretmen gibi) bildirmiştir (Tablo 22).

Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş 140 öğretmenden % 24.3'ü (34 öğretmen), geçtiğimiz 12 ay boyunca çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiştir (Tablo 24). Şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirmiş 42 öğretmenden ise % 33.3'ü (14 öğretmen) bu bildirimini geçen bir yıl içinde yapmıştır (Tablo 22).

Çalışmanın yapıldığı zamana kadar çocuk ihmal ve istismarında şüphelenmiş öğretmenlerin % 25.7'si (36 öğretmen) şüphelendikleri vakaları yönetime bildirmişlerdir (Tablo 24). Yönetime bildirim ile ilgili ise, çocuk ihmal ve istismarını tanımlamış ya da böyle bir durumdan şüphelenmiş öğretmenler farklı ilgili kurumlara (rehberlik hizmetleri, sosyal hizmetle vb.) bildirdikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarını yönetime de (% 92.9) bildirmişleridir (Tablo 19).

Yöneticilerin öğretmenler tarafından kendilerine bildirilen çocuk ihmal ve istismar vakalarını daha üst makamlara bildirim durumu incelendiğinde; öğretmenlerin bu soruya verdikleri “evet yöneticimiz üst makamlara bildirmiştir” cevabının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışmamıza katılan öğretmenlerden % 33.3'ü herhangi bir çocuk ihmal ve istismar durumundan şüphelendiklerinde ve bunu yönetime bildirdiklerinde, yönetimin yetkililere bildirdiğini belirtmiştir (Tablo 19). Öğretmenlerin % 27.3'ü ise tanımladıkları çocuk ihmal ve istismar vakalarını yönetime bildirdikten sonra yönetimin öğretmenler tarafından tanımlanmış bu vakaları yetkililere bildirdiğini belirtmiştir (Tablo 20). Ayrıca öğretmenlerin % 30.8'i şüphelenilmiş ya da tanımlanmış oldukları vakaları yönetime bildirdikten sonra yönetimin yetkililere bildirdiğini belirtmiştir (Tablo 21).

Walsh ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin % 74.5'i kariyerlerinin herhangi bir aşamasında çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmişlerdir. Öğretmenlerin üçte birinden fazlası (% 48.5) ise geçmiş yıllarda şüphelendikleri yada tanımladıkları çocuk ihmal ve istismarını yetkili kurum ve kuruluşlara bildirmişlerdir. Yine öğretmenlerin hemen hemen yarısı (% 52.2) geçtiğimiz 12 ay içinde çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş ve % 36.6'sı da bildirim yaptı. Geçtiğimiz 12 ay içinde yapmıştır. Bildirim ile ilgili olarak yine öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 94) şüphelendikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarını yöneticilerine bildirmişlerdir. Şimdiye kadar şüphelendikleri ya da tanımladıkları ihmal ve istismar vakalarını ilgili kuruluşlara bildirim yaptıktan sonra yöneticilerine bildiren öğretmen yüzdesi ise % 80.9'dur. Ayrıca öğretmenlerin % 63'ü şüphelendikleri ve yöneticilerine bildirdikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarının yöneticileri tarafından yetkili kişilere bildirildiğini belirtmiştir. Şüphelendikleri ve bildirdikleri ihmal ve istismar vakalarının yöneticileri tarafından yetkililere bildirilmediğini düşünen öğretmen yüzdesi ise % 9.6'dır. Öğretmenlerin % 10'u ise kariyerlerinde çocuk istismarı ve ihmalini bildirmeme kararı almışlardır (76).

Amerika'da Kenny tarafından yapılan çalışmada ise 197 öğretmene uygulanan anketten bildirimle ilişkin elde edilen sonuçlar şöyledir: Öğretmenlerin sadece % 27.0'si şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirmiş, % 73.0'ü ise hiç bildirim yapmamıştır. Ayrıca öğretmenlerin %11.0'i çocuk ihmal ve istismarını tanımladıkları halde şimdiye kadar hiç bildirim yapmadıklarını belirtmişlerdir (37).

Mevcut çalışmadan elde edilen sonuçlar, Avustralya ve Amerika'da yapılan diğer çalışmalarda elde edilen sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde birbirini destekleyen ya da desteklemeyen bulgular mevcuttur. Ancak elde edilen tüm bu sonuçlar çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki sonuçlarda da görüldüğü gibi ülkemizde çocuk ihmal ve istismarını tanımlama ve bildirim oranı oldukça düşüktür. Öğretmenlerimizin üçte bir kadarı (% 35.0) şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiştir. Sadece dörtte biri (% 27.8) şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlamış ve öğretmenlerin % 10.5'i yetkili kurum ve kuruluşlara şimdiye kadar bildirim yapmıştır. Oysa Avustralya'da öğretmenlerin % 74.5'i kariyerlerinin herhangi bir aşamasında çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmiş ve hemen hemen yarısı (% 48.2) çocuk ihmal ve istismar vakalarını şimdiye kadar yetkili kurum ve kuruluşlara bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin % 94.0'ü şüphelendikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarını yöneticilerine bildirmiştir. Bu çalışmada

ise öğretmenlerin sadece % 25.7'si şüphelendikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarını yöneticilerine bildirmiştir.

Aradaki oldukça yüksek olan bu farkların daha önceden de üzerinde durulan nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sebeplerin başında öncelikli olarak çocuk ihmal ve istismarına yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim eksikliği yer almaktadır. Bununla birlikte ülkemizde ki mevcut yasa ve yönetmeliklerde zorlayıcı bildirim sisteminin bulunmaması da çocuk ihmal ve istismarının hem göz ardı edilmesine ve böylece konuya ilişkin duyarlılığın azalmasına hem de tespit edilen vakaların bildirimde bulunulmamasına neden olmuş olabilir. Bu nedenle Türkiye'de basında veya yapılan araştırma sonuçlarında yer alan ifadelerde olduğu gibi, sık rastlanan çocuk ihmal ve istismar vakaları tespit edilememekte yada tespit edilen vakalar bildirilmemektedir.

Kenny tarafından Amerika'da 197 öğretmenle yapılan çalışma hizmet içi ve öncesi eğitimin önemine ilişkin yaptığımız yorumu destekler niteliktedir. Bu çalışmada öğretmenlerin sadece % 27.0'si çocuk ihmal ve istismarını bildirmiştir. Kenny bildirim yüzdesinin bizim çalışmamızdakine benzer şekilde düşük olma sebebinin, çalışmaya katılan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik aldıkları eğitimin çocuk istismarı konusunu tam olarak karşılamadığından kaynaklanabileceğini savunmuştur. Bu konuda öğretmenlerin birçoğu (% 40.0) çocuk istismarı ile ilgili hizmet öncesi eğitimi minimum düzeyde gördüklerini, % 34.0'ü hizmet öncesi eğitimin çocuk istismarı konusunu tam olarak örtmediğini belirtmiştir. Konuyla ilgili hizmet öncesi eğitimin yeterli olduğunu düşünen öğretmen yüzdesi ise sadece % 23.0'dür. Hizmet içi eğitimlerde ise öğretmenlerin % 45'i çocuk istismarı konusunun minimal olduğunu düşünmektedir. Her ne kadar Amerika'da çocuk ihmal ve istismarını bildirilmesine yönelik mevcut yasa ve politikalar bulunsada öğretmenlerin % 46.0 gibi büyük bir oranın çocuk istismarını bildirim konusunda zorunlu olmak istemediklerini belirtmeleri sadece politikalarla bildirim zorunlu tutulmanın etkin olmayacağını ortaya koymaktadır (37). Bu nedenle eğitimle desteklenmemiş ve çocuklara yönelik zararın önlenmesine ilişkin bilincin oluşturulmamış olduğu bir zorunluluk amaca ulaşmayı engelleyecek ya da aksatacaktır.

Ayrıca Kenny tarafından yapılan başka bir çalışmada ise; yine eğitimin önemini destekler nitelikte çocuk ihmal ve istismarına ilişkin yeterli eğitim almış öğretmenlerin daha fazla bildirim yaptıkları saptanmıştır (36).

Öğretmenlerimizin fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal için şüphelenme, tanımlama ve bildirim ortalamalarına baktığımızda ise çocuğa yönelik zararlı davranışlar içinde ihmalin en fazla ortalama ile en başta yer aldığı saptanmıştır. İhmali sırasıyla fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar takip etmektedir (Tablo 16). Öğretmenlerimiz her ne kadar düşük oranlarda çocuk ihmal ve istismarından şüphelenseler, bu vakaları tanımlasalar ve bildirseler de şüphelenme, tanımlama ve bildirim ortalamalarının sıralaması çocuk ihmal ve istismarını belirlemede sahip oldukları güven ortalamalarının sıralaması ile uyumludur. Bu uyum öğretmenlerin tanımlama konusunda en başarılı oldukları çocuğa yönelik zararlı davranış türünün ihmal, daha sonra fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar olduğunun da kanıtıdır. Çünkü elde edilen istatistiksel sonuçlar şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme, tanımlama ve bildirim yüzdelerinin düşük olduğunu göstermiş ancak “güven” ve “kaç kez” şüphelendikleri, tanımladıkları ve bildirdikleri istismar türlerinin sıralaması değişmemiştir. Ayrıca sıralamalarda ki bu değişmezlik ve uyum, toplumda hangi istismar türünün daha sık olduğuna ilişkin bilgiyi sunabilir. Bu bilgi ise ihmal ve fiziksel istismar vakalarını daha sık görüldüğü buna karşın duygusal istismar ve tanımlanması oldukça güç olan cinsel istismar vakalarının daha az sıklıkta görüldüğü şeklinde yorumlanabilir.

Ancak sıklığa ilişkin bu bilgiyi verirken Türkiye’deki çocuk ihmal ve istismar türlerinin sıklığına ve niteliğine ilişkin verileri göz önüne aldığımızda, ihmal başta olmak üzere tüm istismar türlerine ait verilerin oldukça az sayıda bulunduğu söylenebilir. Genel olarak verilen istatistiksel değerler de fiziksel, duygusal ve cinsel istismara yöneliktir (49).

Bu nedenle diğer taraftan “Öğretmenlerin tanımlamada kendilerine güvendikleri ihmal ve istismar türüne bağlı olarak ihmal ve istismar vakalarını belirlemiş ve bunun sonucunda sıralamada bir değişiklik olmamış olabilir mi?” sorusu akla gelmektedir.

Ülkemizde yapılmış çalışmalara baktığımızda; 2002 yılında 5907 çocuktan 562’sinin fiziksel ya da duygusal istismara, 49’unun aile dışı cinsel istismara, 42’sinin ise enjekte maruz kaldığı bildirilmiştir (http://www.shcek.gov.tr/Cocuk_Haklari/UlusalEylemPlani.doc, Erişim tarihi: 03 Nisan 2007).

Erol, 2003–2004 tarihlerinde anasınıfına devam eden 12 öğrenci ve anne babaları ile çalışmış ve % 33’ünün çocukluğunda kalıcı izler taşıyan fiziksel istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur (23).

2001–2002 yılları arasında Deveci ve Açık tarafından Elazığ il merkezinde 3725 ilköğretim öğrencisi üzerinde öğrencilerin fiziksel şiddete maruziyetleri ve yaklaşımlarını saptamak amacı ile yapılan çalışmada, öğrencilerin %74.0'nın hayatlarının herhangi bir döneminde bir kez dahi olsa fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirlemiştir (<http://www.dicle.edu.tr/~halks/m9.30.htm>, Erişim tarihi: 20 Eylül 2007).

Vahip ve Doğanavşargil tarafından yapılan bir çalışmada, psikiyatri polikliniğine ilk kez başvuran 100 ardışık evli kadın hasta değerlendirilmiş ve aile içi fiziksel şiddet durumu araştırılmıştır. Hastaların %63'ünde çocuklukta fiziksel kötüye kullanım öyküsü saptanmış ve % 21'i çocukluğunda fiziksel şiddet görmüştür (73).

Turla ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, Samsun Merkez Sağlık Ocağı'nda görev yapan pratisyen hekimlerin karşılaştıkları olgular ve toplumda en sık rastlanan istismar türü hakkındaki düşüncelerine ilişkin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde karşılaştıkları olgular için; ihmal % 42.8, duygusal istismar % 28.6, fiziksel istismar % 23.8 ve cinsel istismar % 4.8, toplumda en sık rastlanan olgulara yönelik düşüncelerine ilişkin ise; ihmal % 47.1, duygusal istismar % 37.1, fiziksel istismar % 12.9, cinsel istismar % 2.9 şeklinde olduğu görülmüştür (69).

Sonuç olarak konu ile ilgili uzman kişilerin görüşlerinde ve yapılmış çalışmalarda fiziksel ve duygusal istismarın daha sık, buna karşın cinsel istismarın daha az sıklıkta görüldüğü belirtilmektedir. Bu çalışmada; ihmalin diğer istismar türlerinden yavaş yavaş ayrı tutulmaya başlanması ve her çocuğun az ya da çok toplum içinde ihmal edildiğini bilerek ihmale ait oranın oldukça yüksek olduğuna, fiziksel istismarın çok eskiden beri var olan bir sıklığa sahip olması nedeniyle ikinci sırada yer alabileceğine, duygusal istismarın günümüzde çocukları suça yönlendirme ve kendi çıkarları doğrultusunda kullanma oranlarını ne kadar artığı göz önüne alındığında fiziksel istismarla sıralamanın yer değiştirebileceğine ve cinsel istismarın özellikle günümüzde internet üzerinden artan çocuk pornosu ile sıklık kazanmasına rağmen yine de saklı tutulmaya çalışılması ve tanımlamadaki zorluklar nedeniyle son sırada yer alacağına inanılmasına rağmen tüm Türkiye için yetersiz veriler nedeniyle emin olunamamaktadır. Bu nedenle Türkiye'de yetkili kurum ve kuruluşların, ihmal ve istismar türlerine ait sıklıkların belirlenmesine yönelik istatistiksel çalışmalara (ortak veri tabanlı data toplama programları gibi) ağırlık vermesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu konuda da eğitimimizde ve politikalarımızda eksiklikler olduğu söylenebilir.

Walsh ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada da bu çalışmayı sıralama yönünden destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Avustralya'daki öğretmenlerinde çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme, ihmal ve istismarı tanımlama ve bildirim sıralaması en fazla ihmal, sonra fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar şeklindedir (76).

Avustralya'daki resmi veri erişim merkezinin sonuçlarına göre 2005–2006 yılları arasında Queensland'da doğruluğu kanıtlanmış istismar veya ihmal çeşidine uğramış çocuk yüzdeleri ise % 42.4 duygusal istismar, % 31.1 ihmal, % 21.0 fiziksel istismar, % 5.5 ise cinsel istismar şeklindedir

(<http://www.aihw.gov.au/publications/cws/cpa05-06/index.html#n02>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2007).

Bu iki ülkenin yanı sıra Kanada ve Amerika'da yapılan araştırmaların sonuçları ise çocuk ihmal ve istismar türleri içinde ilk sırayı ihmalin aldığı, bunu sırayla fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismarın takip ettiği yönündedir (http://www.ndacan.cornell.edu/ndacan/Datasets/Abstracts/DatasetAbstract_NCANDS_General.html, Erişim tarihi: 13 Haziran 2007, http://www.phac-aspc.gc.ca/cm-vee/csca-ecve/pdf/childabuse_final_e.pdf, Erişim tarihi: 19 Ekim 2007).

Şüphelenme, tanımlama ve bildirim ortalamalarının bu şekilde sıralanmasına rağmen, bildirim şekli farklı istismar tipleri için farklı oranlarda belirlenmiştir. Öğretmenler fiziksel istismardan şüphelendiklerinde 10 vakadan 7'sini (% 70.0), duygusal istismardan şüphelendiklerinde 10 vakadan 3'ünü (% 34.2), cinsel istismar şüphelerinde 10 vakadan 8'ini (% 80.6), ihmalden şüphelendiklerinde ise 10 vakadan 3'ünü (% 31.6) bildirmişlerdir.

Avustralya'da yapılan çalışmada ise öğretmenler fiziksel istismardan şüphelendiklerinde her seferinde bildirmişlerdir (% 100). Cinsel istismar için bu oran yaklaşık yüzde doksandır (% 88.8). Duygusal istismar ve ihmal için ise sırasıyla % 79.9 ve % 80.4'dür (76).

Aradaki farklılıklara rağmen sonuç olarak ihmal ve duygusal istismarın çocuk üzerinde fiziksel ve cinsel istismara göre daha az etki bıraktığı düşünülmekte olup bildirim şekli de bu oranda farklılık göstermiştir. Hikâye değişkenlerinin belirlenmesi ve bildirimindeki puan ortalamalarındaki farkta bu bulgumuzu desteklemektedir (Tablo 31). Ayrıca bu bildirim şekli bize hangi ihmal ve istismar türlerinin önemle algılandığı ve bildirmek zorunda hissedildiği hakkında bilgi de vermektedir.

Bu kısımda ilgi çeken diğer bir bulguda bildirim yüzdelerinin düşük olmasının yanında bu çalışmaya katılan öğretmenlerin şüphelendikleri (Tablo 19) ve tanımladıkları (Tablo 20)

çocuk ihmal ve istismar vakalarını yöneticilerine çok düşük bir oranda bildirmeleri olmuştur. Öğretmenler şüphelendiklerinde ya da tanımladıklarında yönetime düşük oranlarda bildirseler de herhangi bir ihmal ya da istismar vakasını ilgili kurum ve kuruluşa bildirdiklerinde % 92.9 oranında yöneticilerine bildirmektedirler (Tablo 21).

Walsh'un yaptığı çalışmada ise öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 94) şüphelendikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarını yöneticilerine bildirmişlerdir. Şimdiye kadar şüphelendikleri ya da tanımladıkları ihmal ve istismar vakalarını ilgili kuruluşa bildirim yaptıktan sonra yöneticilerine bildiren öğretmen yüzdesi ise % 80.9'dur (76).

Öğretmenlerin şüphelendikleri ya da tanımladıkları vakaları düşük oranda yöneticilerine bildirmelerinin konuya ilişkin yaptıkları belirlemeden emin olamamaları, mevcut zorunlu bir bildirim sisteminin bulunmayışı, yöneticileri tarafından desteklenmeyeceklerini düşünmeleri gibi faktörleri akla getirmektedir. Bu faktörler tablo 32 ve 33 deki bulgularımız tarafından da desteklenmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin bildirim sonrası oldukça yüksek oranda yönetime bildirmeleri konuya ilişkin yaptıkları belirlemeden emin olduklarını gösteriyor olabilir. Ayrıca bildirime kesin olarak karar verdikleri çocuk ihmal ve istismar vakalarını, bildirimde bulduktan sonra da yönetime bildirmeyi etik olarak uygun görmüş olabilirler.

Amerika'da Kenny tarafından yapılan çalışmada da; 200 öğretmenin sadece % 25.0'i şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını en az bir kere bildirmiş ve öğretmenlerin % 76.0 gibi büyük bir oranı bildirim yaptıklarında yöneticilerinin onları desteklemeyeceğini belirtmiştir. Bildirim yaptıklarında yöneticilerinin onları destekleyeceğini düşünen öğretmenler ise daha fazla bildirim yapmaktadır (36).

Kenny'nin 197 öğretmenle yaptığı çocuk ihmal ve istismarını bildiren öğretmen yüzdesini % 27.0 olarak bulduğu çalışmada ise öğretmenlerin % 40.0'ı bildirim yaptıklarında idarenin kendilerini desteklemeyeceğini belirtmiştir (37). Bu her iki araştırmadaki bulgular da çalışmamızı destekler niteliktedir.

Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bildirme ve bildirmeme nedenleri kendi içinde incelendiğinde ise öğretmenlerin bu kısımda verdikleri cevap yüzdeleri oldukça düşüktür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin sadece % 5.2'si (21 öğretmen) çocukla ilgili, % 5.2'si (21 öğretmen) aile ile ilgili, % 4.2'si (17 öğretmen) okul ile ilgili ve % 5.2'si (21 öğretmen) kendi ile ilgili bildirim nedenlerini belirtirken, % 10.2'si (41 öğretmen) çocukla ilgili, % 9.2'si (37 öğretmen) aile ile ilgili, % 3.5'i (14 öğretmen) okul ile ilgili ve % 8.0'i (32 öğretmen) kendi ile ilgili bildirmeme nedenlerini belirtmiştir (Tablo 28).

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirimnedenleri arasında çocuk ile ilgili olarak, özellikle çocuğun istismarın etkilerine bağlı davranışsal ve duygusal tepkileri (10 öğretmen) etkili olmuştur. Aile faktöründe ailenin uygunsuz ve tutarsız davranışları (7 öğretmen) bildirimde en önemli faktörken, okul ile ilgili olarak ise ihmal ve istismar vakalarının bildirilmesinde okul içinde yönetim tarafından sağlanan destekleyici atmosferin (10 öğretmen) bulunması, öğretmenleri bu vakaları bildirmeye yönlendirmiştir. Son olarak öğretmenlerin kendileri ile ilgili bildirimnedenleri sorulduğunda, çalışmaya katılan ve bu soruya yanıt veren öğretmenlerin çoğu (14 öğretmen) ahlaki sorumlulukları olduğunu belirtmiştir. Yasal sorumlulukları olduğunu düşünen öğretmen sayısı ise 21 öğretmenden sadece üçtür (Tablo 28).

Walsh ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada ise, bu çalışmayı destekler nitelikte öğretmenler çocuğa ilişkin bildirimfaktörlerinde (220 öğretmen çocuğa ilişkin faktör belirtmiştir) en fazla çocuktaki davranışsal ve duygusal değişiklikleri (75 öğretmen) belirtmişlerdir. Aile ile ilgili (118 öğretmen aileye ilişkin faktör belirtmiştir) olarak 33 öğretmen ailenin uygun olmayan davranışlarının, tutarsız ve dengesiz oluşlarının bildirimnedeni olduğunu belirtmiştir. Okul ile ilgili (99 öğretmen okula ilişkin faktör belirtmiştir) olarak ise bu çalışmayı destekler şekilde öğretmenler destekleyici atmosferin (61 öğretmen) bildirimyapmalarını etkilediğini ifade etmiştir. Kendileri ile ilgili (131 öğretmen kendilerine ilişkin faktör belirtmiştir) bildirimnedenleri sorulduğunda ise cevap veren 131 öğretmenden 56'sı çocuk için endişe ve kaygı duydukları için bildirimde bulduklarını ifade etmiştir. Yirmi dört öğretmen ahlaki, 23 öğretmen ise yasal zorunlulukları olduğunu belirtmiştir (76).

Burada çalışmaya katılan öğretmenler yasal zorunlulukları olmadığını, bu konuda ki yasaların ve yönetmeliklerin yetersiz olduğunu düşünmekte oldukları için ahlaki anlamda bildirmek zorunda olduklarını oldukça büyük farkla belirtmişlerdir.

Yasal zorunlulukların eksik olduğunu düşündükleri gösteren diğer bir bulgu ise çocuk ihmal ve istismarını bildirmeme nedenlerini belirtirken verdikleri yanıttır. Çocukla ilgili olarak bildirmeme nedenlerine cevap veren 41 öğretmenden altısı devletin bu konuda yetersiz olduğunu ve yasal zorunluluk, yaptırımların olmadığını bildirterek üçüncü sırada yer almışlardır (Tablo 29).

Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin çocukla ilgili olarak bildirmeme nedenlerinin başında bildirimsonrası çocuğun daha fazla zarar göreceği, ailesinin çocuğu istismar etmeye

devam edeceği ve böyle bir durumun duyulması nedeniyle bunun suçunun da çocuğa yüklenerek çocuğun tekrar tekrar cezalandırılacağı endişeleri (18 öğretmen) yer almaktadır. Öğretmenlerin bildirim yaptıklarında % 41.2 ortalama ve 400 öğretmenden 257'sinin zarar yüzdesini daha yüksek belirtmesi ile bildirim sonucu çocuğun daha fazla zarar göreceğini ifade etmeleri, bildirmeme nedeni olarak ilk sırada belirttikleri bulguyu desteklemektedir (Tablo 29).

Çalışmamız veri materyalinin kaynağını oluşturan Avustralya'da ise öğretmenler bildirim sonucu çocukların % 32.03 oranında zarar göreceğini düşünmektedirler. Her ne kadar arada çok büyük bir fark olmasa da Avustralya'daki öğretmenler bu oranda zarar yüzdesi belirtmelerinin sebebinin daha çok çocuğun aileden uzaklaştırılacağı ve eğer çocuk ailesini seviyorsa bu durumunun onun için daha olumsuz olabileceğini düşünmelerinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca okul ve öğretmenler resmi olmayan yollardan etkin sonuçlar almışlardır. Bu nedenle belirttikleri bu zarar yüzdesi öğretmenlerin çocukların refahını hem çocuk koruma sistemi içinde hem de çocuk koruma sistemi dışında düşünmelerinden kaynaklanmaktadır (76).

Kocaeli tarafından hekim ve hemşirelerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelendiği çalışmada hekimlerin % 40'ı, hemşirelerin ise % 30'u istismara uğramış çocuğu şimdiki durumundan daha kötü duruma sokmaktan korktukları için bildirimde bulunmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir (72).

Karaman tarafından ilköğretim öğretmenlerinin gözlemlerine göre; çocukların aileleri tarafından istismarı ve ihmalinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada ise öğretmenlerin % 19.93'ü ihmal ve istismarla karşılaştıklarında herhangi bir şey yapmamalarının nedeni olarak bu tür olayları bildirecekleri kişi ve kurumların herhangi bir şey yapamayacağına inanmalarını gösterirken, % 16.78'i ise bu tür olayları bildirecekleri kurum ve kuruluşların olmadığını ifade etmiştir (35). 1993'den bu yana değişen birçok yöne rağmen 2008'de halen öğretmenler devletin bu konuda yetersiz olduğunu ifade etmektedirler.

Amerika'da Kenny tarafından yapılan çalışmada da bizim sonucumuzu destekler sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmaya katılan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını bildirmeme nedeni olarak, ikinci sırada (% 16.1) çocuk koruma servisinin istismar edilen çocuklara yardım edemediğine ilişkin durumu belirtmişlerdir (37).

Ancak burada belirtilmesi gereken Amerika'daki konu ile ilgili yasal zorunlulukların var olduğudur. Buna rağmen yasal zorunluluklar tek başına zarar gören çocuklara yardım

edileceği inancının oluşmasında etkili değildir. Daha önceden de belirttiğimiz gibi çocukları korumaya yönelik bilincin eğitimle birlikte oluşturulması gerekmektedir. Öğretmenlerin genel olarak çocuk istismarını bildirim konusundaki eksikliğin en yaygın 3 nedeni olarak (a) Kurslarda çocuk istismarının işlenmemesi, (b) Sınıflarda yeterli uygulama yapılmaması, (c) Kanuni zorunluluklarla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamak olarak göstermeleri bu çalışmadaki yorumu desteklemektedir.

Walsh'un çalışmasında ise; çocukla ilgili (43 öğretmen çocuğa ilişkin faktör belirtmiştir) faktörlerin başında delil yetersizliği ve durumun ciddi olmaması (29 öğretmen) yer almaktadır (76). Aradaki bu fark ve bu çalışmaya katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlar eksikliklerimizi ve toplumumuzdaki çocuğa yönelik kötü muamelenin ne boyutta olduğunu tekrar ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda aile ile ilgili olarak, öğretmenler aileden gelebilecek öç alma duygusundan korkmakta (15 öğretmen) ve bu nedenle bildirim yapmamaktadırlar. Bunun yanı sıra, aile ile konuya yönelik iletişim kurulduğunda ailenin yardımcı olması (11 öğretmen) ikinci sırada bildirmeme nedenidir. İlginç olan ve üçüncü sırada yer alan diğer bir bildirmeme nedeni de öğretmenlerin geleneksel Türk aile yapısı içinde bu durumu normal olarak görmeleridir (5 öğretmen). Bu sonuç çocuk terbiyesinde Türk toplumu içinde zaman zaman şiddetin kullanıldığı yorumunu desteklemektedir. Ayrıca öğretmenlerin ailenin kendilerinden öç alacaklarından korkması toplum olarak şiddete eğilimimizi göstermektedir.

Walsh ise çalışmasında; aile ile ilgili (14 öğretmen aileye ilişkin faktör belirtmiştir) faktörlerde etkili olan bildirmeme nedenini ailenin işbirliği içinde olması (5 öğretmen) olduğunu belirlemiştir (76). Buda bu çalışmada ikinci sırada yer alan faktörü desteklemektedir.

Çalışmada yine okul ile ilgili faktörlere gelindiğinde 9 öğretmen destek eksikliğinin bildirmeme nedenlerinde baş sırayı aldığını belirtmiştir. İkinci sırada ise okulun itibarını sarsma korkusu (4 öğretmen) yer almaktadır. Ayrıca üzücü bir şekilde zaten bildirimde bulunmalarının fayda sağlamayacağını düşünen öğretmenlerin okullarının çıkarlarını çocuklarinkinden önce almalarına neden olmaktadır.

Walsh'un çalışmasında ise; bildirmeme nedeni olarak okullarının itibarını sarsacaklarına ilişkin herhangi bir sebep yer almamaktadır. Bu çalışmada okulla ilgili (14 öğretmen okula ilişkin faktör belirtmiştir) bildirmeme nedeni olarak en başta bildirimi yönetime bırakmaları (7 öğretmen) yer almaktadır. Destek eksikliği belirten öğretmen sayısı ise 6'dır (76).

Son olarak çalışmamıza katılan öğretmenler kendileri ile ilgili bildirmeme nedenlerini belirtirken en büyük sebebin fazla tecrübeli olmalarından (8 öğretmen) kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler herhangi bir çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaştıklarında tecrübeli olmalarından dolayı durumun bildirimde bulunacak kadar büyük bir olay olmadığını ya da bu tip olaylardaki deneyimleri sayesinde farklı çözümler getirerek sorunu giderdiklerini ifade eden, çeşitli sebepler belirtmişlerdir. Ancak şu unutulmamalıdır ki, fazla deneyimli olma ve konu ile ilgili alınan eğitimlerin az olması yanlış sonuçlar doğurabilir ve bu tip olayların gözden kaçmasına neden olabilir. İkinci neden olarak ise öğretmenlerin 7'si bildirim yapmanın hiçbir yarar sağlamayacağını düşündüklerini ifade etmiştir. Buda öğretmenlerin devletin bu konuda yetersiz oluşunu ve yasal zorunlulukların olmayışından belirttikleri düşüncelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerle çocuklara bildirimde bulunmanın herhangi bir fayda sağlamayacağını ve daha fazla zarar verebileceğini düşünmektedirler. Yanlış yapma korkusu (5 öğretmen) ise üçüncü sırada en önemli faktör olarak belirlenmiştir. Yanlış yapacağını düşünen öğretmen sayısı fazla tecrübeli olan ya da bildirimde bulunmanın işe yaramayacağını düşünen öğretmenlerden azdır. Buna rağmen öğretmenlerimiz çocuğun ya da ailenin haksız ve yersiz yere damgalanmasından korkmaktadırlar. Durumu daha kötü hale getireceğini düşünen öğretmenlerimiz ise sadece 4'tür. Öğretmenlerimiz hem çocuk hem de aile için durumu daha kötü hale getirmek istememektedirler. Bununda sebebi çeşitli nedenlere bağlı (kurum ve kuruluşların yetersizliği, çocuğun ailesini sevmesi gibi) olarak taşıdıkları kaygı sonucu çocuğun daha fazla zarar göreceğini düşüncülerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Çalışmamızda son olarak öğretmenlerden sadece biri aileden korkma nedeniyle bildirimde bulunmayacağını belirtmiştir.

Walsh ise çalışmasında; öğretmenlerin kendileri ile ilgili (16 öğretmen kendilerine ilişkin faktör belirtmiştir) bildirmeme nedenleri arasında en önemli faktörün çocuğun ailesinden gelebilecek tepkilerden korkmaları (5 öğretmen) olduğunu belirlemiştir. Fazla deneyimli olma (1 öğretmen) ise en az belirtilen faktördür. Bu sonuç bu çalışmayı destekler nitelikte değildir (76).

Kenny tarafından yapılan ve öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirimde bulunmalarını etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmasında ise öğretmenler yanlış yapma korkusunun (% 38.7) bildirmeme kararı almada en önemli faktör olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu çalışmamızı desteklemese de Kenny'nin çalışmasına katılan öğretmenlerin dördüncü neden olarak durumu daha kötü hale getireceğini düşünceleri bu çalışmayı destekler niteliktedir (37).

5.5. Öğretmen ve Okulun Özelliklerinin Hikâye Değişkenlerine Etkisi

Bu bölümde Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve O'Toole'un çalışmasına benzer güçlü bir metodolojik yaklaşımdan oluşan faktöriyel değişkenler kullanılmıştır. Bu değişkenler bir araya getirilerek 32 hikâye elde edilmiş ve bu hikâyeleri öğretmenler 2 kısımda değerlendirmiştir.

- i. Çocuk ihmal ve istismarını belirleme,
- ii. Çocuk ihmal ve istismarını bildirim.

Belirleme ve bildiri için 1'den 5'e kadar olan likert tip ölçek kullanılmış ve 1 kesinlikle ihmal-istismar değil/kesinlikle bildirmem, 5 ise kesinlikle ihmal-istismar/kesinlikle bildirim şeklinde ve 2, 3, 4 ise aradaki değerler olarak (ihmal/istismar ve bildiri için) kullanılmıştır. Bu doğrultuda çalışmamıza katılan öğretmenlerden verilen hikâyelerdeki çocuğun ihmal/istismara uğrama olasılığını (belirleme) ve böyle bir durumla karşılaştıklarında bildiri bildirmeyeceklerini likert tip ölçeği kullanarak saptamaları istenmiştir.

Daha sonra çalışmaya katılan öğretmenlerin verilen hikâyelerdeki çocuk ihmal ve istismarını belirleme ve bildirim durumlarını kendi özellikleri, okul ve hikâye özellikleri ile karşılaştırdık.

Öncelikli olarak çalışmamıza katılan öğretmenlerin "bu çocuk ihmal veya istismara ne kadar uğramıştır" sorusuna "emin değilim" şeklinde cevap verdikleri saptanmıştır (5'te 3,01 ortalama ile). "Yetkililere bildirir misiniz" sorusunu sorduğumuzda ise öğretmenlerin "muhtemelen hayır ile emin değilim" arasında bir cevap (5'te 2,77 ortalama ile) verdiklerini belirledik.

Walsh ve arkadaşları ise öğretmenlerin hikâyeleri belirleme konusunda "muhtemelen değil" ile "emin değilim" arasında olduklarını (5'te 2,79) bildiri için ise yine aynı şekilde "muhtemelen bildirmem" ile "emin değilim" arasında olduklarını (5'te 2,82) saptamışlardır (76).

Walsh ve arkadaşları kendi çalışmalarında ki bu farkın, öğretmenler her ne kadar kendilerine güvenseler de halen çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi, davranış ve değerler arasında karmaşık bir ilişki yaşadıkları ve bu nedenle genel olarak kendilerine güvenmedikleri için ortaya çıktığını belirtmektedir. Kısaca Walsh ve arkadaşları her ne kadar ülkelerinde yasa ve prosedürler mevcut olsa ve öğretmenler konu ile ilgili eğitimleri takip etseler de kişisel

duygular ve birtakım bağılıklar içinde karar verme güçlüklerinin yaşanmakta olduğunu ifade etmektedir (76).

Çalışmaya katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan elde edilen sonuçlar, şaşırtıcı şekilde Avustralyadaki öğretmenlerin sonuçları kadar düşük olmasada yasa ve prosedürlerin azlığı, özellikle hizmet içi ve öncesi eğitim eksikliği karar verme güçlüklerinin nedneleri arasında olabilir.

5.6. Çocuk İhmal ve İstismarını Belirleme

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda hangi durumlarda çocuk ihmal ve istismarını belirlemeye daha yatkın olduklarını incelemek için, kendi özellikleri, okul ve hikâye değişkenleri ile ilişkilerine bakılmıştır. Bunun sonucunda öğretmenlerin bir vakayı belirleme konusunda şu durumlarda daha yatkın oldukları bulunmuştur. Olası fiziksel istismar işaretleri varsa, çocuk bu istismar işaretlerini daha önceden de göstermişse yani tekrar eden istismar izlerini taşıyorsa, çocuğun davranışları değişmişse, aile düşük sosyoekonomik seviyeye sahipse ve çocuğun ailesi işbirlikçi/arkadaşça olmayan bir tavır sergiliyorsa çalışmaya katılan öğretmenler durumun istismar olduğu yönünde daha fazla puan vermişlerdir.

Bununla birlikte vakanın olası ihmal oluşu, çocuğun ilk defa kötü muameleye ait izleri yaşıyor oluşu, çocuğun davranışında herhangi bir değişiklik olmayışı, ailenin yüksek sosyoekonomik seviyeye sahip oluşu ve ailenin işbirlikçi davranışları çalışmaya katılan öğretmenlerin ihmal/istismar yönünde hikâyeleri daha düşük puanlamalarına neden olmuştur (Tablo 31).

Walsh ve arkadaşları da bu çalışmayı destekler şekilde aynı sonuçları elde etmişlerdir. Kendileri tarafından geliştirilen ve bizimde aynı hikâyeleri kullandığımız vaka örneklerine Avustralyalı öğretmenler de bu çalışmayla örtüşen cevaplar vermişlerdir (76).

Hikaye değişkenlerinin ilişkilerine bakıldığında ise tüm hikaye değişkenlerinin $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Walsh ve arkadaşları (2005), ise yaptıkları çalışmada ailenin sosyoekonomik durumu hariç tüm değişkenlerin $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı olduğunu belirlemiştir. Bu sonuç mevcut çalışmayı destekler niteliktedir (76).

O'Toole R, Webster, Lucal ve O'toole AW tarafından öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını farkındalık düzeyleri ile ilgili Amerika'da yaptıkları bir çalışmada; 480 öğretmene

her bir hikâyenin içinde dokuz değişken bulunan 24 tane hikâye sunulmuş ve 10 puan üzerinden değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu dokuz değişkenden istismarın tipi, ciddiyet derecesi, çocuğun davranışlarında ki değişim, ailenin sosyoekonomik seviyesi ve ailenin içinde bulunduğu psikolojik durum mevcut çalışmadaki benzer hikâye değişkenleridir. Onların da yaptığı çalışmada da bu çalışmadaki sonucu destekler nitelikte, ailenin sosyoekonomik durumu hariç istismarın fiziksel oluşu, istismar izlerinin ciddiyeti, çocuğun davranışlarındaki değişim, ailenin iletişiminin kötü olması güçlü bir ilişkiye sahip olup ($p<0,01$) hikâyeleri belirleme yönünde de yatkınlık sağlamıştır (44).

Yine O'Toole ve arkadaşları tarafından yapılan başka bir çalışmada; öğretmenlerin düşük bildirim ve yüksek bildirim durumları değerlendirilmiş ve çalışmaya katılan 480 öğretmenden verilen aynı 9 değişkenli 24 vakayı 10 puan üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Burada düşük bildirim ya da yüksek bildirimise öğretmenlerin ihmal ve istismarla ilişkili vakalara yüksek puan verip bildirimde düşük puan vermeleri ya da tam tersi şeklinde puanlamaları ile değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda da düşük bildirimde bulunanların yani belirlemeye yüksek bildirimde düşük puan verenlerin hikâye değişkenlerinden istismarın fiziksel oluşu, istismar izlerinin ciddiyeti ve çocuğun davranışlarındaki değişim ile ilişkili olduğu ($p<0,01$) saptanmıştır (45).

Tüm bu sonuçlar öğretmenlerin herhangi bir vakanın ihmal/istismar vakası olup olmadığını belirlerken o vakanın gözle görülür izlere sahip olmasından (fiziksel ya da cinsel istismar gibi) daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Bunun sebebi de duygusal istismar ve ihmal belirtilerinin bazen ebeveynler ya da çocuk tarafından gizlenebilir oluşudur. Ayrıca öğretmenler ihmal/duygusal istismarı daha az ciddi bulmakta ve bu durumun istismar ya da disiplin yöntemi olup olmadığı konusunda ayırım yapmakta zorlanıyor olabilirler. Çocuğa yapılan kötü muamelenin duygusal istismar ya da ihmal gibi soyut olması ve çocuğun psikolojik kötüye kullanımı öğretmenlerin vakanın ihmal/istismar oluşuna yönelik daha düşük puanlama yapmalarına neden olmaktadır. Yine aynı şekilde öğretmenlerin çocuğu birkaç kez bu şekilde görmeleri ve çocuğun davranışlarındaki değişimde öğretmenlerin durumun ihmal ve istismar olduğu yönünde daha fazla puanlama yapmalarına neden olmaktadır. Aile ile ilgili olarak ise ailenin düşük sosyoekonomik düzeyi daha önceden de bahsettiğimiz gibi hazırlayıcı faktörler arasında yer almakta bu nedenle öğretmenlerin de çocuğun istismar edildiği yönündeki düşüncelerini etkilemektedir. Son olarak kötü iletişimin çocuk üzerinde etkili olabileceği düşünülerek ailenin iletişim bozukluğu çocuk ihmal ve istismarını belirlemede önemli bir faktör oluşturmuştur.

Öğretmen değişkenlerine baktığımızda; öğretmenler anne ya da baba iseler çocuk ihmal ve istismarını belirlemede daha fazla olasılık belirtmişlerdir ($p<0.001$). İlköğretim öğretmenleri ve müdür yardımcıları da $p<0.001$ düzeyinde daha fazla olasılık belirtmektedir. Daha az deneyim yılına sahip olanlar da daha fazla olasılık belirten grubu oluşturmaktadır ($p<0.001$). Lisansüstü eğitim almış öğretmenler ve cinsel istismarı tanımlamada kendine güvenen öğretmenler hikâyelerin fiziksel istismarı veya ihmali daha çok gösterdiğini belirtmişlerdir ($p<0.01$). Çocuk ihmal/istismarı ve çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alanlar ($p<0.001$), kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirimzorunlulukları olmadığını belirtenler ($p<0.001$), ahlaki alanda bildirimzorunluluğu olduğunu düşünenler ($p<0.05$) daha fazla olasılık belirtmektedir. Son olarak çocuk ihmal ve istismarından şimdiye kadar şüphelenenler ($p<0.001$), çocuk istismarını bildirenler ($p<0.05$) ve okullarında çocuk ihmal ve istismarının daha az görüldüğüne ve hiç görülmediğine inananlar ($p<0.001$) istismarı veya ihmali belirleme olasılığında pozitif yönde bir etkiye sahiptir (Tablo 32).

Walsh ve arkadaşları ise; çocuk ihmal ve istismarını belirlemede etkili olan öğretmen özelliklerini şu şekilde belirlemişlerdir: Anne ya da baba olmayan ($p<0.01$), ilköğretim öğretmeni olan ($p<0.001$), lisansüstü eğitim almış olan ($p<0.01$), çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada kendine güvenen olan ($p<0.001$), şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bir kere de olsa bildirmiş olan ($p<0.001$) ve son olarak çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında daha az sıklıkta görüldüğüne inanan öğretmenler ($p<0.05$) çocuk ihmal ve istismarını belirleme de anlamlı bir ilişkiye sahiptir (76).

Walsh ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışma ilköğretim öğretmeni olma, lisansüstü eğitim almış olma, çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada kendine güvenme, şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını tanımlama ve son olarak çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında daha az sıklıkta görüldüğüne inanma bulguları yönünden bu çalışmayı desteklemektedir (76).

O'Toole ve arkadaşları ise; öğretmenin bayan oluşu ($p<0.01$), öğretmen olarak çalışma süresinin kısa oluşu ($p<0.05$), şimdiye kadar hiç bildirim yapmamış olmasını ($p<0.05$) çocuk ihmal ve istismarını belirleme ile anlamlı derecede ilişkili bulmuşlardır (44). Bu bulgular bu çalışmayı destekler nitelikte değildir.

O'Toole'un öğretmenlerin düşük ve yüksek bildirimle ilişkin sağduyularını incelediği çalışmada ise farkındalık puanlarının yüksek olduğu düşük bildirim durumları, öğretmenlerin lisans mezunu olmaları ($p<0.01$), çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi düzeyleri ($p<0.05$),

yönetici pozisyonda olmaları ($p<0.01$) ve şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını hiç bildirmemiş olmaları ($p<0.01$) ile ilişkilidir (45).

O'Toole ve arkadaşlarının yapmış olduğu ikinci çalışmada ise bu çalışmayı destekleyen bulgular çocuk ihmal ve istismarına ilişkin yüksek bilgi düzeyleri, yönetici pozisyonda olmalarıdır (45).

Uysal ve Özsoy tarafından yapılan çalışmada ise; hizmet içi eğitim almış öğretmenlerle çocuk ihmal ve istismarına ilişkin oluşturulmuş hikâyelere verdikleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Bununla birlikte öğretmenlerin anne ya da baba olmaları ile cinsel istismar ve duygusal istismar puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.000$). Öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve mezun oldukları okul ile puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (71).

Uysal ve Özsoy tarafından yapılan çalışmada bu çalışmadaki bulguları destekleyen sonuçlar ise anne ya da baba olmaları ve cinsel istismar puan ortalamalarıdır (71).

Sonuç olarak anne ya da baba olmak çocuğa yönelik ihmal ve istismar davranışlarını daha az tolere edebilme ve daha çok farkında olma ile açıklanabilir. Bu nedenle de öğretmenler anne ya da baba iseler çocuğa yönelik zararlı davranışları daha kolay belirleyebilmektedirler. İlköğretim öğretmeni olanlar da yine belirleme oranı yüksek grubu oluşturmaktadır. Bunun nedeninin, ilköğretim öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre çocuklarla daha uzun vakit geçirmekte olmaları ve ilköğretim öğrencilerine yaşları itibari ile daha anne ya da babaları gibi davranmaları olabileceği düşünülmektedir.

Burada elde edilen ilginç bir bulguysa müdür yardımcısı olmanın çocuk ihmal ve istismarını belirleme ile olan anlamlı ilişkisidir. Bu sonucun müdür yardımcılarının konu ile ilgili bilgi düzeylerinin yüksek olması ve herhangi bir ihmal ya da istismar durumunda öğretmenlerin durumu bildirdikleri birinci kişi olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Uzun çalışma yılına sahip öğretmenlerin daha az olasılık belirtiyor olması fazla deneyimli olma nedeniyle yanlış kararlar verebilecek olmalarından kaynaklanabilir. Her ne kadar deneyim zaman içerisinde öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanımamada güven kazanmalarını sağlasa da uzun süre çalışan öğretmenlerimiz çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada kendilerine daha fazla güvenmekte buda hikâye değişkenlerini değerlendirirken yanlış kararlar sonucu daha az ihmal/istismar olasılığı belirtmelerine neden olmuş olabilmektedir.

O'Toole ise çalışmasında uzun çalışma süresine sahip olan öğretmenlerin daha az belirlemeye ilişkin olasılık belirtme sebebinin zaman içinde bu tip konulara ilişkin hassasiyetin kayboluyor olmasından kaynaklandığını ifade etmiştir (44).

Lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin ihmal ve istismarı belirlemede anlamlı bir ilişkiye sahip olmalarının, konuyla ilgili daha fazla eğitim almış olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Burada ilginç olan ikinci bulgumuz ise sadece cinsel istismarı tanımlamada kendine güvenen öğretmenlerin vakanın ihmal ya da istismar olduğu yönünde pozitif bir etkiye sahip olmalarıdır. Bu durum cinsel istismarın tanımlanması en zor olan istismar türü içinde olması ve bu nedenle cinsel istismarı tanımlayabilen her öğretmenin her türlü ihmal ve istismarı tanımlayabilecek olması ile açıklansa da kesin bir durumdan bahsedilememektedir.

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma tartışmasız her zaman vurgulandığı gibi belirlemeye yönelik yatkınlık sağlayacaktır.

Okul özellikleri içinde olasılıkların belirlenmesinde sınıf mevcudu az olan öğretmenler ve okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapan öğretmenler önemli pozitif etkiye sahiptir ($p<0,001$). Okuldaki öğrencilerin düşük sosyoekonomik düzeye sahip olmaları da $p<0.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Yöneticilerinin çocuk ihmal/istismar vakasını bildirdiklerinde kendilerini desteklemeyeceğini düşünen öğretmenler ise daha fazla olasılık ($p<0,001$) belirtmiştir (Tablo 32).

Walsh ve arkadaşları çalışmalarında, okul mevcudu fazla olan ($p<0.001$), okullarındaki öğrencilerin sosyoekonomik durumu düşük olan ($p<0.05$) ve okullarında çocuk ihmal/istismarına yönelik düzenli tartışmalar yapan ($p<0.05$) öğretmenlerin belirlemeye daha fazla yatkın olduklarını saptamışlardır (76).

Bu bulgular okul mevcudu dışında bu çalışmayı destekler niteliktedir.

5.7. Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirim

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda hangi durumlarda çocuk ihmal ve istismarını daha fazla bildirdiklerini incelemek içinde yine kendi özellikleri, okul ve hikâye değişkenleri ile ilişkilerine bakılmıştır. Bunun sonucunda öğretmenlerin bir vakayı bildirim konusunda şu durumlarda daha yatkın oldukları bulunmuştur. Olası fiziksel istismar işaretleri varsa, çocuk bu istismar işaretlerini daha önceden de göstermişse yani tekrar eden istismar izlerini taşıyorsa, çocuğun davranışları değişmişse, aile düşük sosyoekonomik

seviyeye sahipse ve çocuğun ailesi işbirlikçi/arkadaşça olmayan bir tavır sergiliyorlarsa çalışmaya katılan öğretmenler durumu bildirimyönünde daha fazla puan vermişlerdir (Tablo 32).

Bununla birlikte vakanın olası ihmal oluşu, çocuğun ilk defa kötü muameleye ait izleri taşıyor oluşu, çocuğun davranışında herhangi bir değişiklik olmayışı, ailenin yüksek sosyoekonomik seviyeye sahip oluşu ve ailenin işbirlikçi davranışları çalışmaya katılan öğretmenlerin bildirimyönünde hikâyeleri daha düşük puanlamalarına neden olmuştur (Tablo 32).

Walsh ve arkadaşları da bu çalışmayı destekler şekilde aynı sonuçları elde etmişlerdir. Kendileri tarafından geliştirilen ve bizimde aynı hikâyeleri kullandığımız vaka örneklerine Avustralyalı öğretmenler de bu çalışmayla örtüşen cevaplar vermişlerdir (76).

Hikâye değişkenlerinin ilişkilerine bakıldığında ise tüm hikâye değişkenlerinin $p<0,001$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Walsh ve arkadaşları (2005), ise yaptıkları çalışmada hikâyenin fiziksel istismar ya da ihmal oluşu ile tekrar etme durumunun $p<0,001$ düzeyinde anlamlı olduğunu belirlemişlerdir.

Bu iki değişkenin dışında ailenin iletişiminin, sosyoekonomik durumunun ve çocuk üzerindeki az ya da çok etkisinin bildirim etkilememesinin sebebi Avustralya'da ülkemizden farklı olarak eğitim politikaları içinde mevcut bildirimprosedürlerinin ve zorunluluklarının olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Mevcut bildirim sistemi çocuk ihmal ve istismarından şüphelenildiğinde ailenin sosyoekonomik düzeyi ya da iletişimi gibi durumları dikkate almaksızın zorunluluk getirdiği için öğretmenlerin bildirim durumları ile bu hikaye değişkenleri arasında mevcut çalışmadan farklı sonuçlar çıkmış olabilir.

O'Toole ve arkadaşları tarafından öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını farkındalık düzeyleri ile ilgili yaptıkları bir çalışmada da mevcut çalışmadaki sonucu destekler nitelikte, ailenin sosyoekonomik durumu hariç istismarın fiziksel oluşu, istismar izlerinin ciddiyeti, çocuğun davranışlarındaki değişim, ailenin iletişiminin kötü olması güçlü bir ilişkiye sahip olup ($p<0,01$) hikâyeleri belirleme yönünde de yatkınlık sağlamıştır (44).

Yine O'Toole ve arkadaşları (2005), tarafından yapılan öğretmenlerin çocuk istismarını düşük bildirim ve yüksek bildirim durumları ile ilgili çalışmada, yüksek bildirimde bulunanların hikâye değişkenlerinden istismarın fiziksel oluşundan etkilendikleri ve yüksek bildirimde buldukları ($p<0,01$) saptanmıştır (45).

Öğretmen değişkenlerine baktığımızda erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre olası bir istismar veya ihmal durumunu daha çok bildirime yatkındır ($p < 0,001$). Daha düşük yaş seviyesindeki öğrencilere eğitim veren yani ilköğretim öğretmenleri, lisans mezunu öğretmenler ve çocuk ihmal/istismarı ve çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alan öğretmenlerde de aynı durum söz konusudur ($p < 0,001$). Cinsel ve duygusal istismarı tanımlamada kendilerine güvenen öğretmenlerin aksine ($p < 0,001$), fiziksel istismarı tanımlamada kendine güveni az olan öğretmenlerin hikâyelerdeki fiziksel istismarı veya ihmali bildirim olasılıkları daha yüksektir ($p < 0,05$). Milli eğitim politikalarına göre bildirim zorunluluğu olduğunu düşünmeyen öğretmenlerde bildirim belirtme ile ilişkisi $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Daha önce çocuk ihmal ve istismarını tanımlamamış olma ve çocuk ihmal ve istismarını bildirmiş olma bildirim modelinde $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır. Son olarak ‘Yöneticiniz çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir bildirim yaptığımızda sizi destekler mi?’ sorusuna hayır diyenler ve okullarında çocuk ihmal ve istismarının daha az görüldüğüne ve hiç görülmediğine inanan öğretmenler daha fazla bildirim eğilimi içindedirler ($p < 0,001$).

Walsh ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise çocuk ihmal ve istismarını belirlemede etkili olan öğretmen özellikleri şu şekilde belirlenmiştir: Anne ya da baba olmayan ($p < 0,01$), deneyimli olan ($p < 0,001$), çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alan ($p < 0,001$), yasal olarak bildirim zorunluluğuna olan inanç ($p < 0,001$), çocuk ihmal ve istismarını tanımlamada kendine güveni olan ($p < 0,001$), şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarından şüphelenmemiş ya da tanımlamamış olma ($p < 0,01$), çocuk ihmal ve istismarını şimdiye kadar bir kere de olsa bildirmiş olan ($p < 0,001$) ve son olarak çocuk ihmal ve istismarının kendi okullarında daha fazla sıklıkta görüldüğüne inanan öğretmenler ($p < 0,05$) çocuk ihmal ve istismarını bildirimde anlamlı bir ilişkiye sahiptir (76).

Walsh ve arkadaşlarının (2005), yapmış olduğu çalışma çocuk korumasına yönelik resmi eğitim alma, cinsel ve duygusal istismarı tanımlamada kendilerine güvenme, daha önce çocuk ihmal ve istismarını tanımlamamış olma ve çocuk ihmal ve istismarını bildirmiş olma yönünden bu çalışmayı desteklemektedir.

O’Toole ve arkadaşları (1999), tarafından öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını farkındalık düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışmada ise öğretmenin bayan oluşu ($p < 0,01$), şimdiye kadar kaç kez bildirim yapmış olmaları ($p < 0,05$) çocuk ihmal ve istismarını bildirim ile anlamlı derecede ilişkilidir (44). Bu bulgular bu çalışmayı destekler nitelikte değildir.

O'Toole ve arkadaşlarının öğretmenlerin düşük ve yüksek bildirimine ilişkin sağduyularını incelediği çalışmada ise hikayeleri bildirim, öğretmenlerin bayan olmaları ($p<0.01$), çocuk ihmal ve istismarına ilişkin daha az bilgiye sahip olmaları ($p<0.01$) ve şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bildirmiş olmaları ($p<0.01$) ile ilişkilidir (45).

O'Toole ve arkadaşlarının yapmış olduğu ikinci çalışmada da mevcut çalışmayı destekleyen karakteristik öğretmenlerin şimdiye kadar çocuk ihmal ve istismarını bir kere de olsa bildirmiş olmalıdır (44).

Okul özellikleri ile ilgili olarak sınıf mevcudunun az olması, okullarında çocuk ihmal/istismarı ile ilgili tartışmalar yapılması ve yöneticilerinin çocuk ihmal ve istismarını bildirdiklerinde desteklememesi $p<0.001$ düzeyinde anlamlı olarak belirlenmiştir (Tablo 36).

Walsh ve arkadaşları (2005), çalışmalarında, sosyoekonomik durumu yüksek olan okullarda çalışan ($p<0.01$) öğretmenlerin bildirimde daha fazla yatkın olduklarını saptamışlardır (76).

Bu bulgular mevcut çalışmayı destekler nitelikte değildir.

Sonuç olarak; öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını tanımlama konusunda kendilerinden emin değildirler. Bu doğrultuda H_1 (Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının farkındadır) hipotezi geçerli değilken H_2 (Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarının farkında değildir) hipotezi doğrulanmıştır. Ayrıca öğretmenler karşılaştıkları çocuk ihmal ve istismarını bildirmemektedir. Bu doğrultuda da H_3 (Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını bildirmektedir) hipotezi reddedilmiş ve H_4 (Öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını bildirmemektedir) hipotezi kabul edilmiştir.

Ayrıca ülkemizde çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim programları yeterli olmamakla birlikte bildirim konusunda da milli eğitim politikaları içinde zorunlu bir bildirim prosedürü bulunmamaktadır. Bununla ilişkili olarak da H_5 (Öğretmenlere göre ülkemizde çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim programları ve milli eğitim politikaları içinde bildirim yönüyle mevcut sistem yeterlidir) hipotezi reddedilmiş ve H_6 (Öğretmenlere göre ülkemizde çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim programları ve milli eğitim politikaları içinde bildirim yönüyle mevcut sistem yeterli düzeyde değildir) hipotezi kabul edilmiştir.

Bu doğrultuda getireceğimiz öneriler şunları kapsamaktadır;

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik hizmet içi ve hizmet sonrası eğitimleri düzenlenmeli ve hazırlanan bu eğitim süreci önemle uygulanmalıdır. Açık olarak göstermektedir ki sadece kanuni zorunluluklar bildirim yapmak için yeterli değildir. Bu nedenle çocuk istismarını bildirim konusunda öğretmenler için esaslı bir eğitim ihtiyacı vardır. Öğretmenler zorunlu bildirim prosedürleri oluşturulduktan sonra bildirim ve bildirim protokollerindeki kanuni zorunluluklarını ve görevlerini anlayacak şekilde eğitilmelidir. Ayrıca okul yönetimleri devamlı eğitim sağlamaya açık olmalı ve bildirime destek vermelidir.

Türkiye’de çocuk ihmal ve istismarının tanımlanması ve mevcut bir veri sisteminin oluşmasına yönelik öncelikli çocuklarla yakın temas halinde olan öğretmenlerden başlayarak milli eğitim bakanlığı içinde veri tabanı sistemi kurulmalıdır.

Her ne kadar yeni kanun ve yönetmeliklerle çocuk hakları korunmaya çalışılsa ve bu doğrultuda çalışmalar yapılsa da bu kanunların uygulanışı konusunda takipler yapılmalı ve çocuk ihmal ve istismarının bildirim zorunluluğu açık olarak ortaya konulmalı ve böyle bir durumu bildirimde bulunmama sonucunda uygulanacak yasal prosedür her vatandaşa açık olarak belirtilmelidir.

En önemlisi de tüm bunları yaparken ihmal ve istismara uğramış çocukların bildirim ve tespit sonrasında gerekli tüm fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının en doğru şekilde karşılanması için etkin hizmet ve kurumların sağlanmasıdır.

6. EKLER

EK – 1

6.1. Katılımcı Bilgilendirme Formu

Değerli katılımcı,

Milli Eğitim Bakanlığı Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı lise, ilköğretim ve anaokullarında çalışan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini değerlendirme amacı ile yapılan bu ankette kimliğinizi ortaya çıkaran sorular bulunmamaktadır. Verilen bütün yanıtlar tek başına değil diğer tüm yanıtlarla beraber değerlendirilecek ve sadece anketi yapan araştırmacı tarafından bilinecektir. Bu anketi doldurmakla herhangi bir yasal yükümlülük altına kesinlikle girilmeyecektir. Amaç şahsi düşüncelerle cevap verilen anket sorularından kümülatif değerlendirme ve sonuçlar elde etmektedir.

Yoğun iş programınız arasında bu ankete zaman ayırıp soruları dikkatle yanıtladığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Hemşire
Deniz TUGAY

EK – 2

6.2 Öğretmenler İçin Çocuk İhmal Ve İstismar Anketi (CANTQ B)

Tanıtıcı Özellikleriniz ve Deneyiminiz

Çocuk istismarı ve ihmalini tespit ve rapor etmede etkili olan yaş, cinsiyet, öğretmenlik deneyimi, nitelik ve okulunuzdaki mevcut öğrenci sayısı gibi faktörlerin ne kadar etkili olduğunu öğrenebilmemiz için, lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız. Katılımınız için teşekkür ederiz. Lütfen cevaplarınızı ilgili kutuya (x) işareti koyarak belirtiniz.

D1 .Cinsiyetiniz?

Kadın	☐
Erkek	☐

D2. Kaç yaşındasınız?

20-29	☐	50-59	☐
30-39	☐	60+	☐
40-49	☐		☐

D3. Doğum Yeriniz ?

D4. Medeni Durumunuz?

Evli	☐
Bekar	☐

D5. Anne ya da baba mısınız?

Evet	☐
Hayır	☐

D6. Hangi düzeydeki öğrencilere öğretmenlik yapıyorsunuz?

Okul öncesi	☐
Ana sınıfı(İlköğretim okullarında)	☐
Sınıf öğretmenliği (1., 2., 3., 4., 5. Sınıf)	☐
Orta öğretim (6., 7., 8. Sınıf)	☐
Lise	☐
Diğer (lütfen tanımlayın)	☐

D7. Okuldaki göreviniz aşağıdakilerden hangisidir?

Sınıf öğretmeni	
Branş öğretmeni	
Müdür yardımcısı	
Müdür	
Diğer (lütfen tanımlayın)	

D8. Bu yılı da sayarsak:

Öğretmenliğe başlayalı kaç yıl oldu?	
çalışıyorsunuz?	

D9. Sınıfınızın mevcudu kaç kişidir? Lütfen yazınız

Eğer branş öğretmeni iseniz(ilköğretim, lise) rehberlik ettiğiniz sınıfın mevcudu	
Eğer rehberlik ettiğiniz sınıfınız yoksa lütfen boş bırakın	

D10.Okulunuzdaki mevcut öğrenci sayısı kaç kişidir?

200'den az öğrenci	
200-500 öğrenci	
500 öğrenci veya fazlası	

D11.Okulunuzdaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumunu genel olarak nasıl tanımlarsınız?

Yüksek	
Orta	
Düşük	

D12.En son bitirdiğiniz okul hangisidir?

Öğretmen lisesi		Yüksek lisans		Diğer
Lisans		Doktora		

Çocuk Koruma Rolünüze Yönelik Aldığınız Eğitimler

Bu sorular çocukları korumadaki rolünüz ile ilgili aldığınız eğitimlerin sayısı ve zamanı ile size bu konuda zaman içerisinde en çok yarar sağlayan bilgilerin kaynaklarını bulmaya yöneliktir. Lütfen cevaplarınızı ilgili kutuya (x) işareti koyarak belirtiniz.

E1. Daha önce hiç çocuk istismarı ve ihmali / çocuk korumaya yönelik resmi bir eğitim aldınız mı?

Evet	
Hayır	

E2. Lütfen çocuk istismarı ve ihmali/ çocukları korumaya yönelik katıldığınız hizmet içi eğitim, kısa kurs ve konferansların toplam sürelerini belirtiniz.

Hiç	
5 saat veya daha az	
6-10 saat	
11-15 saat	
16-20 saat	
20 saatten fazla	

E3. Lütfen aldığınız eğitimlerin isimlerini tarihleri ile birlikte belirtiniz.

YIL	İSİM	
2002		
2003		
2004		
2005		
2006		
2007		
Hiç		

E4. Son 12 ayda, çocuk istismarı ve ihmali / çocuk koruması ile ilgili toplam kaç saat hizmet içi eğitimlere katıldınız?

E5. Aşağıdakileri gerçekleştirmek için kendinize ne kadar güveniyorsunuz?

		Çok hazırlıksızım	Biraz hazırlıksızım	Emin değilim	Biraz hazırlıklıyım	Çok hazırlıklıyım
a	Fiziksel istismarın belirtilerini tanımlamada					
b	Cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada					
c	Duygusal istismarın belirtilerini tanımlamada					
d	Çocuk İhmalinin belirtilerini tanımlamada					

E6. Okulunuzda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılıyor mu?

Evet	
Hayır	

Raporlama Süreçleriyle İlgili Bilgileriniz

Lütfen cevaplarınızı ilgili kutuya (x) işareti koyarak belirtiniz.

R1. Bir öğretmen olarak...

		Evet	Hayır	Emin değilim
a	Kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda mısınız?			
b	Milli Eğitim politikalarına göre profesyonel anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu musunuz?			
c	Ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?			

R2. Çocuk ihmal ve istismarı durumunu tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz?

	Aile üyesi, akraba veya bakıcı tarafından uygulanan ihmal	Evet	Hayır	Emin değilim
a	Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bildiririm.			
b	Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bildiririm.			
c	Sağlık Müdürlüğü'ne bildiririm.			
d	Okul Aile Birliği'ne bildiririm.			
e	Polise bildiririm.			
f	Okul yönetimine bildiririm.			
g	Diğer (lütfen tanımlayın)			

R3. Milli Eğitim Politikası'nda çocuklara yönelik zararlı davranışlar belirtilmiş midir? Varsa hangileridir?

R4. Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirildiniz mi?

Evet	
Hayır	

R5. Okulunuz çocuk ihmal ve istismarına yönelik ne yapmaktadır?

İhmal ve İstismara Uğramış Çocuklarla Olan Temaslarınız

İhmal ve istismara uğramış çocuklarla olan temaslarınız ve eylemlerinizi konusunda bilgi edinmek istiyoruz.

T1. Lütfen cevaplarınızı ilgili kutuya (x) işareti koyarak belirtiniz.

		Şimdiye kadar		Geçtiğimiz 12 ay boyunca		Yönetime bildirdiniz mi?		Yönetim yetkililere bildirdi mi?		
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Emin değilim
a	Çocuk istismar ve ihmalinden şüphelendiniz mi?									
b	Çocuk istismar ve ihmalini tanımladınız mı?									
c	Kişisel olarak çocuk istismar ve ihmalini bildirdiniz mi?									
d	Başkasının çocuk istismar ve ihmalini tanımlamasına yardımcı oldunuz mu? (konuşarak, tavsiye vererek vb.)									
e	Başkasının çocuk istismar ve ihmalini bildirmesine yardımcı oldunuz mu? (konuşarak, tavsiye vererek vb.)									
f	Çocuk istismar ve ihmalini tanımladığınız veya şüphelendiniz ancak bildirmedığınız oldu mu?									

T2. Hangi çeşit istismar veya ihmalden şüphelendiniz, tanımladınız veya bildirdiniz? Lütfen tüm durumları olabildiğince sayınız. Eğer emin değilseniz geçiniz.

		Kaç kez şüphelendiniz?	Kaç kez tanımladınız?	Kaç kez bildirdiniz?
a	Fiziksel istismar			
b	Duygusal istismar			
c	Cinsel istismar			
d	İhmal			

T3. Okulunuza aşağıdakilerden hangisi uygundur?

	Lütfen işaretleyin
a. Çocuk istismarı diğer okullara göre daha sık görülür.	
b. Çocuk istismarı görülme sıklığı diğer okullardakiyle aynıdır.	
c. Çocuk istismarı diğer okullara göre daha az sıklıkta görülür.	
d. Çocuk istismarı ve ihmali bu okulda hiç görülmez.	

T4. Daha önce çocuk istismarı ve ihmali rapordıysanız, bu kararı vermenizde neler etkili oldu? Lütfen her bir kategorideki faktörleri (Çocuk, çocuğun ailesi, okulunuz ve sizle ilgili) göz önünde bulundurunuz. Olabildiğince açık olunuz.

a	Bildirim kararınızda çocukla ilgili hangi faktörler etkili oldu?	
b	Bildirim kararınızda çocuğun ailesiyle ilgili hangi faktörler etkili oldu?	
c	Bildirim kararınızda okulunuzla ilgili hangi faktörler etkili oldu?	
d	Bildirim kararınızda sizinle ilgili hangi faktörler etkili oldu?	

T5. Eğer bilinçli olarak çocuk istismar ve ihmalini rapor etmediyseniz, bu kararı vermenizde neler etkili oldu? Lütfen her bir kategorideki faktörleri (Çocuk, çocuğun ailesi, okulunuz ve sizle ilgili) göz önünde bulundurunuz. Olabildiğince açık olunuz.

a	Bildirmeme kararınızda çocukla ilgili hangi faktörler etkili oldu?	
b	Bildirmeme kararınızda çocuğun ailesiyle ilgili hangi faktörler etkili oldu?	
c	Bildirmeme kararınızda okulunuzla ilgili hangi faktörler etkili oldu?	
d	Bildirmeme kararınızda sizinle ilgili hangi faktörler etkili oldu?	

T6. Sizce istismar ve ihmale uğramış ülkemizdeki çocukların yüzde kaçı bildirim sonucunda yardım veya zarar görmüştür?

	%
Edilen?	
Gören?	

T7. Sizce çocuk ihmal veya istismarı ile ilgili bildirimde bulunduğunuzda yöneticiniz sizi destekler mi?

Karar ve Tavırlarınız

Lütfen aşağıdaki her bir durumu okuyunuz ve aşağıdaki ölçekleri kullanarak a ve b sorularına cevap veriniz.

a için; hikayedeki çocuğun istismar veya ihmale uğrama ihtimali nedir? b için; hikayedeki olayı yetkililere rapor etme ihtimaliniz nedir?

Kesinlikle değildir	ihmal/istismar	Kesinlikle ihmal/istismardır	Kesinlikle bildirmem	Kesinlikle bildirim					
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Örnek Uygulama

Not 1: Her bir hikâyeyi okuduktan sonra "a" kutucuğuna kesinlikle ihmal ve istismarsa "5", ya da kesinlikle ihmal ya da istismar değilse "1" yazarak belirtiniz. Eğer kesinlik derecesinde bir görüşünüz yoksa size göre "2", "3", "4" dereceleri ile değerlendirebilirsiniz.

Not 2: Her bir hikâyeyi okuduktan sonra aynı şekilde "b" kutucuğuna bu durumu kesinlikle rapor ederseniz "5", ya da kesinlikle rapor etmezseniz "1" yazarak belirtiniz. Eğer kesinlik derecesinde bir görüşünüz yoksa size göre "2", "3", "4" dereceleri ile değerlendirebilirsiniz.

Not 3: Her kutucuktaki hikâyeler birbirinden tamamen bağımsızdır. Kendinden önceki kutunun devamı değildir. Ayrıca aynı kutuda 1, 2, 3, 4, 5 diye numaralandırılan olaylar aynı öğrenciye ait olaylardır. (Örneğin E1 kutucuğundaki öğrenci aynı öğrencinizle yaşadığınız olaylar, E2, E3.....kutuları da yine birbirinden bağımsız olaylardır.)

E1 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		E2 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
E3 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		E4 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
E5 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		E6 1.öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
E7 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.		E8 1.Öğrenciniz okula hırıltılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	

F1 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4 Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		F2 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
F3 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		F4 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5. Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
F5 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		F6 1. Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
F7 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.		F8 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizi daha önce bu şekilde görmemişsinizdir. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	

G1 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		G2 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
G3 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		G4 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
G5 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		G6 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4.Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
G7 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.		G8 1.Öğrenciniz okula hırılı bir sesle ve öksürerek gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	

H1 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		H2 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4. Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5. Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
H3 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		H4 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
H5 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz nadiren okula gelen ve sizinle ilişkileri savunucu olan bir aileye sahiptir.		H6 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4. Ailesi maddi sıkıntılar çekmektedir. 5. Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	
H7 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3.Öğrencinizin her zamankinin aksine çekingen ve huysuz olduğu, olağan aktivelerinde sorun yaşadığı görülmektedir. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.		H8 1.Öğrenciniz okula morarmış bir kolla gelir. 2.Öğrencinizin daha önce birkaç kez bu şekilde okula geldiğine şahit olmuşsunuzdur. 3. Olağan aktivelerinde sorun yaşamamaktadır. 4. Aile finansal anlamda oldukça rahattır. 5.Öğrenciniz, okuldaki faaliyetlere aktif olarak katılan ve sizinle ilişkileri uyumlu olan bir aileye sahiptir.	
a) İstismar olasılığı?		b) Bildirir misiniz?	

6.3. Anketin Uygulanmasına İlişkin İzin Yazısı

Dear Deniz,

On behalf of the Queensland University of Technology research team for the project Critical Factors in Teachers' Detecting and Reporting Child Abuse and Neglect: Implications for Practice, I grant permission for you to use the survey instrument entitled Child Abuse and Neglect Teacher Questionnaire (CANTQ).

Your study in Turkey is an important study and worthy of investigation. You have our permission to make any necessary change in the instrument to better suit your culture and context.

For the reference list, the following citation is appropriate:

Walsh, K. Farrell, A., Schweitzer, R., Bridgstock, R. (2005). Critical factors in teachers' detecting and reporting child abuse and neglect: Implications for practice: Final report prepared for the Abused Child Trust. January, 2005. [ISBN 174107 097 X].

Should you have any further questions, please do not hesitate to contact me.

Best wishes for a successful study.

Sincerely,

Dr Kerryann Walsh

Kerryann Walsh PhD

Lecturer, School of Early Childhood, QUT

Course Coordinator, Bachelor of Education (Early Childhood)

Researcher, Early Years Research Program, Centre for Learning Innovation

- Mail

School of Early Childhood

Faculty of Education

Queensland University of Technology

Victoria Park Rd

Kelvin Grove QLD 4059

AUSTRALIA

(Phone + 61 7 3864 3174

7 Fax + 61 7 3864 3989 /CRICOS No. 00213J

EK – 4

6.4. Valilik Makamına İlişkin Olur Yazısı

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

21.09.06 017111

Sayı : B.08.4.MEM.4.52.00.04.300/
Konu : Deniz TUGAY.

VALİLİK MAKAMINA
ORDU

İlgi : Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Müdürlüğünün 07/09/2006 tarihli ve 482-2166 sayılı yazısı.

Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz TUGAY'ın, İlimiz dahilindeki anaokulu, ilköğretim okulu ve lise öğretmenleri ile "Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri" konulu tez çalışması yapabilmesi için ilgi yazı ile izin istenilmektedir.

Deniz TUGAY'ın, ilimiz dahilindeki anaokulu, ilköğretim okulu ve lise öğretmenleri ile "Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri" konulu tez çalışmalarını, gittiği her okulda valilik onayını ibraz ederek, okul müdürlerinin uygun gördüğü saatlerde ders programını aksatmadan yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun bulunduğu takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ömer DEMİRÖZ
Milli Eğitim Müdür V.

OLUR

A. Muhiddin VAROL
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK – 5

6.5. Etik Kurul Onay Yazısı

**MARMARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ARAŞTIRMA ETİK KURULU**

Sayı : B.30.2.MAR.0.01.00.02/AEK-352
Konu:

08.09.200

Sayın : Prof.Dr. Sema KUĞUOĞLU

MAR-YÇ-2006-0151 protokol nolu “ Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri ” isimli projeniz Fakültemiz Araştırma Etik Kurulu tarafından incelenerek onaylanmıştır.

Prof. Dr. Hacer MİRESKENLİ
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Araştırma Etik Kurul Başkanı

EK - 6

6.6. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmali

1. Türk Ceza Kanunu'na göre

Zincirleme suç:

Madde 43. - (1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak (3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.

Madde 56. - (1) Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilir.

Soykırım:

Madde 76. - (1) d) Grup içinde doğumlara engel olmaya yönelik tedbirlerin alınması, e) Gruba ait çocukların bir başka gruba zorla nakledilmesi soykırım suçunu oluşturur.

Madde 77. - (1) İnsanlığa karşı işlenen suçlar arasında;

f) Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı yer alır.

Madde 90. - (1) İnsan üzerinde bilimsel bir deney yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (bazı durumlar dışında) Ancak;

(3) Çocuklar üzerinde bilimsel deney hiçbir surette yapılmaz.

Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma:

Madde 99. - (1) Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tıbbî zorunluluk bulunmadığı hâlde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durumda, çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

Madde 100. - (1) Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi hâlinde, bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

Çocukların cinsel istismarı:

Madde 103. - (1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Reşit olmayanla cinsel ilişki:

Madde 104. - (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikâyet koşulu aranmaksızın, cezası iki kat artırılır.

Sağlık için tehlikeli madde temini:

Madde 194. - (1) Sağlık için tehlike oluşturabilecek maddeleri çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullananlara veren veya tüketimine sunan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Müstehcenlik:

Madde 226. - (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten, kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.

Fuhuş:

Madde 227. - (1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

Dilencilik:

Madde 229. - (1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlâli:

Madde 233. (3) Velâyet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadî sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddî ve manevî özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlâk, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kötü muamele:

Madde 232. -(2) İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması:

Madde 234. - (1) Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısımının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

Suçu bildirmeme durumunda:

Madde 278. - (3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır (55).

2. Türk Medenî Kanunu'na göre

Erginlik:

Madde 11 - Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar.

Doğum kütüğü:

Madde 42- Kişisel durumdaki değişiklikler, özellikle evlilik dışı bir çocuğun tanınması veya hâkimin babalığa karar vermesi, soy bağının düzeltilmesi, evlât edinme ya da bulunmuş bir çocuğun soy bağının belli olması, ilgili kanun hükümlerine göre kütüğe işlenir.

Madde 28- Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.

Madde 169- Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.

Madde 182 - Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

Madde 185- Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Madde 254- İptal veya boşanma hâlinde, eşlerin aile konutunda kimin kalmaya ve ev eşyasını kimin kullanmaya devam edeceği konusunda anlaşamamaları hâlinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, olayın özelliklerini, eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin sahip olacağına iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verir.

Küçüklerin evlât edinilmesi

Madde 311- Aşağıdaki hâllerde ana ve babadan birinin rızası aranmaz:

1. Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa,
2. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.

Madde 322- Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler.

Çocuk ile kişisel ilişki:

Madde 324- Ana ve babadan her biri, diğèrinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür. Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğèr önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

Madde 325- Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğèr kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir.

Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama:

Madde 327- Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır.

Madde 328- Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.

Madde 329- Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğèrine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir. Ayırt etme gücüne sahip olan küçük de nafaka davası açabilir.

Madde 330- Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur.

Velâyet Ayrımı:

Madde 335- Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz. Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

Velâyetin kapsam:

Madde 339- Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar. Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanırırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz

önünde tutarlar. Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz.

Eğitim:

Madde 340- Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar.

Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel özürli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.

Çocuğun temsil edilmesi:

Madde 342- Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler.

Çocuğun korunması:

Madde 346- Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.

Çocukların yerleştirilmesi:

Madde 347- Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.

Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.

Velâyetin kaldırılması:

Madde 348- Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir:

1. (Değişik: 1/7/2005-5378/38 md.) Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi.
2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması.

Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır.

Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.

3. Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri

Madde 350- Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır.

Madde 351- Durumun değişmesi hâlinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir.

Çocuk Mallar:

Madde 352- Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler.

Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmediikleri durumlarda hâkim müdahale eder.

Çocuk mallarının korunması:

Madde 360- Ana ve baba, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezlerse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır.

Madde 361- Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayıma devredilmesine karar verebilir (56).

3. Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre

Yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemler:

Madde 90 – (1) Aşağıda belirtilen hâllerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir:

(3) Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir. Madde 135 – (1) (Değişik birinci cümle: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde

Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Bu durumlardan biri; Çocukların cinsel istismarı (madde 103), Madde 150 – (Değişik: 6/12/2006 – 5560/21 md.) (2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafii görevlendirilir.

4. İş Kanunu'na göre

Çalıştırma yaşı ve çocukları çalışma yasağı:

Madde 71. - Onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.

Çocuk ve genç işçilerin işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuğun gördüğü iş onun okula gitmesine, mesleki eğitiminin devamına engel olamaz, onun derslerini düzenli bir şekilde izlemesine zarar veremez.

Temel eğitimi tamamlamış ve okula gitmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuzbeş saatten fazla olamaz. Ancak, onbeş yaşını tamamlamış çocuklar için bu süre günde sekiz ve haftada kırk saate kadar artırılabilir.

Okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde çalışma süreleri yukarıda birinci fıkrada öngörülen süreleri aşamaz. Yer ve su altında çalıştırma yasağı

Madde 72. - Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.

Gece çalıştırma yasağı:

Madde 73. - Sanayiye ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılması yasaktır.

Ağır ve tehlikeli işler:

Madde 85. - Onaltı yaşını doldurmamış genç işçiler ve çocuklar ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaz.

On sekiz yaşından küçük işçiler için rapor:

Madde 87. - Ondört yaşından onsekiz yaşına kadar (onsekiz dahil) çocuk ve genç işçilerin işe alınmalarından önce işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimlerine muayene ettirilerek işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğunun raporla belirtilmesi ve bunların onsekiz yaşını dolduruncaya kadar altı ayda bir defa aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarına bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların işyerinde saklanarak yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur. Sosyal Sigortalar Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınamaz (59).

5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki kanuna göre

Madde 1 - 8 Eylül 2000 tarihinde New York'ta imzalanan "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol"ün ekli beyan yapılmak suretiyle onaylanması uygun bulunmuştur.

Madde 2 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür (60).

6. Radyo ve televizyonların kuruluş ve yayınları hakkındaki kanuna göre

Madde 37.-Kadınlara, güçsüzlere, özürlülere ve çocuklara karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edilmemesi (57).

7. Meslek Eğitimi Kanunu'na göre

Madde 10 - Çırak olabilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

a) (Değişik: 16/08/1997 – 4306 K/6 md) 14 yaşını(10) doldurmuş olmak, 19 yaşından gün almamış olmak.

Yukarıda belirttiğimiz kanunlar dışında çocuğun korunması esas alınmış kanun ve yönetmelikler bulunmaktadır. Bunlar içerikleri itibari ile çocuğa özel olduğu için sadece amaçlarından bahsedilecektir (64).

8. Çocuk Koruma Kanunu'na göre

Birinci Kısım : Amaç, Kapsam, Temel İlkeler, Koruyucu Ve Destekleyici Tedbirler

Birinci Bölüm : Amaç, Kapsam, Tanımlar Ve Temel İlkeler

AMAÇ

Madde 1 - (1) Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

KAPSAM

Madde 2- (1) Bu Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar (61).

9. Çocuk Koruma Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar hakkındaki yönetmelik

AMAÇ

Madde 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile Çocuk Koruma Kanununun uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

KAPSAM

Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik, denetim altına alınmasına karar verilen, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında yürütülecek uygulamalar ile sosyal inceleme raporlarına ve suça sürüklenen çocukların soruşturma ile yargılama usûllerine ilişkin kuralların uygulanmasına ve bu konuyla ilgili olarak görev yapanların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimine dair usûl ve esasları kapsar.

DAYANAK

Madde 3 – (1) Bu Yönetmelik, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 32 ve 47 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır (62).

10. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na göre

Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özürlü, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Ek bend: 01/02/2007-5579 S.K./1.mad) "Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi"; Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

g) "Kurum"; bu Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü, ifade eder (63).

KAYNAKLAR

1. Açık Y, Deveci E, Okur İ, Yıldırım A. (2003). Bir fiziksel istismar olgusu. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 20(2):92-96.
2. Akduman GG, Yaşar ZF. (2007). Çocuk ihmali-istismarı ve adli diş hekimliği. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(5):389-394. [Elektronik Dergi], http://www.korhek.org/khb/khb_006_05-389.pdf
3. Alikashiöğlu M. (2002). Fiziksel istismar. İstanbul Tabip Odası Süreli Bilimsel Yayını, 15(2):149-153.
4. Altunsu B. (2004). Çocuklara Bakım veren Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmalini Tanıyabilmeleri. M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. H.Pek).
5. Aral N, Gürsoy F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151. [Elektronik Dergi], <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/icindekiler.htm>
6. Arıkan D, Çelebioğlu A, Yaman S. (2000). Çocuk ihmal ve istismarı konusunda hemşirelerin bilgileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(2):29-35.
7. . Atamer A. (2005). Çocuk İstismarı Tarama Anketi: Geliştirme, Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. İ. Ü. Adli Tıp Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. G. Oral).
8. Atıcı M, Bilgin M, İnanç B. (2004). Gelişim psikolojisi. Nobel Kitabevi, Adana.
9. Atman C. (2004). Çocuğa yönelik şiddet, ihmal / istismar. *Çocuk Forumu Dergisi*, Mayıs-Ağustos:71-76.
10. Ayan S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3):206-214.
11. Aypar E, Yurdakök K. (2003). Çocuk istismarı ve ihmali. *Katkı Pediatri Dergisi*, 25(5-6):812-827

12. Başbakkal Z, Baysan L (2004). Çocuk istismarı ve ihmali konusuna ilişkin polislerin bilgi düzeylerinin ve düşüncelerinin incelenmesi. Çocuk Forumu Dergisi, Mayıs-Ağustos:65-70.
13. Bingöler B, Şimşek F, Ulukol B. (2004). Çocuk İstismarına disiplin penceresinden bakış. Adli Bilimler Dergisi, 3 (1):47-52.
14. Borrego J, Terao YS, Uргуiza JA. (2001). A reporting and response model for culture and child maltreatment. Child Maltreatment, 6(2):158-168.
15. Bostan Ö, Erbil N, Kocabaş Ç, Taş A. (2007). Ebelerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. XI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kongre Kitabı, Denizli, s.259–260.
16. Caffey J. (1966). Multiple fractures in long bones of infants suffering from chronic subdural hematoma. Am J Radiol, 56:163-167.
17. Çağdaş S. (2002). Çalışan Çocukların Hakları. İ. Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Florence Nigtingale Hemşirelik Yüksekokulu Yüksek Lisans Tez Çalışması Eğitim Broşürü, İstanbul.
18. . Çakıcı E. (2002). Çocuk İstismarının Öfke İfade Tarzına Etkisi. M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. M. A. İnanıcı).
19. Çakıcı M. (2002). Çocuk İstismarının Madde Kullanımına Etkisi. M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman Prof. Dr. E. Aksoy).
20. Çetin İ, Kavak US, Şahiner ÜM, Yurdakök K. (2001). Tıbbi açıdan çocuk istismarı. Katkı Pediatri Dergisi, 3(22):276-285.
21. Droegemull EW, Kepme HC, Silverman FN, Steele BF, Silver HK. (1962). The battered child syndrome. Journal of Medical Association, 181:17-24.
22. Erermiş S. (2001). Çocuk ihmali nedir?. İzmir Atatürk Hastanesi Tıp Dergisi, 39(2):7-10.
23. Erol D. (2004). Anne ve babalar tarafından çocuklara uygulanan fiziksel istismarın incelenmesi. Çocuk Forumu, 7(1):45-50.
24. Ertan Ü, İşiten N, Öner A, Yılmaz G. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 46(4):295-298.
25. Finkelhor D, Korbin J. (1988). Child abuse as an international issue. Child Abuse & Neglect, 2(1):3-23.

26. Garland A, Hough R, Huang M, Lau A, McCabe K, Yeh M. (2006). Racial variation in self-labeled child abuse and associated internalizing symptoms among adolescents who are high risk. *Child Maltreatment*, 11(2):168-181.
27. Goldman DGJ. (2005). Students' teachers' learning about child sexual abuse strategies primary school: An exploratory study of surface and deep learning. *Sex Education*, 5(1):79-92.
28. Gören S, Tıraşçı Y. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1):70-74.
29. Güler N, Uzun S, Aydoğan S, Boztaş Z. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3):128-134.
30. Gülnar SG, Şimşek F. (2003). Çocuk İstismarı ve İhmali. İçinde: *Çocuk Sağlığı ve Hastalıklar*. Ed: Şükrü Cin, 1. baskı, Antıp A. Ş. Yayınları, Ankara, s.55-59.
31. . Hancı İH. (2002). *Adli Tıp ve Adli Bilimler*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.263-284. 1. baskı
32. Hilal A. (2005). Çocukta fiziksel istismar. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 14(3):403-409.
33. Kara B, Biçer Ü, Gökalp A.S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47:140-151.
34. Karakuş M, İnce H, İnce N. (2002). Türkiye'de filisid olguları. *İstanbul Tıp Mecmuası*, 65(3):194-197.
35. . Karaman Y. (1993). İlkokul Öğretmenlerinin Gözlemlerine Göre Çocukların Aileleri Tarafından İhmal ve İstismarları. H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Hüseyin Başar)
36. Kenny MC. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28(12):1311-1319.
37. Kenny MC. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child Abuse & Neglect*, 25(1):81-92.
38. Kepenekçi YK. (2001). Hukuksal açıdan çocuk istismarı ve ihmali. *Katkı Pediatri Dergisi*, 22(3):262-269.

39. Keskin G, Çam O. (2005). Çocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. Yeni Symposium, 43(3):118-125.
40. Kesner JE, Robinson M. (2002). Teachers as mandated reporters of child maltreatment: comparison with legal, medical, and social services reporters. Children and Schools, 24(4):222-231.
41. Kobin JE. (1991). Cross Cultural Perspectives and Research Directions For The 21st Century. Child Abuse & Neglect, 15(1):67-77.
42. Kozcu Ş. (1988-89). Çocuk istismarı ve ihmali, seminer psikoloji. Ege Üniversitesi Yayınları, 6(7):63-76.
43. Kuşuoğlu S. (2004). Çocuk İhmali ve İstismarı. İçinde: Acil Bakım Kitabı. Ed: Şelimen D, Yüce Yayın Tavaslı Matbaası, İstanbul, s. 577-599.
44. O'toole R, Webster SW, Lucal B, O'toole AW. (1999). Teachers' recognition and reporting of child abuse: A factorial survey. Child Abuse & Neglect, 23(11):1083-1101.
45. O'toole R, Webster SW, Lucal B, O'toole AW. (2005). Overreporting and underreporting of child abuse: Teachers' use of professional discretion. Child Abuse & Neglect, 29(11):1281-1296.
46. Polat O. (1997). Vurursan Kırılır. 1. baskı, Analiz Yayınları, İstanbul.
47. Polat O. (2000). Adli Tıp. Der Yayınları, İstanbul.
48. Polat O. (2001). Çocuk hakları ve adli tıp. Adli Tıp Dergisi, 15(3):53-75.
49. Polat O. (2001). Çocuk ve Şiddet. Der Yayınevi, İstanbul.
50. Schwartz MW. (2000). The 5-Minute Pediatric Patient Advisor. Pediatriye Pratik Yaklaşımlar. Çeviren: Süroğlu Ö, Kara B, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.
51. Sertler Ş. (2002). Kronik Hastalık Tanısı Konmuş Hastanede Yatan 6 Yaş Üstü Çocuklarda Duygusal İhmal ve İstismarın İncelenmesi. M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd.Doç.Dr.Z. Yıldırım).
52. SPSS Inc. (2008). SPSS for Windows. Version 11.50, Chicago.
53. Şahin F. (2002). Çocuk ihmali: Tanı ve tedavide hekimler için ipuçları. Klinik Pediatri Dergisi, 1(3):103-106.
54. Şahin F. (2006). Çocuk ve cinsel istismar. Çoluk Çocuk Dergisi, 56:34-35.

55. T.C. Resmi Gazete. Türk Ceza Kanunu. 12 Ekim 2004. Sayı: 25611, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
56. T.C. Resmi Gazete. Türk Medenî Kanunu. 8 Aralık 2001. Sayı: 24607, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
57. 5730. T.C. Resmi Gazete. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun. 20 Nisan 1994. Sayı: 21911, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
58. 5831. T.C. Resmi Gazete. Ceza Muhakemesi Kanunu. 17 Aralık 2004. Sayı: 25673, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
59. 5932. T.C. Resmi Gazete. İş Kanunu. 10 Haziran 2003. Sayı: 25134, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
60. 6033. T.C. Resmi Gazete. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol. 14 Mayıs 2002. Sayı: 24755, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
61. 6135. T.C. Resmi Gazete. Çocuk Koruma Kanunu. 15 Temmuz 2005. Sayı: 25876, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
62. 6236. T.C. Resmi Gazete. Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. 23 Aralık 2006. Sayı: 26386, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
63. 6337. T.C. Resmi Gazete. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu. 27 Mayıs 1983. Sayı: 18059, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
64. 6438. T.C. Resmi Gazete. Meslek Eğitimi Kanunu. 10 Temmuz 2001. Sayı: 24458, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
65. T.C. Resmi Gazete. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği. 19 Ocak 2007. Sayı: 26408, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
66. Tombul K. (2003). Çocuk Cerrahisi Hastalarının ve Anne-Babalarının Klinik Ortamdan ve Sağlık Bakımı Ekibinden Beklentilerinin Belirlenmesi. M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Doç. Dr. F. Eti Aslan).
67. Topbaş M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(4):76-80.

68. Turla A. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali olgularına tıbbi yaklaşım. OMÜ Tıp Dergisi, 19(4):291-300.
69. Turla A, Aker S, Canbaz S, Peşken Y. (2005). Samsun Merkez Sağlık Ocağı'nda görev yapan pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve tutumları. Sted Dergisi, 14(11):241-246.
70. Turla A, Özkanlı Ç. (2006). Çocuğa yönelik istismarda farklı bir boyut: Çocuk pornografisi. Polis Bilimleri Dergisi, 8 (1)117-133.
71. Uysal A, Özsoy SA, öğretmenlerin Çocuk İstismarı Ve İhmalini İçeren Küçük Öyküler Üzerine Görüş ve Tutumları. Çocuk forumu dergisi. 6(1):34-40, 2003.
72. Kocaer Ü. (2006). Hekim Ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. S. Kuşuoğlu, Prof. Dr. M. A. İnanıcı).
73. Vahib I, Doğanavşargil Ö. Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. Türk psikiyatri dergisi, 17(2):107-114, 2006.
74. Vatanser Ü. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali. İçinde: Çocuk Acil Tıp Kitabı. Eds: M, Uzel N, Yılmaz L, Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği Yayını, İstanbul, s.363-381.
75. Veltman MWM, Browne KD. (2000). Pictures in the classroom can teacher and mental health professionals identify maltreated children's drawings?. Child Abuse Review, 9:328-336.
76. Walsh K, Bridgstock R, Farrell A, Schweitzer R. (2005). Critical Factors in Teachers' Detecting and Reporting Child Abuse and Neglect: Implications for Practice. Queensland University of Technology, Queensland.
77. Yanikkerem E., İlköğretim Öğrencilerinin Annelerinin ve Kendilerinin Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi, Çocuk Forumu, 6(3):45-52, 2003.
78. Yanowitz KL, Monte E, Tribble JR. (2003). Teachers beliefs about the effects of child abuse. Child Abuse & Neglect, 27(5)483-488.
79. Yavuz F, Ataman Y, Atamer A, Gölge ZB. (2003). Lise öğrencilerinde fiziksel şiddetin değerlendirilmesi: Okulda ve ailede karşılaşılan şiddet ve öğrencinin kendi uyguladığı şiddet. Adli Bilimler Dergisi, 2(3):39-47.

80. Yılmaz G. (2006). Çocuk istismarı ve ihmali nedir. Çoluk Çocuk Dergisi, 56:32-33.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Deniz	Soyadı	TUGAY
Doğum Yeri	Konya	Doğum Tarihi	08.05.1981
Uyruğu	T.C	TC Kimlik No	37237221121
E-mail	deniztugay@hotmail.com	Tel	

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	İstanbul Üniversitesi Florance Nightingale Hemşirelik Y.O	2004
Lise	Piraziz Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	2000

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1. Teknik Personel	Sağlık Bakanlığı	2008-
2. Hemşire	Ordu Devlet Hastanesi	2006-2008
3. Hemşire	Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi	2003-2006

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	İyi	İyi	İyi

* Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

Yabancı Dil Sınav Notu #								
KPDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
	60							

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
LES Puanı	68	69	70
(Diğer) Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
Tüm office programları	İyi

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin